

OBČINSKI USLUŽBENCI GOSPODARJI IN UPRAVLJAVCI

Občina Center je s predpisi zagotovila pravno podlago samoupravljanju in delitvi osebnih dohodkov po delu v upravnem aparatu

Pokojnina

T. F. MARIBOR: Zena je bila v službi pred vojno samo 2 leti. Po poroki je ostala doma, po vojni pa se je ponovno zaposlila ter ima skupno 15 delovnih let. Stara je 53 let in bi rada šla v pokoj. Koliko pokojnine bi imela glede na starost in leta službe kot trgovska pomočnica in ali se ji leta, ki jih je prebila v izseljenstvu, tudi upoštevajo, kljub temu, da nekaj let pred vojno ni bila v delovnem razmerju?

ODGOVOR: Pravico do nepolne starostne pokojnine pridobi zavarovanka, ko dopolni 55 let stari in dopolni najmanj 15 let za pokojnino vseh let (pokojninske dobe), vendar pod pogojem, da ima v zadnjih petih letih delovne dobe vsako leto najmanj 8 mesecev ali skupaj štiri leta in dva meseca delovne dobe. Ta pogoj gostote delovne dobe mora izpolniti zavarovanka v razdobju od dopolnjenega 50. do dopolnjenega 55. leta starosti, ker se sicer razdobje petih let, v katerem mora imeti predpisano gostoto delovne dobe, šteje nazaj od tistega dneva, ko dopolni predpisano pokojninsko dobo, odnosno od tistega dneva, ko dopolni predpisano pokojninsko dobo, ki jo preneha delovno razmerje (2. tč., 1. odst. 28. člena zakona o pokojninskem zavarovanju).

Cas, ko je bila zavarovanka po 6. aprilu 1941, kot žrtev fašizma prisilno izseljena, se ji šteje v pokojninsko dobo le v primeru, če je bila neposredno pred tem v delovnem razmerju (člen 34 zakona o pokojninskem zavarovanju).

Nepolna pokojnina znaša 40 % zavarovanske pokojninske osnove za dopolnjenih 15 let pokojninske dobe in se nato poveča za vsako nadaljnje dopolnjeno pokojninsko leto zavarovani za 4 % pokojninske osnove.

Pokojninska osnova se določi na tri načine: a) od zneska povprečne mesečne plače (čl. 62 ZPZ); b) po kategoriji delovnega mesta in dolžini delovne dobe (čl. 238 ZPZ) ali c) na poseben način po plači (čl. 239 ZPZ). Za odmero pokojnine se vzame od tako določenih pokojninskih osnov tista, ki je za zavarovano osebo najugodnejša.

Po 238. čl. ZPZ se zavarovanka, ki je delala v zadnjih treh letih dela kot trgovska pomočnica na delovnem mestu III. kategorije (kvalificirana delavka) in ima 15 let več, toda manj kot 30 let pokojninske dobe, razvrsti v X. zavarovalni razred s pokojninsko osnovo din 18.000. Nepolna pokojnina znaša 40 % te osnove za dopolnjenih 15 let pokojninske dobe, t. j. din 6400. Za vsako morebitno nadaljnje leto pokojninske dobe se pokojnina poveča za 4 %.

Poleg te pokojnine pripada zavarovanki varstveni dodatek v višini razlike med tako odmerjeno pokojnino in pokojninsko osnovo XIX. zavarovalnega razreda (din 9050). Ta dodatek se izplačuje v polnem znesku, če niti upokojenka niti njeni družinski člani (zakonski drug, otroci in starši, ki živijo z njo v skupnem gospodinjstvu in jih preživlja) nimajo davku zavezanega dohodka od kmetijstva ali samostojnega poklica. V polovičnem znesku se izplačuje ta dodatek upokojenki, če ima sama ali če imajo njeni družinski člani davku zavezan dohodek od kmetijstva, ki znaša do din 1000 letno na družinskega člana, ali davku zavezan dohodek od samostojnega poklica, ki znaša do 3000 din letno na družinskega člana, ali davku zavezan dohodek od kmetijstva in davku zavezan dohodek od samostojnega poklica, vendar le tolikšen, da dohodek od kmetijstva, povečan za tretjino dohodka od samostojnega poklica, ne presega 1000 din letno na družinskega člana.

Zahtevo za varstveni dodatek lahko zavarovana oseba poda istočasno z zahtevo za priznanje pravice do pokojnine, ali pa jo pozneje vloži posebej.

Otroški dodatek

T. F. MARIBOR: Otrokova mati je bila obsojena na 4 leta, oče pa na 5 let. V tem času so za otroka skrbeli starši. V zavedu se je mati pričuila papirni stroki ter se po prestani kazni takoj zaposlila v isti stroki. Ali ima v tem primeru otrok kakšno pravico do otroškega dodatka, ali mora biti prej zaposlena 11 mesecev?

ODGOVOR: Otrokova mati ima pravico do otroškega dodatka od dneva, ko je stopila v delovno razmerje, če sama vzdržuje otroke in če je bil njen mož pred odhodom na prestajanje kazni v delovnem razmerju (3. odst. člena 27. uredbе o otroškem dodatku).

Zdravstveno zavarovanje otrok

K. J. MEŽICA: Koliko časa je otrok zavarovanca zdravstveno zavarovan?

ODGOVOR: Po 13. členu zakona o zdravstvenem zavarovanju ima otrok, ki ga zavarovavec (oče ali mati) vzdržuje, pravice iz zdravstvenega zavarovanja do dopolnjenega 16. leta starosti. Če se redno šola, ima te pravice do konca rednega šolanja, a najdalje do dopolnjenega 25. leta starosti.

Invalidska upokojitve in delovna doba

G. C. MARIBOR: Ali se šteje v delovno dobo za pokojnino čas od 1. 1. 1950 do 1. 1. 1954, ko sem bil invalidsko upokojen in prejemal invalidsko pokojnino?

ODGOVOR: Po predpisih zakona o pokojninskem zavarovanju se čas, ko ste bili invalidsko upokojeni in prejemali invalidsko pokojnino, ne more šteti v delovno dobo za pokojnino.

Občinski ljudski odbor Ljubljana-Center je na zadnji seji sklenil, da začasni svet delovnega kolektiva oziroma novi samoupravni organ s mostovno gospodari s sredstvi, ki so v občinskem proračunu zagotovljena za poslovanje uprave in osebne dohodke njenih uslužbencev.

Za kolektiv, kjer so doslej v glavnem linearno delili 5 % gibljivega dela osebnih dohodkov, da se ne bi kdo komu zameril, predstavlja dano pooblastilo — revolucionaren korak. Vsa sredstva za kritje materialnih izdatkov in za osebne dohodke bodo združili v skupnem skladu. Za varnostno zmanjšani stroški za pisarniški material, elektriko in podobno zagotavljajo uslužbencem višje osebne dohodke. Prav tako boljša organizacija dela, ki bo odkrila delovne rezerve in morda omogočila, da nekaj

uslužbencev odpuste, vsem drugim pa se zaradi večje storilnosti porazdelijo sredstva, ki so jih dotlej bolj ali manj neupravičeno prejemali odslovljeni tovariši. Skrb za boljšo organizacijo dela pa pomeni hkrati boj zoper počasno in birokratsko poslovanje.

NADURNO DELO NA SITU IN REŠETU

Nadurno delo, dosežani dodatni (in znatni) viri dohodkov, bo v novem poslovanju po vsej verjetnosti zelo omejeno, če ne popolnoma odpravljeni. Začasni svet bo najbrž pritisnil na vse gume, da se izogne dragemu izplačevanju nadur in krčenju poslovnega sklada na njihov račun. Vsako takšno izplačilo bi namreč zmanjšalo možnosti za boljše stimuliranje celotnega kolektiva.

UTRINKI Z OBČNEGA ZBORA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KOVINARJEV ZA SLOVENIJO

Izmenjava izkušenj iz konkretne prakse

Iz zelo skrbno in tehtno pripravljenega gradiva in iz dobro sestavljenega poročila predsednika Stjepana Šauberta je bilo pričakovati, da bo občni zbor kovinarjev razpravljal o ustreznih problemih, ki jih narekuje vsakdanja praksa. Več delegatov se je sicer dotaknilo problemov samoupravljanja in gospodarjenja v novih pogojih, medtem ko so nekateri dali premočan poudarek konkretnemu gospodarjenju, konkretnim gospodarskim izkušnjam in težavam, premalo pa njegovi vsebini in novo nastali odnosom.

Ta ugotovitev velja v manjši meri za občni zbor kovinarjev kot za nekatere druge, predvsem okrajne občne zbore, ki sem jih obiskal, in kaže na pojav, ki postaja na nekaterih področjih že skoraj tipičen. Morda je temu krivo dejstvo, da živimo v izredno dinamičnem času, kjer se pogoji gospodarjenja, tržišča naglo spreminjajo, kjer samoupravljanje teži k novim odnosom, k novim ocenam in načena svojstveno problematiko in kot celota za tem dinamičnim razvojem zastojamo. Še bolj verjetna pa je ugotovitev, da postaja politično delo za tako dinamično prakso premalo intenzivno, da se — če uporabim zelo plastično prispevko — v nekaterih podjetjih vozijo še v kočiji, medtem ko družbeni razvoj hiti vsaj z brzino povprečnega potniškega vlaka. Skratka, zdj se mi, da se marsikje sindikalne organizacije ukvarjajo deloma s problemi praktičnega gospodarjenja in posredovanjem trenutnih materialnih težav, manj časa pa posvetijo političnemu delu, pojasnjevanju in debatam, kako najboljši smotno in najhitreje razreševati konkretne probleme.

V takšni situaciji ne kaže več predolgo razpravljati o sistemu dela v sindikatih, ker ga diktira sama praksa. Treba je razpravljati o tem, kako, na kakšen način, kaj nam še manjka, da bomo v praktičnem delu dosegli boljše rezultate. Treba je odpirati probleme in jih reševati. Če vzamem v ilustracijo, ampak res samo za ilustracijo en konkreten primer, ki pa se v različnih in načinih pojavlja na občnih zboreh. Delegat iz piranske ladjedelnice je skušal občni zbor seznaniti s historijatom njihovega podjetja, (ki je novi član tega sindikata) specifičnostjo proizvodnje, skušal ga je pridobiti za misel, da naj ostane ladjedelnica v piranski občini in naj jo nikar ne prestavi v Koper.

Temu diskutantu in podobnim, ki ne morejo razumeti, da so republiški občni zbore predvsem izmenjava izkušenj iz konkretne prakse sindikalnih organizacij, nikakor pa ne razodnosnik o tem, kje naj stoji tovarna, bi kazalo povedati, naj s takšno prakso prenehajo. Ni za tak zbor zanimivo detajlno naštevaje in opisovanje proizvodnih značilnosti. Republiškega občnemu zboru je v končni stopnji popolnoma vseeno, kje bo stala ladjedelnica, kajti to

je predvsem stvar komunke ali morda okraja. Z novim gospodarskim sistemom so bile dane neposredni proizvajalcem in tudi drugim organom tolikšne pravice, da je povsem neumestno pozivati kakršne koli forme na pomoč in soglasje, ker prvič oni nimajo nobene zadavne moči, da bi stvari spreminjali in dajejo lahko le priporočila na najbolj tipične probleme, ki zavirajo razvoj, drugič je takšna problematika zanje premalo zanimiva.

V diskusiji smo slišali tudi zelo tehtne opise pri uvajanju samoupravljanja v podjetjih, ki je za kovinsko stroko sprično izredne zapletenosti proizvodnje še posebno zapleteno. Toda iz pripovedi delegatov je bilo razvidno, da so se lotili dela z vsoto potrebno prizadevanostjo. Opravili so številne izračune, brez katerih dobro gospodarjenje ni mogoče, ob tem so našli tudi na ovire, ki jih narekuje specifičnost proizvodnje in jih bo treba v bodoče premagati.

Na občnem zboru so bili tudi kritizirani visoki »pravilnični« razporedi delitve osebnih dohodkov, žal pa nismo slišali konkretnih primerov in pobud, kje nameravajo te nepravilnosti odpraviti in kje so morda že začeli konkretne akcije, da bi ta neskladja odpravili.

Občnega zbora se je udeležil tudi podpredsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo Leopold Krese, ki je v izčrpnem prispevku ugotovil, da se čuti na občnem zboru večletna praksa gospodarjenja v podjetjih, da je jezik izgubil aktivistični prizvok in da je čutiti na občnem zboru pravno proizvajalcev in upravljalcev. Kritiziral pa je tudi preveč konkretno razpravljanje o globalnih gospodarskih problemih, kompliciranost izračunov in pojasnjevanj, včasih še premajhen občutek za novo nastale odnose, ki jih poraja samoupravljanje, premajhno povezanost podjetij s komuno, formalistično ustanavljanje ekonomskih enot in prehitro reakcijo in nestrpnost zaradi posameznih določil in predpisov, ki trenutno prizadejajo gospodarstvo organizacijo. Povedal je, da ni razlogov za nestrpnost in da je treba v vsaki novi nastali situaciji iskati najboljše rešitve, izkoristiti notranje rezerve in možnosti, ne pa poskušati, da bi lahko vse trenutne težave rešili z intervencijami in spremembami predpisov.

—vim

Mimo tega bo na primer tudi odločal, ali kaže še obdržati uslužbenca, ki jim morajo po novem predpisu vračati prevozne stroške, če stanujejo dlje kot en kilometer od delovnega mesta, medtem ko je na primer do zdaj o tem odločal sam občinski tajnik. Prav tako bo v njegovi kompetenci povračilo za ločeno življenje, izplačevanje kilometrine, pavšalnega nadomestila za povečane potne stroške itd., itd. S tem bo marsikatera razprava prešla iz ozkega kroga vodilnih uslužbencev v kolektiv oziroma v krog njegovih predstavnikov in se morda tudi plodneje zaključila.

DELOVNI NAČRT — OSNOVA ZA OCENJEVANJE

Po začasnem pravilniku o delitvi osebnih dohodkov bodo prejemki uslužbencev odvisni od vrednosti delovnega mesta in od uspeha pri delu, ki ga bodo ugotavljali vsi uslužbenci posameznih oddelkov ali pa posebne komisije skupno s starešinami.

Osnova za ocenjevanje pa bo delovni program za posameznika, skupino ali celotno upravo oziroma njegova realizacija. Poleg tega objektivnega merila, sestavljenega na podlagi preteklih delovnih rezultatov, je več drugih subjektivnega značaja. Ocenjena bo odvisna od kakovosti opravljenega dela, delovne discipline, varčevanja z materialom in ravnanja z zaupanimi delovnimi sredstvi.

Sicer pa bo začasni svet delovnega kolektiva s posebnim pravilnikom določil delovna mesta, kjer bodo merili delovni učinek, predpisal ustrezne norme, način merjenja in postopek pri obračunavanju osebnih dohodkov.

Uslužbenici bodo še posebej stimulirani za boljšo organizacijo dela in večjo ekspanzivnost, kakaj če se številu delovnih mest zmanjša po njihovi zaslugi, pripadajo po pravilniku o delitvi osebnih dohodkov prihranjena sredstva tistim, ki imajo za to zasluge, torej posameznim oddelkom. Razen tega so jim zagotovljene še posebne nagrade za predloge, po katerih se bistveno izboljšata ali pomenita poslovanje in ekspanzivnost posameznih služb ali vse uprave.

Predvidene pa so tudi sankcije za nedelavnost. Vsakomur, ki ne bo izpolnil mesečnega delovnega načrta, se bodo osebni dohodki zmanjšali v tolikšni meri, za kolikor bo zmanjšana njegova delovna prizadevnost. To zmanjševanje pa ima mejo. Po internih predpisih nihče ne sme prejeti manj kakor 70 % obračunske postavke. Če pet mesecev zapored prejema minimalne prejemke, ga kolektiv od-

slovi, kolikor že prej ne ugotovi, da je premalo delaven ali da je njegovo delovno mesto odveč.

Pri sedanjih osnovnih dohodkih občinskih uslužbencev in nasploh veliki težnji po zaposlitvi v gospodarstvu, kjer se bolje zasluži, je videti ta oblika destimulacije za slabo delo zelo stroga in morda spričo pomanjkanja uslužbencev neživljenjska. V novih pogojih poslovanja in delitve osebnih dohodkov pa bo nedvomno imela svoj raison, ker se bodo sredstva za osebne dohodke z varčevanjem in izboljšano delovno organizacijo, omejitvijo nadurnega dela ipd. predvidoma povečala za okrog 15 %. Če pristajemo sem še 5 % gibljivega dela osebnih dohodkov, ki so ga doslej delili linearno, bo kvota za nagrajevanje po delu za 20 % večja kot dosedanja proračunska sredstva za plačevanje uslužbencev. Potemtakem zaslužki lahko znatno porastejo.

Mesečno bodo prejemali le akontacije na osebne dohodke in sicer za nazaj, razliko pa bodo delno obračunavali in izplačevali ob polletju. Do uveljavitve novega uslužbenskega sistema bosta začasni svet delovnega kolektiva in občinski tajnik odločala, komu in v kolikšnem znesku se izplača razlika, medtem ko bodo ostala sredstva za osebne dohodke razdelili po zaključnem računu občinskega ljudskega odbora.

Korak bliže h gospodarstvu pomeni tudi uvedba dodatka za stalnost. Uslužbenec, ki so zaposleni nad pet let, se vsako leto za en odstotek poveča dodatek za stalnost, največ pa za 25 % (!) od vrednosti delovnega mesta. Kakor boljše stimuliranje pri delu, naj bi tudi ta novost zmanjšala fluktuacijo v občinskem aparatu, zlasti med uslužbenci z večjo delovno prakso in usposobljenostjo.

Iz listin, ki dajejo samoupravljanju pravno osnovo in govore o resnih pripravah občinskega ljudskega odbora Ljubljana-Center oziroma njegove uprave na novi uslužbenki sistem, smo vam posredovali le glavne značilnosti. Verjetno bo novi samoupravni organ v praksi ugotovil vrzeli v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov, saj sestavljalci niso imeli nobenih tovrstnih izkušenj, verjetno bo samoupravno vodstvo kdaj pa kdaj naložilo na odpor pri uveljavljanju svojih velikih pooblastil, zlasti med vodilnimi uslužbenci, nagrajevanje po delu in decentralizacija upravljanja pa bosta ostala in se do uveljavitve novega zakona o javnih službah obogatila z izkušnjami. To je pa glavni namen vseh uvedenih novosti.

Nam pa vse te novosti zagotavljajo, da vlozene prošnje ne bodo več po nepotrebnem obležale v občinskih predalih in da morda ne bomo več hodili od vrat do vrat, preden zremo ali dobimo zaželeno pojasnilo in listine...

MARIOLA KOBAL

MARIBORSKI POSKUSI
ZA OLAJŠANJE DELA
TRGOVSKIM DELAVCEM

Nedeljen delovni čas v trgovinah

Na letošnjih sindikalnih konferencah trgovskih podjetij so precej razpravljali o tem, kako bi trgovskim delavcem, predvsem ženam zagotovili več prostega časa za izobraževanje, družbeno udejstvovanje, družinske dolžnosti in razvedrilo. Edini so si bili v tem, da lahko k temu pomaga največ nedeljen delovni čas zaposlenih v trgovini. Le vodstveni in upravni kader je imel več pomislekov proti nedeljenemu delovnemu času, češ da non-stop poslovanje zahteva večje število zaposlenih in da trgovina te obremenitve ne more prenesti, ker se promet ne bo toliko povečal. Toda večino večje število non-stop trgovin dokazuje ravno nasprotno. Kot razlog proti neprekinjenemu delovnem času navajajo tudi, da v opoldanskih urah skoro ni prometa in bi zato tedaj prodajalci ostali brez dela. Strokovnjaki pa sodijo, da to popolnoma ne drži. Res je, da potrošniki v tem času manj kupujejo, vendar zato ni treba, da bi bili prodajalci brez dela, kar lahko v tem času razvrščajo blago, ga urejajo, pakirajo itd.

Vse kaže, da so uspeli uvesti nedeljeni delovni čas le tam, kjer so se kolektivni odločno zavzeli za to. Zanimiv je primer trgovskega podjetja »Merkur«, kjer so sklenili, naj kolektiv vsake poslovalnice sam določi obratovalni čas. Tako so od enajstih trgovin že sedaj odprte štiri neprekinjeno, medtem ko bodo v najkrajšem času poslovalne neprekinjeno še tri, v naslednjih dveh letih, ko se bo izučilo še dvajset učencev, pa bodo vse poslovalne enote odprte neprekinjeno. V vseh štirih, doslej neprekinjeno odprtih trgovinah, pa za to niso zaposlili novih delavcev, temveč so si pomagali takole: v trgovini kolesi na Partizanski cesti delo na primer prva izmena od 6. do 14. ure, druga pa od 11. do 19. ure. Zaradi »konice« na prodajalca deljen delovni čas in sicer od 7. do 12. in od 16. do 19. ure. Vsak teden se te skupine menjajo. Tudi v trgovini z avtomaterialom so približno tako uredili delovni čas. Pri »Železničarju« pa delajo tri mene na primer prvih pet dni v tednu po šest in pol ure, v sedmimo pa po 12 ur na dan. Vse kakor so to poskusili, kako čim bolj olajšati delo zaposlenih v trgovini in o katerih vsekakor kaže razmišljati. Omeniti velja tudi to, da so v vseh neprekinjeno odprtih trgovinah precej povečali promet, ponekod celo enakim številom zaposlenih drugod pa so zaposlili nekaj novih moči, vendar za sedaj zaradi tega niso nikjer v denarnih težavah.

K. A.

POLLETNI OBČNI ZBORI SINDIKALNE PODRUŽNICE »TITAN«

Ali svečanosti ali delovni dogovori?

Kaže, da si vodstva sindikalnih podružnic v mnogih kolektivih še vedno niso popolnoma na jasnem, kakšni naj bodo tako po vsebini kot oblikah in metodah dela polletni občni zbori podružnic. Ali naj bodo to svečane konference, kjer naj razen poročil o vseh problemih sindikata v podjetju berejo še marsikaj zelo načelne referate o bodočih nalogah sindikata, ali pa naj bodo to čimbolj sproščeni in konkretni delovni dogovori, na katerih naj bi člani sindikata zelo podrobno in odkrito govorili o trenutno najbolj aktualnem vprašanju pomembnem za uspešen razvoj podjetja in seveda hkrati za hitrejši razvoj socialističnih družbenih odnosov v njem.

Nedavnemu občnemu zboru sindikata v kamniškem podjetju »Titan« ni moč v celoti prisoditi mesta niti v eni, niti v drugi skupini, ker je imel zbor precej značilnosti obeh, v kolikor lahko govorimo samo o teh dveh za občne zbore značilnih skupinah. Vendar pa je kljub temu treba reči, da občni zbor sindikata v Titanu ni dal tistega rezultata,

ki bi ga ravno zaradi prizadevnosti sindikalnih delavcev v tem kolektivu lahko pričakovali. Sindikat je v preteklem obdobju organiziral več posvetovanj in razgovorov v zvezi s pripravami za izdelavo pravilnikov o delitvi čistega dohodka in osebnih dohodkov, vendar o rezultatih teh posvetov na zboru ni bilo mnogo govora. Vsekakor pa bo morala ugotovitev, do katere so prišli ob zaključku občnega zbora, namreč, da naj bi bili novi pravilniki čimbolj vereni odraz hotenja in stališč slehernega člana kolektiva, najti odraz v konkretnih oblikah sodelovanja proizvajalcev pri urejanju teh problemov.

Več pozornosti pa so tako v poročilih kot v razpravi posvetili problemu pri decentralizaciji samoupravljanja. Menili so, da je treba z vsemi silami pospešiti ta proces, kajti čedalje bolj se kaže potreba po takih oblikah samoupravljanja, ki bodo k urejanju prečihih gospodarskih vprašanj pritegnile večje število proizvajalcev, kot pa jih je sodelovalo doslej. Razen tega pa še ugotavljajo, da je

zadnji čas čedalje slabša udeležba na sejah delavskega sveta, da pada zanimanje članov zaradi preobrnitvi dnevnih redov itd. Vse to kaže, da nekaj deset ljudi v delavskem svetu ne more biti kos široki in raznoliki problematiki 950 članskega kolektiva.

V poročilu vodstva sindikalne podružnice je bil omenjen tudi sklep lanske letne konference, ki pravi, naj bi sindikalna podružnica oziroma njeno vodstvo v enem mesecu po konferenci ustanovilo obratne sindikalne podružnice. Vendar danes, kljub prizadevanju vodstva sindikata tega še ni bilo moč uresničiti, ker še sedaj niso končali s pripravami za novo organizacijo poslovanja. Vse kaže, da bodo morali sindikalni delavci v Titanu bolj konkretno sodelovati pri decentralizaciji. Prav bi bilo, tega mnenja so bili tudi delegati na občnem zboru, da bi razpravo o problemih decentralizacije čimprej prenesli v obrate in bodoče ekonomske enote.

F. SVETELJ

VSAK IZDELEK ŠE NI BLAGO

(Nadaljevanje s 1. strani)
tembrom lani 120. Možno je, da sta na zmanjšanje zalog vplivala dva vzroka, in sicer nekoliko počasnejša rast proizvodnje in posameznih panogah — ponekod so proizvodnjo zavirali prav zaradi sedanjih zalog blaga — in znižanje cen tekstilu in obutvi ter s tem večjemu nakupu oziroma hitrejšemu vnovčevanju dosedanjih zalog blaga.

Zato, ker majo v gospodarstvih organizacijah težave s prodajo, trde, da tako občutno naraščanje zalog škoduje našemu gospodarstvu. Gospodarski stroški organizacij težave s prodajo, trde, da tako občutno naraščanje zalog škoduje našemu gospodarstvu. Gospodarski stroški organizacij težave s prodajo, trde, da tako občutno naraščanje zalog škoduje našemu gospodarstvu. Gospodarski stroški organizacij težave s prodajo, trde, da tako občutno naraščanje zalog škoduje našemu gospodarstvu.

manjši stroški že zaradi tega, kot tudi manjši stroški zaradi takratnih družbenih obveznosti. V zvezi s gibanjem oziroma ravnanjem cen, velja ugotoviti, da bi instrumenti novega gospodarstva sistema (zlasti znižanje prispevka iz dohodka) dopuščali vsaj v nekaterih panogah odločnejše znižanje prodajnih cen, ki bi pri tistih izdelkih, kjer je prišlo hkrati tudi do zastoja v prodaji.

Znižanje cen je omogočil tudi poseben odlok Zveznega izvršnega sveta o odpisovanju razlik v cenah posameznim vrstam blaga neposredno v breme celotnega dohodka. Tako naj bi gospodarske organizacije razliko v ceni razporedile na več let. Odlok je določal, da se lahko te ugodnosti poslužujejo gospodarske organizacije do maja letos, pozneje pa je bil rok podaljšan za to ugodnost do 31. oktobra. Podjetja se v prvem polletju teh ugodnosti niso posluževala v večjem obsegu. Kolikor so se jih, so spreminjala ceno predvsem za neuporabne in nekurantne zaloge surovin ter reprodukcijskega materiala. Mnogo manj so se posluževale te ugodnosti za premik v cenah končnih izdelkov in s tem za zmanjšanje zalog. To odlaš-

nje opozarja na težnjo gospodarskih organizacij, da bi rade še naprej ostale pri visoki kalkuliranem dohodku, to je pri visoki akumulaciji, hkrati ob tem pa terjajo in čakajo na razne administrativne ukrepe, ki naj olajšajo njihov položaj, to je prodajo blaga ob dosedanjem visokem vkalkuliranem dohodku. Takšno čakanje je lahko škodljivo za kolektiv, ker se lahko konkurenčni proizvajalci pojavijo na trgu z nižjimi cenami, ali pa ker bo trg v bodoče še bolj založen z blagom iz uvoza.

Res je, da bi lahko v marsikateri gospodarski organizaciji znižali zaloge blaga ob uveljavljanju raznih administrativnih ukrepov, dalje ukrepov, ki do sedaj zamegljujejo pravo ceno proizvoda, to je s prenosom prometnega davka na potrošnje. Toda ti in podobni ukrepi ne bi rodili tistega, kar bi slej ali prej potrebno doumeti, in sicer, da dobi izdelek svoje priznanje šele na trgu. Vsak izdelek tovarne še ni blago, namreč če ni izdelan v določenem sortimentu, kakovosti in če ni naprodaj po takšni ceni, da ga je potrošnik na trgu pripravljen kupiti. To načelo blagovne proizvodnje in menjave je prišlo letos prihajati jasno do izraza v našem gospodarstvu. Iz tega sicer ostrega nauka bodo morali proizvajalci ustvariti tudi jasne zaključke za svoje bodoče poslovanje.

Do kopičenja idočega, predvsem pa neidočega, nekurantnega blaga najbrž marsikje ne bi prišlo, če bi v gospodarskih organizacijah proučevali, kakšna bo konjunktura za njihove izdelke v bodočem obdobju. Točneje povedano, kakšne izdelke potrošnik predvsem želi, v kakšnem sortimentu, kakšna naj bo kakovost in podobno. Proučevanja trga, zahtev trga je bilo v naših gospodarskih organizacijah doslej vse premalo, čeprav je jasno, da je razvoj proizvodnje odvisen od vnovčevanja blaga, torej od potrošnje, od želja in okusa kupcev.

Marsikje so do sedaj proizvajalci izdelke za vsako ceno, odločili so se za proizvodnjo zaradi proizvodnje, trg pa jih je letos poučil, da to ne more in ne sme biti cilj vsega gospodarstva in tudi ne posamezne gospodarske organizacije.

Prav letošnji položaj na trgu, predvsem na trgu z blagom široke potrošnje, nas vse skupaj opozarja, da so minila leta moč-

ne konjunktura, ko so lahko industrijski proizvajalci na domačem ali tujem trgu prodali dejansko vse količine in tudi blago slabše kakovosti. Minili so časi, ko je proizvodnja narekovala sortiment in kakovost blaga. Ta vloga — to je diktiranje, kakšen naj bo sortiment, kakovost in cena blaga, vsebolj pripada potrošniku.

Industrija bo morala korenito računati s spreminjanjem okusa potrošnika in s spreminjanjem v sestavi potrošnje. Okus našega potrošnika se vse bolj približuje okusu in ekonomičnosti potrošnika v industrijsko razvitih državah. To si lahko ponazorimo recimo samo na dveh primerih. Industrija je za letošnjo sezono pripravila kolekcijo sandal klasičnega tipa. Potrošnik pa je želel predvsem cenejši in praktičnejši letni obutev iz plastičnih mas. Računa namreč, da ne bo nosil sandale dve, tri leta zapovrstjo. Prav tako je z obutvijo za druge letne čase. Potrošnik želi lažje in cenejši obutev, ki jo nosi le leto dni ali nekaj dlje. Stroški za popravilo obutve so že sedaj visoki, še večji pa bodo nedvomno v bodoče. V tekstilnih tovarnah ugotavljajo, da imajo v primerjavi z lanskim letom 63% več zalog volnenih tkanin. Potrošniku je to kaj malo mar, kajti on si želi za tople dni lahko in poceni obleko in se skorajda ni več pripravljen oblačiti sredi leta ali pa tudi v spomladanskih in jesenskih dneh v težko volneno blago.

Do ugotovitev, kaj želi potrošnik, kakšen izdelek bo dobil na trgu priznanje blaga, pa pridejo seveda v gospodarskih organizacijah le s proučevanjem teh zahtev in želja. V gospodarski organizaciji, kjer bodo še tako skrbno pazili na material, znižali stroške itd., bodo neracionalno proizvajali, če bo trg odklanjal njihov izdelek. Zato so odslej proučevanje trga, njegovih zahtev in želja, upoštevanje okusa potrošnika, sprememba strukture potrošnje prav tako pomembna naloga kot urejanje tehnoloških problemov. Od tega, kolikšen posluh bo imela gospodarska organizacija za potrebe trga, bo odvisen njen dohodek, bodo odvisna sredstva za nadaljnji razvoj podjetja in sredstva za osebne dohodke zaposlenih.

P. D.

Zakaj ne tri nogavice v zavitku?

Tovariši uredniki!

Že nekaj časa povprašujem v trgovinah po ženskih nogavicah, ko bi bila paru prilagojena še rezervna nogavica, to se pravi, da bi bile v zavitku tri nogavice. Kot se spominjam, so imeli lani na Gorenjskem sejmu take zavitke s tremi nogavicami po 1000 dinarjev in tedaj so obljubljali, da bo to odslej stalna praksa naših tovarnih. Tako namreč lahko nogavice nosimo najmanj še enkrat dlje. Nekajkrat so trgovine res imele zavitke s tremi nogavicami. Toda to so bili zelo, zelo redki primeri. Kot mi je znano, ponekod drugod v svetu že dolgo prodajajo zavitke ženskih nogavic s tremi nogavicami. Zakaj ne delajo tako tudi naše tovarne?

S. S., Ljubljana, Vilharjeva c.

Odgovarja Tovarna nogavic in drobne konfekcije Polzela:

Naše podjetje je lani poskusilo prodajati tri nogavice v zavitku, in sicer je prodajalo ženske fine nogavice po 1455 dinarjev za tri nogavice. Posamezne potrošnice so pozdravile naš poizkus, vendar prodaja ni zavzela obsega, ki bi nam narekoval, da bi nadaljevali s tako prodajo. Trgovska mreža je celo ugotovila, da za tovrstno prodajo ni zadostnega interesa. Zato smo embalariranje treh nogavic v zavitku opustili. Menimo pa, da bi taka oblika prodaje morala biti dobro sprejeta med potrošniki, saj se lahko tako precej podaljša uporabnost nogavic, če se na primer ena nogavica poškoduje. Na prodajo treh nogavic v zavitku se vedno mislimo in smo pripravljeni na željo širšega kroga potrošnic.

spet embalariti tri nogavice v zavitku.

Direktor VELJKO REPIC

Tovarna nogavic »Tonosa«, Ljubljana, Savlje, pa med drugim odgovarja takole:

Tudi naše podjetje se je zanimalo za tak način prodaje nogavic, vendar ga je trgovska mreža odklonila, češ da med potrošniki za to ni zanimanja. Menimo, da je za potrošnike veliko bolj ugodno, da kupijo dva para enakih nogavic hkrati in imajo tako dve rezervni nogavici. To je mogoče, ker so na etiketi nogavic vsi podatki o barvi, dolžini, gostoti mreže, finoči niti, velikosti stopala in vrsti artikla.

Tovarna pletenin in nogavic »Almira« iz Radovljice pa na poslano vprašanje ni odgovorila.

Z odgovoroma tovarni, da ni zanimanja za nakup treh nogavic v enem zavitku, ne bi mogli popolnoma soglašati. Res pa je, da ni kupcev, ki bi bili pripravljeni dati za tri nogavice 1455 in tudi več dinarjev, kajti v trgovini je mogoče par ženskih nogavic dobiti za 700 do 900 dinarjev. Seveda imajo tudi dražje, toda nogavice po tej ceni prodajo največ. V ljubljanski trgovini »Biserka« so na primer, kot so nam povedali, imeli že lepe ugožene nogavice celo za 570 dinarjev. Seveda so zelo hitro pošle. Po vsem tem torej kaže, da se res še vedno bolj izplača kupiti dva para nogavic za tako ceno, kot bi veljale tri nogavice oziroma še primakniti kak stotak in dobiti za ta denar štiri namesto treh nogavic. Torej zaradi cene in samo zaradi previsoke cene, potrošniki ne posegajo po tako embaliranih izdelkih. Da je vzrok »nezanimanja« samo previsoka cena, menijo tudi v nekaterih trgovskih podjetjih. Za vsem tem se prav gotovo skriva težnja proizvajalcev, da bi prodali čimveč nogavic po visokih cenah, ne pa da bi ustregli potrošniku. Vprašanje je namreč, če je na primer cena 1455 in več dinarjev za tri nogavice sploh realna. Če je posredi boljše kvaliteta (?), zakaj potem ne bi tako pakirali tudi drugih nogavic?

UREDNIK

TUDI KRITIKA JE LAHKO POHVALA

Z velikim zanimanjem smo prebrali članek »Pisarniška matematika je izgubila svoj smisel«, objavljen v 42. številki Delavske enotnosti. Govori namreč o naših uspehih in o našem živahnem sodelovanju pri urejanju medsebojnih odnosov med posameznimi ekonomskimi enotami in v okviru ekonomskih enot. Pisec članka je lahko ugotovil, da predlogi kar »dežujejo«. Res je, da dežujejo predlogi, predvsem glede vedno zanimive teme »delitve osebnega dohodka«.

Zelo pa je nas 23 zaposlenih v laboratoriju presenetila ugotovitev, da bi si radi zagotovili »stalne prejemke« ne glede na svoje delo. Ta zadnji del stavka smo podčrtali, ker smatramo, da je bil objavljen na osnovi — milo izraženo — nepremišljenih izjav, če jim ni botrovala celo tiha želja zakriti razne šibke točke svoje okolice in ne pokazati na najmanjši in seveda najšibkejši ekonomski enoti, češ, da si želi lepih zasluzkov, ne da bi si jih morala trdo prislužiti.

Prepričani smo, da nihče v javnosti in tudi 1700 delavcev v našem podjetju ne verjame, da dobivamo naše prejemke kar tako, temveč da smo plačani po enoti proizvoda. Borimo se le, da bi imeli mesečno čim več dela in s tem boljše dohodke. Res je, da bi vsaj približno radi vedeli, če se bo delavski svet ekonomske enote spet znašel pred nalogo iz vrst današnjih delavcev poiskati takšno, ki jim bo treba jutri svetovati, naj si iščejo dela drugod. Mislimo, da so to najmučnejši trenutki na zasedanju obratnega delavskega sveta.

Zeleti bi, da bi pisec članka ob priložnosti obiskal tudi naš malostevilni kolektiv, da bi videl naše težave in javnosti posredoval način in pomen našega dela za celotno podjetje. Tako bi pomagal predreti led nezaznane, na katerega naletijo z redkimi izjemami laboratoriji vseh podjetij. Mislimo, da se bodo na tak način naše želje po »zagotovljenih prejemkih« zrcalile v pravilni luči, kajti čeprav je »pisarniška« mar-

tematika izgubila svoj smisel, je postala »življenjska« matematika za malega človeka zelo važna.

Predsednik obratnega delavskega sveta:

JOŽE GRMADNIK

Obratovodja:

VALENTIN OVNIČ

K dodatku še dodatek. Priznam, nisem govoril s vsakim članom kolektiva v mežiskem rudniku in topilnici, nisem obiskal vsak obrat, vsako ekonomsko enoto. Tole mnenje, da si del zaposlenih v laboratoriju želi zagotoviti »stalne prejemke« ne glede na svoje mnenje, je bilo izrečeno na enem izmed sestankov, kakšna merila za delo določajo v tej ali drugi ekonomski enoti. Da je vsaj delček resnice v takšni težnji, pa me je drugi dan povsem slučajno prepričal telefonski razgovor vodje enega izmed obratov v topilnici z direktorjem podjetja.

Direktor podjetja je namreč povprašal, če so iz topilnice že poslali podjetju »Munja« zahtevani svinec. Ta vodja obrata je odgovoril, da še ne. Zakaj, je takole obrazložil: »Laboratoriju smo poslali v predanalizo zlitino D. Laboratorij nam je odgovoril, da je v zlitini le 0,0022 odstotka bakra. Zanesli smo se na to analizo in začeli z nadaljnjim predelavo. Ko je bil vložek gotov, smo laboratoriju spet poslali zlitino v končno analizo in takrat so nam od tamkaj odgovorili: V zlitini je 0,0080 % bakra, (mejna številka je 0,030 %). Takšne zlitine ne smemo poslati naročniku. Pomeni, da bo potreben nov tehnološki proces. Ob tem bomo izgubili 150 kg antimona, to pomeni velik strošek. Potreben bo nov vložek, izdatki bodo zanj in za zaposlene. Takšne nepotrebne stroške bo moral prevzeti na svoja ramena tisti, ki jih je povzročil.«

Iz tega razgovora sem razbral, da v vašem rudniku nastajajo trenja med ekonomskimi enotami, vendar trenja na povsem ekonomski osnovi, češar žal še marsikje drugje pogrešamo. In če ob teh trenjih kdo iz druge ekonomske enote nekoličan ostro pograja kolektiv ekonomske enote, ki si ni zastavil najboljša in ekonomsko ustreznega merila za oblikovanje in delitev dohodka, če je natančen do dela drugih, je to za mežiske rudarje kot celota samo pohvalno. Zdi se mi, da je neutemeljen strah, da dela ne bo, da si ga bo moral kdo poiskati drugje, zdi se mi le, da bo v bodoče pri vas v veljavi še večja natančnost pri delu in da bo tej natančnosti potrebno podrediti prav vsakršno matematično in rezultate svojega dela.

Takoj ko se mi bo ponudila priložnost, pa bom z veseljem obiskal kolektiv ekonomske enote v laboratoriju in prepričan sem, da bom javnosti lahko posredoval tudi ob tamkaj marsikaj zanimivega in pohvalnega.

PETER DORNIK

PO STOPINJAH »DELAJSKE ENOTNOSTI«

KAKO DOLGO ŠE DISTRIBUCIJA IN NEPOTREBNO POSREDOVANJE?

V 38. številki našega lista z dne 23. septembra 1961 smo na 8. strani objavili fotografijo samopostrežnega aparata v ljubljanski Kolodvorski restavraciji. Zaradi nepopolnih informacij je fotoreporter zapisal pod fotografijo, da je te aparate uvozilo grosistično trgovsko in uvozno podjetje »Centromerkur« iz Ljubljane. Vodstvo tega podjetja nas je zaprosilo, naj bralcem pojasnimo tole:

— Grosistično trgovsko in uvozno podjetje »Centromerkur« iz Ljubljane ni uvozilo teh samopostrežnih aparatov. Samopostrežne aparate je prejelo od uvoznega podjetja »Jugotehna« iz Beograda. »Jugotehna« pa jih je uvozila za vsa grosistična podjetja pri nas po nalogu Zveze trgovinskih zbornic iz Beograda.

To pojasnilo nas je nekoličan začudilo, in sicer iz dveh razlogov: kako to, da »Centromerkur« kot uvozno podjetje ni sam uvozil teh aparatov in kako, da so še sedaj v veljavi takšni nalogi, bolje rečeno distribucijske metode iz časov administrativnega gospodarjenja. Zato smo prosili za pojasnilo (koliko resnice je na teh trditvah »Centromerkurja«) tako »Jugotehno« kot tudi Zvezo trgovinskih zbornic Jugoslavije. Zveza trgovinskih zbornic nam je odgovorila tole:

— Sporočamo vam, da je Zveza trgovinskih zbornic Jugoslavije zaradi modernizacije trgovine in hitrejšega nujenja uslug potrošnikom soglašala, da

podjetje »Jugotehna« iz Beograda uvozi manjšo — poskusno količino — blagovnih avtomatov. Glede na to, da je podjetje »Centromerkur« iz Ljubljane opravljalo plazma uvožene opreme za trgovino na področju Ljudske republike Slovenije, mu je bilo za potrebe njegovega področja dodeljeno 15 avtomatov.

Torej, vendarle distribucija in nepotrebno posredovanje, seveda kot smo pozneje zvedeli, ne po krivdi tudi uvoznega podjetja »Centromerkur«.

Natanko pred letom dni je namreč podjetje »Centromerkur« vložilo prošnjo za registracijo, da sme uvažati razen galanterijskih predmetov tudi opremo za gostinstva in trgovska podjetja. Na to svojo prošnjo ni dobilo doslej ne pozitivnega in ne negativnega odgovora. Opremo iz uvoza posreduje »Centromerkur« eno izmed uvoznih podjetij, recimo »Jugotehna«. »Investim« itd., tisto pač, ki ima dovoljenje za uvoz podobne opreme. Zaradi tega seveda nastajajo dvojni stroški v obliki marže.

Stroške si zaračuna uvozno podjetje in povsem naravno, za posredovanje si jih zaračuna tudi »Centromerkur«. Kolikšni so stroški ob posameznem uvoženem proizvodu, je težko ugotoviti. Konkretno pri uvozu samopostrežnih aparatov je znašala marža »Centromerkurja« pri enem aparatu 35.700 dinarjev. Koliko znaša pri tem proizvodu marža »Jugotehne«, je uganka.

Se slabše pa je, če nekaterih uvoženih predmetov potlej sploh ni moč uporabljati, kot se je dogodilo recimo s samopostrežnimi aparati. »Centromerkur« doslej ni uspel prodati niti enega aparata in tako jih ima že lani od avgusta 14 na zalogi, zanje plačuje 8 % obresti, bremene ga stroški skladiščenja in k temu je treba prišteti še izgubo na dohodku. Mehanizem teh aparatov je namreč prirejen za drobiž v vrednosti 50, 100, 150 in 200 dinarjev. Pri nas pa imamo večidel v prometu bankovce. Redko kateri potrošnik bo nosil dolgo časa v žepu 200 dinarjev v drobižu, da bo lahko hitro dobil iz avtomata zaželen predmet. Zaradi te navidezne nepomembne zadeve so avtomati tako rekoč neuporabni in dogodilo se je, da so jih prodajalci iz drugih republik ponujali »Centromerkurju« za bagatelno nizke cene, samo da bi se izognili stroškom.

To nepotrebno posredovanje pa bo, kot je videti, še kar na-

prej v veljavi. Kako dolgo, je vprašanje. Te dni bodo predstavniki podjetja »Investimport« (in predstavniki uvoznih podjetij iz republik) odpotovali v nekatere vzhodne države, da bi sklenili pogodbe za nakup opreme gostinskih podjetij v naslednjem letu. Če bodo te pogodbe sklenjene, potem bo v računu za opremo prav gotovo zaračunana dvojna marža, marža uvoznika in marža sicer grosističnega trgovskega uvoznega podjetja v republiki. Dogodi se lahko tudi, da uvožena oprema ne bo ustrezala poznejšim pogojem in zahtevam investitorja.

Pri uvozu opreme za gostinska podjetja je že čas, da bi prenehali s takimi distribucijskimi in posredovalnimi metodami. Ali ne bi bilo smotnejše, praviho v »Centromerkurju«, da bi podjetje, ki mu je zaupan uvoz takšne opreme, sklenilo najprej pogodbo z investitorjem, kakšno opremo je potrebno naročiti, kaj je moč izdelati doma in kaj je nujno potrebno kupiti v tujini. Sele na osnovi tega bi veljalo dokončno skleniti pogodbo z domačimi in tujimi proizvajalci. Prav tako naj bi investitor takšnemu podjetju plačal del preduma za nakup opreme.

Takšna gledišča so nedvomno bolj sprejemljiva kot pa sedanje distribucijske in posredovalne metode pri uvozu različnih predmetov. Tako bi trgovsko uvozno podjetje uvozilo res le tisto, kar terja trg ali investitor in v ceni uvoženega proizvoda bi bila zaračunana le enkratna marža.

P. D.

DELAJSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942.
List izdaja republiški svet
ZŠJ za Slovenijo. Glavni in
odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS

Urejuje uredniški odbor: Peter
Dornik, Sonja Gasperšič, Mi-
lan Maver, Janez Voljč. Teh-
nični urednik Janez Suster

Naslov uredništva in uprave:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2,
poštni predal 313-VI, telefon
uredništva: 33-722 in 30-672 —
Račun pri Narodni banki v
Ljubljani št. 600-1171-365
— Posamezna številka stane
20 din — Naročnina je: čet-
rtletna 250, polletna 500 in letna
1000 din — List tiska CZP
— Ljudska pravica — Poštnina
plačana v gotovini

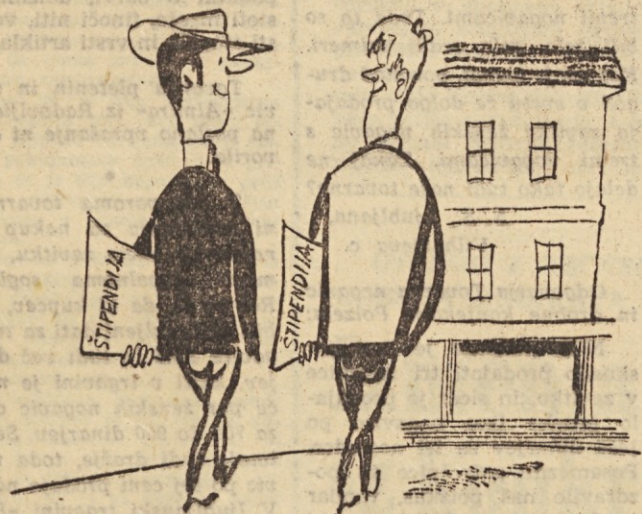
PO DOMAČE

PRVO DEJANJE: otroka sta uspešno zaključila srednjo šolo in se znašla pred vprašanjem: kam sedaj? Njuna očeta sta projektanta. Otroka sta spoznala njuno delo in ugotovila, da bi se tudi sama lahko usposobila za to. Lepo je hoditi po mestu, sta si najbrž mislila, ter občudovati zgradbe, ki si jim dal sam skelet in obraz. Razen tega ti za projektantsko delo tudi dobro plačajo.

Odlotično torej ni bila težka, treba je bilo samo še dobiti sredstva za nadaljevanje študija. Pri tem vprašanju se je začelo —

DRUGO DEJANJE, kjer sta odigrala glavni vlogi njuna očeta, ki sta skupaj zaposlena v majhnem projektantskem podjetju. Beseda sem, beseda tja, in otroka sta dobila štipendijo za nadaljevanje študija v podjetju, kjer sta zaposlena očeta.

TRETJE DEJANJE pa se bo začelo čez nekaj let, ko bosta otroka zaključila šolanje in se zaposlila v podjetju, kjer imata njuna očeta »trdne pozicije«. Tedaj bo postalo

podjetje nekakšna ustanova dveh družin. Morda pa se ta napoved niti ne bo uresničila in bodo fantoma kar »odpustili« obveznosti štipendiranja. V prvem ali drugem primeru zelo »načrtno« štipendiranje oziroma vzgajanje kadrov, kajne?

Tak ali drugačen razplet komedije, ki se je »po domače« začela, se bo preveč »po domače« končal, da bi bila družba z njim zadovoljna.

KAZEN

Zadnjič, kaj vem zakaj, sva spet poklepetala o ekonomskih enotah. O vsem mogočem, kot vselej takrat, kadar je eden od obeh močno radoveden. Pripovedoval je med drugim o tem, da pri njih nič več ne kaznuje osrednja disciplinska komisija, da že dlje ne kaznujejo mojstri in obratovodje, da pri njih urejajo vsa disciplinska vprašanja ekonomske enote same. Dodal je še, da »grešnika« vsakokrat pokličejo pred komisijo, da vodja enote takrat prebere obtožnico, da je pravnik podjetja nekak zagovornik, ki obenem skrbi, da kazni ne bo nezakonita, člani disciplinske komisije pa izrečejo kazni.

»Zanimivo je, kako nekateri delavci reagirajo na takšne disciplinske odnose,« je še pripomnil in povedal naslednjo zgodbo:

Serbus, je pozdravil, ko so ga poklicali pred disciplinsko komisijo. Roke je potisnil do komolcev v žepu svoje delovne obleke in nadaljeval:

— No, kaj pa je narobe?

Kar tako je vprašal, saj je dobro vedel, da so ga poklicali zaradi ponedeljka. Ko je prišel malce nadelan v službo in napravil tisto neumnost pri stroju.

— Dajte no, pa menda ja ne boste zganjali cirkusa zaradi tistega v ponedeljek. Tudi drugim se je že zgodilo, da so prišli nabasani v službo.

Pravzaprav ga niti ni skrbelo. Ja, če bi še lahko mojster ali obratovodja kaznoval! Takrat bi ga gotovo zašili. Povrnitev škode in izguba enodnevnega zaslužka mu ne bi ušla. Tako pa. Saj so vsi njegovi tovariši. Z nekaterimi med njimi je celo že dlje dober prijatelj. Pravnik pa tudi ne bo sitnaril.

Vodja ekonomske enote pa je začel prebirati obtožnico:

— Tovariš... je minuli ponedeljek prišel v službo v vinjenem stanju in pri stroju povzročil občutno škodo...

Sam ni vedel, kdaj so mu roke počasi začele lesti iz globokih žepov. Na obraz pa mu je leglo nekaj, kar je bilo še najbolj podobno zaskrbljenosti. Spoznal je, da oni mislijo resno.

Vodja ekonomske enote pa je bral:

— Predlagam, da disciplinska komisija naše enote kaznuje tovariša...

Na koncu te svoje zgodbe pa je še pripomnil, da člani kolektiva zdaj veliko resneje jemljejo kazni. Da si vsakdo dvakrat premisli, preden naredi prekršek.

»Najteže jim je to, da jih kaznujejo lastni tovariši,« je še pripomnil.

H KRONIKI TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Projektno biro, Nova Gorica — JURE STRELA
2. TAM, Maribor — BOJAN SAMARIN

LESKOVŠKA TROJKA

Tričlanska družba je sedela za mizo v leskovškem hotelu: šef podjetja »Dekor«, občinski statistik in bivši mestni urbanist.

»Dekor« je podjetje, ki barva, sestavljajo pa ga pleskarji, bivši privatniki, ki ne morejo opustiti starih navad. Vse lansko leto bi moralo biti podjetje pod prisilno upravo, njegovi slikarji in pleskarji pa bi smeli v najboljšem primeru dobiti minimalne osebnih dohodke. Največ zaslug, da se to ni zgodilo, imata šef podjetja in njegov knjigovodja. Seveda so morali zaslužiti, če so si hoteli zagotoviti polne plače in še kako premijo kdaj pa kdaj. V poslovnih stikih so bili z beograjskim »Trudbenikom«. Po njegovem naročilu so opravili dela za štiri milijone. Seveda so izstavili tudi račun s to številko. Toda to je malo za polno plačo, zato je knjigovodja »Dekora« napisal še drug račun, takega za pet ali šest milijonov. Izmisli si ga je in ga s tistim pravim vred predložil leskovški banki, češ naj se tudi ona prepriča, da je vse pošteno in prav. Banka je račun takoj potrdila in tako omogočila, dovolila »Dekoru«, da je prejel polne plače in, kakor smo rekli, še kakšno premijo. Tako je bilo do nedavnega, ko je vse skupaj prišlo na dan. Tistemu, ki v leskovški banki potrjuje račune, se je sredi dopoldneva sanjala, da je na pol požrta vsa banka FLRJ, da so jo začeli ljudje žreti od strehe navzdol, na streho pa so splezali po pleskarskih lestvah. Ker so sanje nanigovale povsem konkretno, otipljivo, je bančni nadzornik pregledal vso reč: prijavo proti

»Dekoru« je posredoval okrajnemu, ta pa okrajnemu javnemu tožilecu, ki se zdaj pripravlja, da bo vse skupaj izročil sodišču.

Z bivšim urbanistom je takole:

Urbanist je ugotovil, da bo treba v Leskovcu zgraditi olimpijski bazen. Svojo zamisel je predložil občinskemu odboru, ki jo je pograbil z obema rokama. Izbrali so prostor, izbrali so ga na robu mesta. Seveda so računali: bazen bo dolg kakih sto, širok petdeset metrov, globok pa od pol do petih metrov, tako da se bodo veselili otroci in da bodo lahko po njem plule tudi barčice. Ljudje bodo tekmovali v plavanju, gledalcev bo lahko petnajst tisoč, seveda bo vsak plačal vstopnino.

Tako so izkopali jamo in jo obložili z debelim betonom, zgradili drsnice in stopnišča za skakalce, pa kabine in take reči. Določili so dan, ko naj bi bazen

slovesno izročili namenu. Prišlo je ljudi, kdo bi jih preštel! Urbanist je bil v kopalkah, pravi, in on naj bi prvi skočil, kakor je lepo in prav, toda — ojej, v bazenu ni bilo vode!

Od tistega dne je minilo nekaj let, olimpijski bazen je tačas spremenil podobo: stene so

popokale, stopnice so postale vegaste, na betonskem dnu se je nabralo blato, pomešano z rumenim listjem. Cigani, ki živijo v bližini, morajo po drva daleč v topolovo goščavo... Če bi bil bazen iz lesa, se pravi iz desek in tramov, modrujejo, bi jim ne bilo treba tako daleč po drva. In se strašno jezijo na urbanista. Sicer pa ni urbanist nič kriv: nekajkrat po deset milijonov je zmašil v ta bazen, toda kaj more on za to, če Veterinica noče teči navkreber in napolniti bazena z vodo. Zaradi vseh teh objektivnih okoliščin niti okrajni ni okrožni javni tožilec nista ničesar ukrenila proti urbanistu.

Kaj pa občinski statistik?

Eh, ta si je dolgo belil glavo, nazadnje pa je za komite in za druge forume le izdelal takle račun:

Povprečne delavske plače lani 12.547 din, letos pa povprečno 14.000, kar pomeni, da so se za službi zvišali za 14,7 odstotka. Potem je napisal tovariš statistik dolge stolpce števil, s katerimi je pojasnjeval, po čem so bila živila lani in po čem so zdaj, ter računsko dokazal, da je zdaj vse skupaj za kake tri jurje dražje. Seveda je to lepo izračunal tudi v odstotkih: življenjski stroški so se podražili za 12,7 odstotka. No, in je ta odstotek odštel od tistega, ki nakazuje zvišanje plač, pa ugotovil, da se je leskovškim delavcem izboljšala življenjska raven za dva odstotka. Če se plača zviša za 1853 din, življenjski stroški pa se povečajo za tri jurje, življenjska raven v Leskovcu poskoči — za dva koraka.

V tričlansko družino, zbrano v hotelu, sem planil in povedal:

»Javna tožilca zaprta!«

Novica je delovala kot strela z jasnega. Trije so se spogledali, nato pa so se zastrmeli vame:

»Mar oba? Okrajni in okrožni?«

»Kakopak! Skušal sem ju obiskati, nekako mi je uspelo. Mal-

ce smo pokramljali, obema sem ponudil cigareto. Okrajni ne kadil, okrožni pa ne mara cigarete s filtrom.«

Bivši urbanist je dihnil:

»Škodaj!«

Šef »Dekora« je, ne vem kaj, kar na lepem zapleskal:

»Natakar, pijake za vse!«

Statistik je potegnil iz žepa obrazec, na katerem piše »Za nesljudi statistični podatki«, in vpisal oba javna tožilca.

Prav gotovo drži, to vam pri sežem, tako okrožni kakor okrajni javni tožilec v Leskovcu, oba sta zares zaprta — in sicer s ključem od znotraj, vsak v svoji pisarni.

DRAGUTIN RAKANOVIC

SODOBNI KROŠNJARJI

Od srednje generacije nazgor, se pravi, od ljudi, ki v državni službi vegetirajo med desetim in petim plačilnim razredom, v tehničnih službah so postali že oddelkovodje, obratovodje in celo direktorji, med delavci so položili vse izpite do visoke kvalifikacije, od tod nazgor se vsi državljani spominjajo krošnjarjev. Prišli so s krošnjo na trebuhu, s sunki na ramenih, tudi s torbami, v katerih so bile čudne stvari, tudi takšne, da je potem na tvojem litru jasno pisalo: Sem liter Janeza Butare, ki je rojen dne tega in tega, poleg napisa pa še dva golobčka. Imeli smo tudi takšne, z najnižjo kvalifikacijo, najbolj trdožive, ki so z leseno torbo in kvadratom bele pločevine vplili pod hišami: »Lonce krpamo! Za majhen denar boste imeli iz starega nov lonec.« In res so jih krpali za majhen denar. Ves izkupiček se sproti puščali v najbližnjih gostilnah, tako da je njihov denar zelo naglo krožil in so jih banke in poslovni »partnerji« zaradi tega bolj cenili kot pa današnje grosiste, ki sicer tudi naglo obračajo denar, vendar za razliko od teh starih korenin, tujega, kar spravlja nekatera podjetja brez potrebe v slabo voljo.

Moj stric, upokojenec petega plačilnega razreda, me pogosto napade, kako je s stariji časi, kam smo jih mi mladi z revolucijo zapravili, da ti danes nihče ničesar ne ponuja na domu. Ugovarjam mu, da mi je v letošnjem letu celo kmetica prinesla jajca na dom, da bi lahko zamenjal nov suknjič za

doma spleteno preprogo, da me je enkrat celo raznašalka časopisa vprašala, če bi morda vzel tedenski zabavnik. Ampak to je v primeri z nekdanjim podajanjem kljuk iz roke v roko res prava malenkost.

Od zadnjč, ko mi je stric razburjen pripovedoval tole zgodbo, imam, vsaj kar se tiče preteklosti in krošnjarjev, mir.

»To je lumparija višje vrste, prvega plačilnega razreda,« je bencil stric. »Uboge kanalje, drobne ribe, te lovimo, čeprav še niso zrasle do mere, velike, ki goltajo na debelo, te pa pustimo. Samo pomisli! Stanujem na podstrežju pa ti potrka na vrata. Odprem in zdravnik. Pogledam ženo, ni se prestrašila in zato sem takoj vedel, da ga ona ni naročila. Zdravnik pa — oprostite, ali nima morda pri vas kdo ošpice? Nisem vedel, ali je možak pijan, ali sem jaz zmešan. Kolikor se spominjam, prebolih ošpice v otroških letih. Zerenčim, on pa — ali vas morebiti zbada v križu, nedolžna gripa, prehlad nižje vrste, putika... človek nikdar ne ve. Nihče ne more trditi, da je stoodstotno zdrav. To ugotovimo šele mi zdravnik. Zena je že hotela reči, da jo menda zbada v križu pa sem jo tako pisano pogledal, da so ji bolečine takoj prešle. Veš, misliš sem, da se je v zdravstvena služba okrepila, da bo tudi tu enkrat nastopil red, da so postali organizirano

uslužni, da ne bo treba čakati za malenkosti, ampak bodo prihajali na dom.

Čez dober mesec je spet potrkalo. Bilo mu je malo nerodno, ko je videl, da jaz za

te usluge nimam pravega smisla. Medtem sem namreč zvedel, da ima mož svoj sistem. Pokličejo ga k otroku z ošpicami, on ga pregleda, potem pa še obrede vso hišo in vpra-

šuje, če se kje čutijo otroci bolečine. Tako je enkrat naklepil možak v enem samem mesecu blizu osem sto obiskov na domu. Vsi zdravniki so se čudili, tudi oni z dve sto, tri sto obiski na mesec. Pa so skušali preveriti, če možak laže. Ni. Vseposod, kjer je zapisal, je tudi bil. Če je prišel v hišo, potem je ni zapustil, dokler je enega samega stanovalca vsaj malo zbadało, ali pa je težko dihal. In menda dobi za vsak obisk 200 dinarjev. Sto šestdeset jurčkov na mesec poleg plače in dodatkov tudi niso matje solze.

Od takrat, ko sem to zvedel, sem začel nabirati rože. Ne, za vsako malenkost pa ne grem k zdravniku. Ne boste na moj račun mlatili denarja. Krošnjarje, te dobre fante, s katerimi se je lahko človek pogajal za nož tudi po pol ure in mu ni bilo dolgčas, te, ki še ribice niso, te ste pregnali, večje, ki pa grejo s krošnjarjem v deset tisočake, te pa pustite.

Zmerom mi je uspelo nekako priviti strica, da je naposled le moral priznati, da tudi to novo ni zanič, kot je on mislil. S tem zdravnikom pa mi je zaprl usta. Ne vem, ali zaradi veselja nad naravo, ali zaradi strica, v nedeljo sem se zalotil, da sem se vrnil z izleta s polnim naročjem rož, ki ne sodijo v vazo, so pa odlične zoper bolezn.

SKLEPANJE IN ODPOVEDOVANJE DELOVNIH RAZMERIJ

Ko zasledujemo vzroke pri kršitvah zakonitih pravic iz delovnega razmerja, ugotovljamo med poglavitnimi vzroki pravno neznanje individualnih in kolektivnih organov in podjetij, ki sodelujejo pri odločitvah o pravicah iz delovnega razmerja in šele na drugem mestu namerno nezakonito odločanje in ravnanje. Nepoznavanje delovno pravnih predpisov ni nič manjše v majhnih gospodarskih organizacijah, kjer pravnik sploh nimajo, kakor tudi v tistih podjetjih, kjer je pravna služba predvsem usmerjena na obravnavanje odnosov med podjetji ali pa so pravniki zavzeti z organizacijskimi, sekretarskimi in drugimi posli.

Težavo predstavlja za pravne in nepravne v gospodarskih organizacijah, ki se bavijo z delovnimi razmerji, pomanjkanje komentiranih pravnih tekstov. Edini slovenski komentar (Blejec: Zakon o delovnih razmerjih l. 1959) je že zastarel, druga dobra komentarja (Prilučnik za primenu zakona o radnim odnosima — Laković, Bujotić, Popović, Beograd, 1961 in izdaji »Sovremene administracije« in Propisi o radnim odnosima napomenama in sudskom praksom — Ivčić, Magerl, Lalić, Zagreb 1961 v založbi »Informatorja«) pa sta manj znana. Tako ostanejo samo suhoparni zakonski teksti, ki se mnogokrat površno ali napačno uporabljajo.

Zato je koristna in pametna pobuda Ekonomskega servisa »Organizator« v Ljubljani, ki skuša to vrzel izpolniti s poljudnimi izdajami, v katerih bi bila na kratkem in razumljiv način obdelana nekatera pravna vprašanja, ki se pogosto pojavljajo v praksi gospodarskih organizacij. Iz prospektov, ki ga je »Organizator« razposlal v prvih dneh oktobra, je razvidno, da je bilo za tovrste izdaj (»Sklepanje in prenehanje delovnih razmerij« in »Obravnavanje prispevkov za socialno zavarovanje«) med gospodarskimi organizacijami, zavodi in ustanovami še zlasti zanimanje in da je bilo treba ti dve ediciji na novo izdati.

Spričo tega, da se velik del sporov v gospodarskih organizacijah nanaša prav na odpovedi delovnega razmerja, je bila prva edicija zelo potrebna in aktualna. Prvo, kar pa preseneti na tej drobnosti, na ciklostil razmnoženih brošur, ki ima 28 strani teksta, 17 strani obrazcev in 3 strani navodila za sestavo poslovnice komisije za sklepanje in odpuščanje delovnih razmerij v podjetjih, je njena cena. Niti aktualnost vsebine, niti njena morebitna drobnost ne opravičuje visoke cene 1000 din.

Drugo vprašanje pa je vsebina. Problematika, ki je obdelana v tej publikaciji na prvih 28 straneh, je obdelana tako pomanjkljivo, površno in napačno, da ne bo pomagala odpraviti težav, ki jih imajo gospodarske organizacije pri sklepanju in odpuščanju delovnih razmerij, temveč bo tam, kjer bodo te razlagi zakonitih predpisov zaupali, povzročala nejasnosti, zmedo in nepravilno uporabo zakona. V teh pripombah se omejujemo samo na nekatera vprašanja v zvezi s prenehanjem delovnega razmerja. Drugi dve tretjini se namreč nanašata na zakonite načine prenehanja delovnega razmerja. Kolikor je razlaga v tej publikaciji samo ponavljanje zakonskega teksta, je v glavnem točna (čeprav včasih pomanjkljiva), kjer pa publikacija tolmači predpise Zakona o delovnih razmerjih ali jih dopolnjuje, je tolmačenje površno ali napačno.

Površno in pomanjkljivo je namreč, če kratki razlagi o sporazumnem prenehanju delovnega razmerja sledi pojasnilo, da delavec v primeru sporazumnega prenehanja delovnega razmerja, ne izgubi pravice do letnega dopusta. Pravica do letnega dopusta je po zakonu za jamčena delavcu, ki je sam odpovedal, ki mu je bilo odpovedano in delavcu, ki mu je prenehalo delovno razmerje po sporazumu, če dopusta še ni izrabil ima pa pogoje, da ga izrablji.

Pri sporazumnem prenehanju delovnega razmerja in pri odpovedi, ki jo daje gospodarska organizacija, pa ima delavec še pravico izbirati med denar-

nim nadomestilom za neizrabljeni letni dopust, in med pravico, da izrablji dopust v toku odpovednega roka, gospodarska organizacija pa mu mora nadomestilo izplačati, če delavec to zahteva. Prav ob tolmačenju člena 36. ZDR, ki daje delavcu pravico takšne izbire, nastanejo nesporazumi in odgovorna razlaga predpisov o prenehanju delovnega razmerja bi morala pojasniti tista mesta v zakonu, ki se v praksi različno tolmačijo.

Izhajajoč iz načela, da odločba o sklepanju in prenehanju vsakega delovnega razmerja kolektiv gospodarske organizacije, mora o vsaki odpovedi po veljavnih predpisih sklepati ali komisija za sklepanje in odpuščanje delovnih razmerij, ali UO ali DS ali pa ves kolektiv. Šele na osnovi sklepa pristojnega organa, lahko izda direktor gospodarske organizacije odločbo o odpovedi. Događa pa se v praksi, da izda direktor odpovedno odločbo tudi brez sklepa ali proti sklepu pristojnega organa gospodarske organizacije. Po čl. 36. ZDR so v takem primeru odgovorni za prekršek tako gospodarska organizacija, kot oseba, ki je odločbo brez sklepa pristojnega organa izdala. V publikaciji naletimo ob tem primeru na trditve, da je odpoved brez predhodnega sklepa nična in brez pravnih posledic za delavca. Laik bi tako trditve lahko razumel tako, da se takšni odpovedi niti ni treba upirati, ker je itak brez vsakih pravnih posledic. Pravnik pa bo razumel, da gre za odločbo, ki ima tako bistveno pomanjkljivost, da jo je mogoče vsak čas izpodbijati, ker ni postala nikdar pravomočna (analogno ničnim odločbam v upravnem postopku). V resnici pa gre za nezakonite in zato neveljavne odpovedi, katerim je treba kot vsakim drugim v zakonitem roku ugovarjati in v primeru brezuspešnosti ugovora dokazovati njih neveljavnost pred sodiščem. Kajti načela upravnega postopka je mogoče v delovnem pravu uporabljati le z vsemi pridržki. Uporaba kategorij upravnega prava v delovnem pravu in iskanje analogij med delovanjem organov javne uprave in organov gospodarske organizacije, postavlja tem organom in njih delovanju že vnaprej postavljene okvire. Postopek pred organi gospodarske organizacije pa je postopek posebne vrste.

Zakon o delovnem razmerju našteva v čl. 305 primere, kdaj gospodarska organizacija ne more odpovedati (bolezni, letni dopust, nosečnost, suspenz, mandat člana UO ali DS itd.). Po vseh dosegljivih tolmačenjih in po sodni praksi je treba dopustnost odpovedi presojati po času, ko naj bi odpovedna odločba začela veljati. Če v toku odpovednega roka delavec zbolí, če nastopi pri delavki nosečnost, ostane odpoved v veljavi. Edina izjema je vpoklic k vojakom, na orožne vaje ali na doslužitev vojaškega roka. V tem primeru odpovedni rok neha teči in teče dalje šele po vrnitvi delavca od vojakov.

Razlaga ustvarja popolno dezinformacijo na strani 14 publikacije, da »rešuje podobno pravosodje primer, ko delavec zbolí po vročitvi odpovedi, kakor če je po odpovedi poklican k vojakom« in da se v tem primeru učinek odpovedi odloži dokler bolezen traja. Tako rešitev ni niti logična, niti je ne rešuje »pravosodje«. Delavec ima namreč v primeru, da zbolí v toku odpovednega roka pravico do nadomestila na breme Zavoda za socialno zavarovanje za

ves čas, dokler je bolan, ne glede na to, da mu je odpovedni rok potekel. Drugačna razlaga pa je napačna, neosnovana in ustvarja zmedo.

Podobno neosnovana in napačna je trditev na isti strani, da delavcu ni mogoče odpovedati zaradi tega, ker je dosegel pokojninski staž. V zakonu o delovnih razmerjih prenehanje delovnega razmerja zaradi pridobitve pravice do pokojnine ni posebej rešeno. Po praksi in tolmačenjih mora gospodarska organizacija delavcu, ki je dosegel pravico do pokojnine, odpovedati v zakonitem odpovednem roku, ki ga ni mogoče skrajšati brez obojestranskega sporazuma. Ne gre pa delavcu, ki je dosegel pravico do pokojnine, pravica do odpravnine. To, da je pridobitev pogojev za pokojnino razlog za nedopustnost odpovedi, ve samo pisec te razlage. To samo po sebi morda ne bi bilo tako hudo, hudo pa je, če ekonomski servis »Organizator« take nesmisle prodaja gospodarskim organizacijam.

Delovno razmerje preneha z dnem razrešitve, ki praviloma sovpada z dnem, ko preteče odpovedni rok. Rok za razrešitev se iz upravičenih razlogov lahko podaljša, toda največ za 1 mesec (čl. 311 ZDR). Lahko pa gospodarska organizacija, delavca, ki mu je odpovedala po sklepu UO razreši pred iztekom odpovednega roka, šteje se pa, da mu je delovno razmerje prenehalo z iztekom odpovednega roka in mu gre do konca odpovednega roka tudi osebni dohodek.

Na strani 19. publikacije pa je omenjen primer, da delavec dela še naprej, čeprav mu je odpovedni rok potekel. V tem primeru je smatrati — tako stoji v publikaciji — da je delovno razmerje molče podaljšano in ga je treba znova odpovedati. To seveda ni res, kot ni res, da delovno razmerje preneha praviloma z razrešitvijo, ne pa s potekom odpovednega roka. Praviloma preneha delovno razmerje s potekom odpovednega roka, izjemoma z razrešitvijo pred potekom, ali najkasneje mesec dni po izteku odpovednega roka. Če pa delavec po izteku odpovednega roka nadaljuje z delom, s tem delovno razmerje še ni podaljšano

na nedoločen čas (oziroma znova obnovljeno), če ni obojestranskega sporazuma za nadaljevanje delovnega razmerja. V bistvu gre v takem primeru torej za novo delovno razmerje, zanj pa je bistven sporazum in če tega ni, ne more biti nadaljevanja delovnega razmerja.

Delovno razmerje preneha tudi zaradi samovoljne zapustitve dela po čl. 317 ZDR, kadar da delavec na nedvoumen način razume, da zapušča delo in kadar izostane z dela 7 zaporednih dni. Prenehanje delovnega razmerja ugotovi direktor z odločbo, proti kateri delavec lahko ugovarja, oziroma kot nezakonito izpodbija s tožbo. Pisec brošure napravi ob razlagi teh predpisov takole zmešnjavo: da ne izhaja iz zakonskega besedila, kdaj preneha delovno razmerje, ali ob izdaji odločbe ali z dnem, ko delavec zapusti delovno mesto? Vprašanje, ki je važno zaradi vpisa v delovno knjižico in zaradi pravice do osebnega dohodka, je, odkar je začel veljati zakon o delovnih razmerjih, nesporno. Ker odločba samo ugotavlja prenehanje delovnega razmerja, prenehanje pa nastopi zaradi samovoljne zapustitve dela, se kot datum prenehanja šteje dan, ko se delavec ni več pojavil na delovnem mestu.

Popolno dezinformacijo predstavljajo tiste strani v publikaciji, ki govorijo o pritožbenem postopku (pisec ga imenuje pritožbeni sistem). Delavec, ki je zamudil pritožbeni rok, se lahko obrne po podatkih te publikacije na Inšpektorat dela, ki bo dal gospodarski organizaciji nalog, naj odpravi nepravilnost. Pravosodje priznava inšpektoratu, pravi pisec, pravico intervencije do izteka odpovednega roka. Če gospodarska organizacija zahteva ne bo ugodila, bo inšpektor napotil delavca na sodišče, kjer lahko uveljavlja pravico do delovnega razmerja s tožbo v roku dveh let. Netočnosti je skoraj toliko, kot besedi.

1. Inšpektor dela ima po čl. 122 ZDR pravico na zahtevo delavca posredovati (interventirati), nima pa pravice izdajati nalogov. Toda intervencije inšpektorata pri gospodarskih organizacijah, ne nadomeščajo predpi-

Ljubljanci in tuji lahko že nekaj mesecev občudujejo na Levstikovem trgu v Ljubljani na videz malce nenavadno stavbo oziroma neke vrste portal, ki se boči nad novo speljano cesto Ljubljana—Zagreb. Dela sicer še niso povsem končana, vendar pa gradnja že zdaj kaže, da bomo s tem pridobili privlačno in zanimivo urbanistično in arhitektonsko posebnost, ki bo temu delu Ljubljane nedvomno v starinski ambient Levstikovega trga. Zanimel, projekt in izvedba portala so delo ing. arhitekta profesorja Borisa Kobeta in inž. Lapajeta, po dokončani gradnji pa bo portal imel tudi svojo praktično vrednost, saj bodo v njem uredili več atelejev za slikarje in kiparje, ki bodo te pridobitve nedvomno veselili.

sanega pritožbenega postopka pred organi samoupravljanja podjetja in intervencija inšpektorja dela ne more sanirati zamujenega pritožbenega roka, s katerim je bil delavec seznanjen.

2. Da sodna praksa priznava inšpektorju intervencijo do konca odpovednega roka, je čist nesmisel. Če delavec zamudi pritožbeni rok, po sedanji praksi nima možnosti uveljavljati svojih pravic s tožbo, ne glede na inšpektorjeve intervencije, ki imajo značaj priporočil.

3. Rok za vložitev tožbe, s katero izpodbija delavec veljavnost odpovedi, je po čl. 342 ZDR 30 dni od dokončnega sklepa organa upravljanja, oziroma 60 dni od vžitve ugovora, katerega pristojni organ samoupravljanja ni rešil (30 dni od intervencije inšpektorata, kar pa v primeru odpovedi, če so bili delavcu pritožbeni roki znani, ne prihaja v poštev). Ti roki so prekluzivni in bo sodišče tožbo, vloženo po preteku roka, zavrlo.

Te pripombe se omejujejo

samo na glavne dezinformacije in površnosti publikacije servisa »Organizator«. Ob strani puščam obrazce, ki bodo gospodarskim organizacijam malo koristili in poslovniki komisije za sklepanje in odpuščanje delovnih razmerij, za katerega velja isto.

Pri prebiranju tega priročnika se vsiljuje vtis, da gre za zelo neodgovoren in nečeden pojav. Pod videzom pomoči gospodarskim organizacijam, približati jim suhoparni tekst zakona, se za visoko ceno razpečava publikacija, ki bi kot seminarska naloga na šoli ali tečaju, kjer se obravnava ta snov, morala biti ocenjena z oceno nezadostno. Z drugo besedo, to pomeni izkoriščati povpraševanje na najbolj neodgovoren način in vnašati v pravno reševanje perečih vprašanj dezinformacijo in zmedo z vsemi težkimi posledicami.

Gospodarskim organizacijam, ki so publikacijo že nabavile, je mogoče svetovati samo, naj je ne uporabljajo.

VLADO VODOPIVEC

SAMO ISKATI KRIVCA JE PREMALO

- Kolektiv Žimpreje ne ve, zakaj se zmanjšujejo njihovi osebni prejemki
- Člani kolektiva Puškarne niso seznanjeni z novim sistemom delitve osebnih dohodkov
- Zakaj v Kranju ne morejo izboljšati kvalitete kruha?
- Marsikaj zanimivega je prišlo na dan ob sprejemanju novih pravilnikov o delitvi osebnih dohodkov in čistega dohodka

Dosedanji podatki kažejo, da bo imela letos obrt v kranjski občini prihrate več sredstev za nadaljnji razvoj. V večini obrtnih organizacij je namreč znatno porastel čisti dohodek, večji so skladi in osebni dohodki. Tako se je v praksi pokazalo, kako napačno je bilo stališče vodstev v posameznih gospodarskih organizacijah, ki so v začetku leta postavljale čimnižne plane, tako da je bila zaradi tega potrebna celo intervencija občinskega ljudskega odbora. Podobno je bilo tudi pri določanju družbenih obveznosti, za katere so podjetja smatrala, da so za obrt nesprejemljive. Po polletnih podatkih pa so obrtna podjetja vplačala v celoti vse družbene obveznosti in svoje sklade povečala za več kot 75 odstotkov v primerjavi s planiranimi.

V večini obrtnih in komunalnih podjetij sedaj pripravljajo ali pa so že izdelali pravilnike o delitvi osebnega dohodka in čistega dohodka. Tako na primer v Komunalnem servisu izplačujejo osebne dohodeke po novem pravilniku že vse leto. Podjetje ima izdelan pravilnik o delitvi čistega dohodka. V začetku leta so tu predvideli delitev sredstev med skladi in osebnimi dohodki v razmerju 90:10, po polletnem

obračunu pa so povečali razmerje v korist skladov na 85:15. Tudi v Čevljarni Storiž na Visokem so oba pravilnika sprejeli že pred časom. V podjetju sedaj vsak mesec razpravljajo o rezultatih nove delitve in o problemih, ki se kažejo pri izplačilih. Predvidevajo, da bodo do konca leta le z nekaterimi spremembami izboljšali pravilnike in tako bodo ob novem letu že delili dohodek po preizkušenem sistemu.

Velik napredek pri notranji delitvi dohodka so dosegli tudi v »Instalaterju«, kjer so prav tako že pred časom sprejeli oba pravilnika. Tudi v Gorenjski oblačilnici se na sprejetje pravilnikov temeljito in marljivo pripravljajo.

V nekaterih obrtnih podjetjih, kjer pripravljajo pravilnike, je opaziti vrsto negativnih pojavov: dviganje obračunskih osnov brez ekonomskih utemeljitev, uveljavljanje nova merila, ki nimajo zveze s povečanjem dohodka, se odločajo za nepravilne ocenitve vrednosti dela. Manjka pa meril, ki bi zagotovila zmanjševanje stroškov, hitrejši obračun sredstev in podobno. Tako na primer v Remontu čevljarskih strojev vodstvo podjetja misli, da je pravilnik o »kompleksnem nagrajevanju«, ki so ga

sprejeli spomladi, zadovoljiv in da zato ni treba sprejemati novih pravilnikov. S predlogi izvršnega odbora sindikalne podružnice se ne strinjajo in se izgovarjajo na kompliciranost obračuna, čeprav sami nimajo boljših predlogov, oziroma jih sploh nimajo. Podobno je tudi v Puškarni, kjer so sedaj sicer pričeli pripravljati osnutka obeh pravilnikov, vendar so vanje vnesli kriterije, ki temeljijo na starih planskih predvidevanjih in ne upoštevajo novega sistema delitve. V podjetju bodo brez dvoma nastopile določene težave, ker kolektiv ni seznanjen z novim sistemom delitve dohodka. V kranjski Pekarni ni nič bolje. Čeprav ima podjetje nove obrate, že od vsega začetka organizacija dela ni taka, da bi strojni park bolje izkoriščali in da bi bila kvaliteta kruha boljša. Vodstvo podjetja se izgovarja, da mora zaposlovati na posameznih delih več ljudi, kot jih terja proizvodni proces. Ti ljudje pa vplivajo na dohodek ostalih, kar povzroča nezadovoljstvo. Delavci odhajajo iz podjetja, ker vodstvo trdi, da jim ne more zagotoviti večjih prejemkov. Namesto da bi se lotili izdelave pravilnika o delitvi čistega dohodka in se pogovorili o ukrepih, ki bi povečali dohodek, je začela posebna komisija na zelo primitiven način reševati delitev osebnega dohodka.

V Žimpreji smatra vodstvo podjetja, da kolektiv ni potrebna sindikalna organizacija, ker člani kolektiva sodelujejo v upravnem odboru podjetja. Glede proizvodnje je kolektiv v zelo kritičnem položaju. Težave imajo z dobavo surovin, še večje pa s prodajo proizvo-

dov. Zato zmanjšujejo proizvodnjo, s tem pa se niža dohodek in prejemki zaposlenih. Vodstvo podjetja sodi, da mora problem rešiti občinski ljudski odbor. Toda ob tem članov kolektiva niso informirali o dejanskem stanju podjetja. To povzroča med njimi še večje nerazpoloženo. Namesto da bi odkrito stopili pred kolektiv in se pogovorili o problemih, pa slepomišijo in tako spravljajo člane kolektiva v še večje nezadovoljstvo. Verjetno bo treba dosedanja proizvodnjo opustiti in formirati podjetje, ki bo imelo boljšo perspektivo. Osnutke za nova pravilnika so sicer že izdelali, vendar ker ni jasnih perspektiv razvoja, tudi ni trdnih kriterijev za oblikovanje in delitev dohodka.

Nemogoče je stanje tudi v obrtnem podjetju Uniforma. Sindikalna podružnica nima na razpolago nobenih podatkov, zato o ničemer ne razpravlja. Pravilnika menda sestavljajo, vendar brez sodelovanja kolektiva.

V obrtnem podjetju Tehnica s pripravi za sestavljanje pravilnikov še niso začeli. Podjetje ima le honorarnega računovodjo, upravniki podjetja pa ne poznajo principov delitve in sam pravi, da se v to delo ne more poglobljati, ker ga že v svojih osnovah ne razume. Podobno položaj je tudi v Kamnošestvu, Tapetništvu, Pleskarstvu, Steklarstvu, Predilnici volne in Naklem in v Kinematografskem podjetju. Morda bi pa le kazalo, da bi kolektiv vprašali odgovorne predstavnike teh podjetij, kaj sploh namestijo storiti. Tako bi se tudi sami vključili v delo in zadeve, ki so sedaj nejasne, bi se razčistile.

T. M.

HITIMO POČASI IN PREMIŠLJENO!

(Nadaljevanje s 1. strani)
vo uredil položaj posameznih šol s tistimi, ki so vezani na te šole, pa naj bo to že kdorkoli, posamezna občina, podjetje, ustanova ali tudi posameznik. Če pa že kdo misli, da je katera šola nepotrebna, naj kot ustanovitelj demokratsko, skladno z zakoniti predpisi sklene, da šola ukinja s to obveznostjo seveda, da bo zagotovil vsem, ki se zdaj v njej uče, šolo dokončati. Ali — ali!

Treba je jasnosti — ne pa vzdrževati negotovosti, ki največ škoduje temu, da bi postopno spremenili doseženi družbeni položaj našega šolstva, in ki zavira, da bi se čimprej osvobodili starih predstav in pogledov na urejanje šolskih vprašanj. Šolstvo ne bi smelo biti žrtev sporov med občinami in okraji, kdo ga bo vzdrževal.

Ni naključje, da je bil po sprejetju zakona o finansiranju

šolstva najbolj zamašan položaj srednjih šol. Osnovno šolstvo, ki je že od poprej v pristojnosti občin, in visoko šolstvo, ki je že od poprej v pristojnosti republike, zato ni v taki negotovosti. Mislim, da je zlasti za negotovost srednjih šol kriva neopredeljena vloga okraja glede šolstva, pravzaprav neutemeljena naglica in ne do kraja proučene možnosti za vzpostavitev novih odnošajev v šolstvu.

z okraja na občine nujno zahtevalo ustrezno prerazdelitev dohodkov med občinami in okraji. Zato si za letos lahko upravičeno zastavimo vprašanje, ali je bil potreben tak prenos, ki v bistvu še ničesar ne urejuje, ampak samo odpira vprašanja. Ali ne bi bilo vseeno, če bi okraj neposredno zagotovil sredstva srednjim šolam, ne pa, da jih je preko občin, v tej ali oni obliki, posredno zagotavljal šolam. Kajti praviloma morajo letos ta sredstva tako ali tako iti iz okrajnega proračuna. Okraji so s tem prenosom letos v bistvu samo zamešali čisto predstavo o njihovih dolžnostih do šolstva in prevrgli vsaj del izdatkov na občine. Lahko bi celo rekli, da so nekateri okraji izkoristili položaj, da so napravili majhno prerazdelitev dohodkov v škodo občin.

Razen prerazdelitve dohodkov med okraji in občinami v korist občinam pa uveljavitev kakšnega novega načela za finansiranje šol predpostavlja tudi prerazdelitev dohodkov med samimi občinami. Povsem je dozorel čas, da razmislimo, ali je prav, da gredo prispevki iz osebnega dohodka zaposlenih občin, kjer kdo dela, ali občin, kjer kdo živi. Dosedanja delitev, ko gredo prispevki iz osebnega dohodka občin, kjer kdo dela, je bila utemeljena glede na našo dosedanje gospodarsko politiko, glede na dosedanje odnose med mestom in vasjo, medtem ko prihaja zdaj že v opreko z našim družbenim razvojem.

Prispevki skupnosti iz osebnega dohodka delavcev so sestavni del sredstev za reprodukcijo delovne sile — da se ekonomsko izrazim, ta pa se pre-

težno »reproducira« tam, kjer kdo živi. Utemeljeno je torej zahtevati določene spremembe v delitvi dohodka med občinami. To zahtevajo ne naposled nazadnje sprožila tudi Stalna konferenca mest v Nišu. Okrepitev materialne osnove občin in ustreznega delitve prispevka iz osebnega dohodka delavcev bi odprla možnosti za uveljavitev predloga, naj vsaka občina finansira učenje svojih učencev. Potem bi tudi odpadli očitki, da ena občina pravzaprav izkorišča drugo, in trditve, da so posamezne občine pravzaprav moralno odgovorne vzdrževati vse šole, ki so v njenem območju. Takšni moralni pozivi občinam pač nimajo dovolj moči, da bi uredili finančni položaj šol, če ni zagotovljena tudi materialna podlaga za takšno moralo.

Vendar se ob tem predlogu za ureditev šolstva še vedno odpirajo določena vprašanja. Na primer, kaj storiti v primeru, če občina vendarle ni sposobna plačati učnine za vse učence. Gotovo se da na tako vprašanje odgovoriti tako, da bi morali v takih primerih prevzeti nase finančno odgovornost okraji, oziroma, če bi tudi okraji ne imeli dovolj sredstev, republika. Prav gotovo, da se širše skupnosti, okraj ali republika ne bi mogle odreči odgovornosti za razvoj šolstva, odgovornosti, ki bi se v bistvu izoblikovala v odgovor-

nost za pomoč ne dovolj razviti občinam in okrajem.

Seveda pa se ob tem lahko tudi povsem upravičeno vprašamo, ali naj se ob takem urejanju finančnih vprašanj v šolstvu zaustavimo samo pri srednjih šolah, ali naj ne bi ta načela veljala tudi za visoko šolstvo. Mislim, da bi bilo tako vprašanje logično.

Nedvomno bi tako zamišljeno ureditev osamosvojila šole, da te v bistvu ne bi bile več ne občinske, ne okrajne in ne republiške, ne bi bile več, da tako rečem, na življenje in smrt odvisne od ustanoviteljev, ampak od učencev. Nastali bi tudi novi pogoji za odnose znotraj šol. Zamisel je torej vredna premisleka, čeprav bodo ob njenem uresničevanju vznikli še nepredvideni problemi. Vsekakor je prav, da tista poglavja iz zakona, ki govorijo o skupnem finansiranju, dobro proučimo in da tudi republika izrazi pooblastila, ki so ji dana v zvezi s tem vprašanjem.

Kljub razumnosti teh predlogov in ugotovitve se mi osebno dozdeva, da še ne bomo našli v njih povsem zadovoljiv odgovor na mnoga vprašanja, ki si jih danes zastavljamo v zvezi s šolstvom, med drugim zlasti na vprašanje, kako naše šolstvo čim neposredneje povezati z našim gospodarstvom.

Skladi za šolstvo povsod, kjer se ustvarja ali zbira dohodek in torej tudi deli

Prav na to bi navezali naše novo vprašanje. Kako si zamišljate vlogo gospodarskih organizacij pri urejanju šolstva, njihov vpliv in njihov prispevek?

Pozamezne gospodarske organizacije, zlasti večje, so bile že doslej same neposredni nosilci izobraževanja. V okviru podjetij obstaja precej centrov za izobraževanje pa tudi šol, zlasti poklicnih, a tudi tehničnih. To izobraževalno delo same finansirajo. Razen tega v veliki meri finansirajo izobraževanje svojih delavcev v izobraževalnih ustanovah izven podjetij. Prispevajo tudi za izredni študij svojih delavcev, tako pri srednjih kot visokih šolah. Niso redki primeri, da plačujejo še polno ceno učenja za svoje slušatelje.

Ob novem zakonu o finansiranju šolstva so nekateri menili, da bodo gospodarske organizacije, v tej ali oni obliki, sploh prevzele vso skrb za strokovne šole. Vendar smo tudi tu naleteli na podobna vprašanja, kakor smo jih srečali ob prenašanju pristojnosti šolstva z okrajev na občine. Okraji in občine so poskušali in poskušajo čim več bremen, če ne že vsa, za strokovne šole prevzeti na gospodarske organizacije. Posamezne gospodarske organizacije seveda niso pripravljene prevzemati ustanoviteljstva, če šola ni povsem v skladu z njihovimi koristimi in potrebami. Šole, ki so izven podjetij, pa praviloma zadovoljujejo potrebe mnogih podjetij in tudi ustanov.

Podjetja tudi niso pripravljena finansirati posameznih mladinskih šol, ker pravzaprav ni možno vnaprej predvideti, kje se bo kdo izmed učencev, ki bodo dokončali šolo, zaposlil. Zato so pripravljene financirati le člane kolektiva, ki jih vežejo z določnimi pogodbenimi, medtem ko od klanjajo prispevke za mladinsko šolstvo. Če bi hoteli namreč uveljaviti načelo, naj finansira učence učencev tisti, ki bi učence zaposlil, potem bi se moral seveda že vsak učenec vnaprej vezati na to ali ono podjetje oziroma ustanovo. To se praviloma tudi dogaja že zdaj pri vseh učencih poklicnih šol. Tu je namreč učenje tako tesno vezano na posamezno gospodarsko organizacijo — vsaj praviloma — da je taka sočasna odločitev glede izbire poklica in šole, glede izbire zaposlitve, vnaprej možna. Tu bi zares lahko zelo neposredno povezali gospodarstvo s šolstvom in zagotovili finančno udeležbo podjetij. Takšno rešitev pa nam kajpada narakuje ustanovitev skladov za šolstvo ali bolje za izobraževanje tudi pri gospodarskih organizacijah. Če ob tem primeru lahko vidimo, da skladi za šolstvo ali za izobraževanje ne morejo biti zgolj zadeva občin in republik (iz odgovora na prejšnje vprašanje lahko povzamemo tudi sklep, da bi bili taki skladi povsem upravičeni tudi pri okraju), temveč prav tako podjetij in ustanov, torej vseh, ki ustvarjajo ali zbira dohodek in dele do-

hodek. Le skupno in vsklajeno delovanje vseh činiteljev lahko omogoči postopen prehod k novim odnošajem na področju šolstva. Seveda pa je potreben za tak skupen napor jasen načrt, potrebna nam je zlasti jasna izoblikovana in dolgoročna kadrovska politika. Sicer pa bi morali o vlogi gospodarskih organizacij pri izobraževanju posebej ob kakih drugih priložnostih obširneje razpravljati.

Nekateri delajo ob problematiki finansiranja šolstva, seveda zelo perspektivno gledano, določene primerjave s štipendiranjem. Prav tako kot imamo sklade za štipendije (ali po domače povedano — za vzdrževalni učencev) vsepovsod oblikovani, prav tako bi bilo treba zdaj oblikovati sklade za šolnino ali učnino učencev. Pri štipendiranju prehajamo že tudi h kreditiranju, s čimer ustvarjamo svobodnejše odnose med vzdrževalcem in vzdrževancem. V tem razvoju naše štipendijske politike vidijo nekateri tudi prihodnost naše šolske politike. Gre naposled za to, kako čimbolj vskladiti in med seboj povezati koristi in težnje družbe s koristimi in težnjami posameznika ter tudi ustrezno medsebojno porazdeliti i pravice i dolžnosti. S prehodom od »brezplačnih« skladov k posojilnim skladom (seveda ob postopnem in še dolgo sočasnem obstoju obeh) na področju štipendiranja že iščemo take nove vezi med družbo in posameznikom.

Na področju šolstva smo šele na tem, da napravimo prvi skromen korak na to pot. Nekaj zaradi takih novih odnošajev pa se v posameznih primerih, pa zdaj še izjemnih, pojavljajo v gospodarstvu, kjer podjetje posodi denar za izobraževanje svojemu članu s tem, da ga s posojilnim zaslužkom po dokončnem izobraževanju tudi v daljšem obdobju vsaj delno vrača. Če namreč govorimo o delitvi dohodka po delu, potem naj bi bil posameznik glede na povprečno delovno sposobnost, ki si jo je pridobil z izobraževanjem, glede na večji osebni dohodek, ki si ga je s tem zagotovil — tudi sam osebno udeležen pri stroških za izobraževanje. Sicer pa že zdaj posamezniki prispevajo k stroškom lastnega izobraževanja, saj izobraževanje odraslih v precejšnji meri temelji na teh prispevkih.

Razvoja v prihodnje si torej ne moremo zamisliti poenostavljeno in se ga ne bo dalo vključiti v kakršnokoli konstrukcijo, temveč bo treba usmerjati vse te različne tokove, ki že delujejo na področju šolstva, pri čemer pa nam mora biti jasno izoblikovan cilj, da bomo lahko ta razvoj, ki je včasih protisloven, pravilno spodbujali.

Za zdaj pa — hitimo počasi!

Moralni pozivi občinam za ureditev finančnega položaja šol morajo dobiti materialno podlago

V zvezi s tem bi nas zanimalo, kako si zamišljate osamosvajanje šol in kakšno so vaša mnenja glede obračunov šolnine ali učnine za učence med posameznimi občinami. Pravzaprav, kako si naj hkrati zamišljamo neposrednejšo povezanost šol glede na koristnike teh šol?

Ta vprašanja so zdaj prav gotovo v ospredju razmišljanj in razpravljanj. Urejanje teh vprašanj mora biti premišljeno in vezano na natančen premislek o posledicah, ki bi jih prinesla ta ali ona odločitev. Bilo je že več primerov, ko so posamezne občine, tiste, ki so, bolj po odločitvi od zgoraj kot po lastnem sklepu, prevzele ustanoviteljstvo nad posameznimi šolami, razposlale račune drugim občinam za plačilo učnine učencev, ki se iz drugih občin šolajo v njihovih šolah. V nekem smislu gre pravzaprav za uveljavitev skupnega finansiranja, o čemer govori tudi zakon. Kakor hitro se pač odredimo osebni vlogi okraja pri

vzdrževanju šol, si pač moramo istočasno zastaviti tudi vprašanje. Čim nižje spuščamo pristojnosti nad šolstvom, tem manj je namreč verjetnosti, da bi se sestava učencev glede na to, od kod kdo prihaja v šolo, krila z mejami politično teritorialne enote. Že zdaj, ko so okraji pretežno vzdrževali srednje šole, se načelo vzdrževanja teh šol ni krilo z njihovim značajem, saj so te šole obiskovali tudi učenci iz drugih okrajev. Vendar prihaja zdaj, ko posamezne občine prevzemajo strokovne šole, taka raznolika sestava učencev posameznih šol glede na kraj, kjer kdo prebiva, še bolj v nasprotje z neposrednimi gospodarskimi koristmi posamezne občine. Zato je pač v določenem smislu razumljiv poskus občin, da porazdelijo bremena na vse. Letos so sicer ponekod okraji prenesli na občine hkrati z ustanoviteljstvom tudi sredstva, potrebna za te šole, vendar večinoma ne v skladu z zakonom, ki terjaa, da zagotovimo šolam vsaj tolikšna sredstva, kot lani, obenem pa tudi

vsa tista dodatna sredstva, ki po splošnih ali posebnih predpisih letos na novo gredo šolam oziroma šolnikom. Kar po domače se o teh vprašanjih ne bi smeli medsebojno »sporazumevati«, vsaj ne na račun šolstva. Zakonitost bo treba nedvomno ohraniti.

Za letos, kjer gre za tak, do kraja zakonito izveden prenos pristojnosti okraja na občine glede šol, občine prav gotovo niso upravičene razpošiljati kakršnihkoli računov drugim občinam. Drugačnega prenosa pristojnosti z okraja na občine si letos tudi ne moremo zamišljati, razen če izvajamo mariborski primer, ko okraj ni prenesel sredstev za občino, kjer je posamezna šola, ampak na vse občine v okraju, sorazmerno glede na število učencev, ki so iz posameznih občin v teh šolah. Toda tudi v tem primeru, kolikor mi je znano, ni okraj izpolnil vseh zakonitih obveznosti glede sredstev.

V prihodnje pa bo seveda tak prenos pristojnosti nad šolami

TUDI IZOBRAŽEVANJE GRAFIČNIH DELAVCEV

Začetek, ki se mu ni moč izogniti...

Pri republiškem odboru sindikata delavcev tiska in papirja Slovenije so pred kratkim izdelali anketo o najrazličnejših problemih, ki trenutno tarejo papirničarje in grafičarje. Anketa je med drugim pokazala dokaj jasno podobo o izobraževanju kadrov na teh strokovnih področjih. Pokazala je, da je tudi v papirniški in grafični stroki vedno bolj pereče pomanjkanje nižjega in višjega strokovnega kadra in s tem tudi vprašanje izobraževanja in usposabljanja. Vendar je treba priznati, da so papirničarji za izobraževanje svojih strokovnjakov že izdelali enoten koncept ter se po njem tudi ravnajo. Izobraževalni center za papirno stroko v Vevčah je zastavil svoj način vzgoje po sodobnih principih, ki jih zahteva resolucija o strokovnem izobraževanju, in s podporo vseh strokovnjakov, ki so za to poklicani, s tem načinom vzgoje v tem šolskem letu tudi začel.

Malce drugače je pri vzgoji grafičarjev. To nam potrjujejo tudi izjave predstavnikov grafičnih podjetij v anketi:

»Problematično je predvsem nadaljnje izobraževanje delavcev, ki so že pridobili kvalifikacijo, in priučevanje nekvalificirane delovne sile,« pravijo v anketi grafičarji Mariborske tiskarne. »Podjetje nima v ta namen uvedene posebne službe, kljub temu, da smo že organizirali razne tečaje za izobraževanje. Pereče je namreč vprašanje predavateljev in zato je podjetje zainteresirano, da se ustanovi kvaliteten izobraževalni center v Ljubljani, ki bi pa moral zagotoviti tudi izobraževanje kadrov za naše podjetje.«

»V skrbi za nove kadre, za njihovo izobraževanje in priučevanje že zaposlenih delavcev se je podjetje povezalo s centrom za izobraževanje grafičnih delavcev v Ljubljani, ki je bil pred kratkim ustanovljen,« pravijo v anketi celjski grafičarji. Hkrati pa že dajejo centru konkreten predlog o novem načinu vzgajanja strojnega stavca ter že izdelan učni program in učni urnik za nov način vzgoje. »Če upoštevamo, da je strojni stavec samostojni poklic,« pravijo med drugim, »potem se nam zdi dosedanja način izobraževanja neekonomičen, ker je predolgotrajen. Iz prakse lahko navedemo nešteto primerov, da strojni stavec vse svoje življenje ni uporabljal znanja, ki si ga je pridobil v dolgih treh letih učenja za poklic ročnega stavca. Imamo tudi primere, ko človek ni navdušen za poklic ročnega stavca ter se je raje pogledal v delo na stroju, ker je imel za to več zanimanja in pogojev. Čemu smo takega človeka sploh tri leta zadrževali in ga silili v nekaj, kar ga ni zanimalo in privlačevalo ter si s tem de-

lali še velike in nepotrebne stroške?»

»Tudi izobraževanje grafičnih delavcev mora biti v prihodnje sodobnejše, bolj elastično in prilagojeno potrebam proizvodnje. Najprej pa moramo vedeti, kakšne kadre trenutno in v bližnji prihodnosti potrebujemo, kakšni naj bodo poklici in profili v tej stroki,« pravijo tudi na republiški industrijski zbornici.

»Čemu je prav v grafični stroki tak odpor proti sodobnejšemu vzgajanju,« se sprašuje človek, ki se je v eni ljubljanskih tiskarn želel priučiti za litografa. Kljub temu, da je tri leta delal na določenem delovnem mestu in se uvažal v novi poklic, kljub temu, da je pred tem absolviraval že strokovno šolo druge stroke in je imel solidno osnovo in kljub temu, da se je ustrezno po predpisih poglobljal tudi v teorijo poklica, ni dosegel svojega cilja in ga tovariši v stroki nečesto priznati za enakovrednega absolventom grafične šole.

Take in podobne so ugotovitve iz ankete in izjav posameznikov. Vse to pa kaže, da se je tudi v izobraževanju in skrbi za kadre v grafični stroki nekaj resno zamajalo, kar nujno terja nadaljnji proces in razvoj v grafični industriji. Ničesar v življenju ni stalnega, zakon razvoja in napredka terja od ljudi, da svojo dejavnost in cilje temu prilagodijo in jo po tem usmerjajo. Ničesar ni moči ustaviti, ničesar ni mogoče zamisliti, če ne gremo naprej, če ne sledimo sodobnejše ideje, primerne našemu razvoju in napredku ter hkrati potrebam družbe.

Kaj se je zgodilo v grafični stroki od trenutka, ko je Guten-

berg iznašel premakljivo črko in jo z ročno odtiskovalnico odtisnil. Za nami so časi, ko so ljudje občudovali prve stavne stroje, ko se je poklic stavca razdelil v ročnega in strojnega in podobno. Danes imamo v grafični stroki že veliko poklicev, v prihodnosti pa jih bomo imeli še več. To terjaa delitev dela, ki je vedno zahtevnejše, preciznejše, vedno bolj specializirano. In vse to terja tudi sodobnejši in veliko živahnejši način izobraževanja in usposabljanja kadrov v tej stroki.

Vsega tega se ljudje vedno bolj zavedajo. To nam dokazuje sodobno organiziran izobraževalni center grafičarjev v Zagrebu in to nam dokazuje tudi novoustanovljen center v Ljubljani, ki naj bi šel po poteh, ki so si jih zagrebški grafičarji že utrli. Izvesti bo treba reformo v dosedanjem izobraževanju v grafični stroki, hkrati pa misliti tudi na izobraževanje ljudi, ki so že na delovnih mestih ter jim odpreti pot k nadaljnjemu izpopolnjevanju. Čemu tudi v grafični stroki ne bi imeli grafičarjev tehnikov in inženirjev, če jih ima že skoraj sleherni poklic? Čemu ne bi tudi v tej stroki šli v specializirane poklice, kjer je to mogoče in zahteva sodobnejša dejavnost, če imajo to že drugod v tujini?

IVICA BOZOVIČAR

MEDITACIJA

ob podelitvi Nobelove nagrade Ivu Andriću

basadi, razžalošen, ker je bil toliko časa odtrgan od domovine, ogoljufan v prepričanju, da bo združitev južnih Slovanov v skupno državo prinesla njegovemu ljudstvu toliko pričakovani progres, da se je zagrejen zaprl v svoj dom in ustvaril višegrajsko kroniko »Most na Drini«. Z njo pa je odprl človeštvu pogled v povsem svojevrsten svet, poln eksotike, nekakšen konglomerat najrazličnejših ver — mohamedanske, pravoslavne, katoliške, židovske — in s tem najrazličnejših materialnih interesov, nazorov in principov življenja, v svet, ki je bil samo zaradi tega, ker je bil na prelomnici Vzhoda in Zahoda, obsojen, da je progres tako pozno in tako zelo boleče vdiral vanj.

Na vzhodni hladni in odmaknjeni od vsega dogajanja v tem svetu. Vzdignjen nad vse usode, mostu pa drobnih usod posameznikov in navsezadnje celo vsega ljudstva okoli tega mostu. Zdi se kot hladni kronist, ki razlaga in popisuje pripovedke, ustna izročila, zgodovinske vire. A le na videz. Andrić globoko sočustvuje s svojim ljudstvom, s slehernim usodo posameznika v njem. Njegov globoki humanizem je prikrit, nevsipljiv, skrit za besedami njegovih stoterih junakov, skrit za opisi, razmišljanji, sentencami.

Most na Drini... Veliki kamnitni most, ki naj bi po naših in pobožni odločki vezirja iz Sokolovičev spajal kakor eden izmed obrobov imperija dva dela Cesarstva in »Bogu na ljubo« lajšal prehod od Zahoda proti Vzhodu in narobe, je bil sedaj pravzaprav odrezan od Vzhoda prav kakor od Zahoda in prepuščen sam sebi kakor ladja, ki je nasedla, ali kakor zapuščen božji hram. Tri cela stoletja je vzdržal in preživel vse, in v svoji nespremenljivosti je zvesto izpolnjeval svojo nalogo; toda potrebe ljudi so se spreverile in marsikaj v svetu se je spremenilo; njegov namen ga je sedaj izneveril. Če bi jemali v poštev njegovo velikost, trajnost in lepoto, bi lahko čezenj hodile vojske in karavane, bi se lahko še stoletja razporejale po njem; toda zaradi večne in nepredvidljive igre v človeških odnosih se je vezirjeva zadolžbica na lepem znašla v položaju zavrženca in vse je kazalo, kakor da jo je nekdo s čarovnijo iztrgal iz glavnega življenjskega toka. Sedanja vloga mosta se nikakor ni krila z njegovo večno mlado zunanostjo in z njegovimi velikanskimi, toda skladnimi razmerji. Toda še vedno je stal tamkaj prav tak, kakršnega je bil videl vezir z notranjimi očmi, ko je zamišljal, in kakršnega je bil zgradil njegov gradbenik: močan, lep, trpežen in nespremenljiv.

Kot vselej doslej, ko sem obral liste višegrajske kronike, se mi samo po sebi vsiljuje vprašanje, v čem je pravzaprav ta njena velika umetniška moč, od kje toliko sugestivnosti v pripovedi. Dogajanja, tistega drama-

tičnega dogajanja in zapletov, ki jih porajajo razrazličnejše situacije, skorajda ni v »Mostu na Drini«. Andrićeva dramatičnost je statična, sloni na opisih usod. Toda prav v teh opisih zna Andrić bodisi z realističnim slikanjem bodisi z naturalističnimi prikazi, kdaj pa kdaj celo z romantično obarvanim orisom vznemiriti vso težo tragike, dramatičnosti. Zato tudi v »Mostu na Drini« ni ne glavnih junakov ne stranskih oseb. Bolj zbirka novel, bi dejal, katerih vsaka razkriva svojo usodo. A vendar so vse te usode povezane med seboj v zaključeno in nedeljivo celoto, med seboj jih povezuje most na Drini — ta simbol in stvarno stičišče obeh svetov — v skupno usodo ljudstva ob njem.

In mislim, da ni moč ne s takimi ne z drugačnimi besedami prepoznati Andrićeve prefinjene ustvarjalne psihologije, s katero mu je uspelo iz junakov, ki so živeli samo v pripovedkah, ustnih izročil ali mrtvih zgodovinskih virih, ustvariti tako žive in plastične like, s katero mu je uspelo iz skopih podatkov oživiti preteklost svojega ljudstva. Svoje junake riše v vseh treh perspektivah: v njihovi zunanosti, v njihovem notranjem svetu in slednjič v njihovem stiku z okoljem. Zda jih osvetluje s tega, zda z drugega aspekta, opisuje jih v malenkostih in spet v najbolj pomembnih stvareh. Nič mu ni nevažno.

A kaj je pravzaprav pri Andriću v ospredju? Človek ali okolje, v katerem le-ta živi? Globoko sem prepričan, da oboje. Bistvo Andrićeve ustvarjalne sugestivnosti je prav v tem, da je znal neločljivo povezati človeka z njegovim okoljem, da je znal prikazati vse medsebojne odvisnosti posameznika in družbe kot celote, pri čemer pa je ostal neposreden in elementaren, kot je to samo vsakdanje življenje. In mislim, da je prav ta lastnost Andrića tista, ki postavlja njegovo ustvarjalnost nad časovna obdobja.

Most na Drini... Kakor pri toliko drugih stvareh, tudi tu ni lahko določiti, kaj je vzrok in kaj posledica. Ali so vrata storila iz tržanov to, kar so, ali je narobe res in so vrata zasnovana po njihovem duhu in razumu in zgrajena po njih in njihovih potrebah in navadah? Odedno in prazno vprašanje. Ni slučajnih zgradb, iztrganih iz človeške družbe, iz katere so zrastle, iz njenih potreb, želja in zamisli, prav kakor ni v graditeljstvu na pamet izpeljanih črt in oblik, ki ne bi imele vsake razloga. Nastanek in življenje vsake velike, lepe in koristne stavbe, kakor tudi njen odnos do selšča, kjer je zgrajena, združujeta pogosto v sebi zamotane in skrivnostne drame in pripetljaje. Vsekakor drži tole: med življenjem ljudi v trgu in tem mostom so intimna stoletna vezi. Njihove usode so tako prepletene med sabo, da si jih ne moremo misliti ločenih

in tudi ne govoriti o njih ločeno. Zato je pripoved o nastanku in usodi mostu obenem tudi pripoved o življenju trga in njegovih ljudi od rodu do rodu, prav kakor se skozi vsa pripovedovanja o trgu vleče črta kamnitnega mostu na njegovih enajstih lokih in vrati kot krono na sredi...

Morda drzna primera, a vendar: ali ni celotna Andrićeva ustvarjalnost nekakšen most na Drini, vez med Vzhodom in Zahodom? Ali ne vežejo tudi njega na njegovo ljudstvo intimne stoletne vezi? Ali ni Andrićeva umetnost pripoved o usodi, življenju njegovega ljudstva od rodu do rodu, obenem pa tudi pripoved o samem sebi? Skozi vsa njegova pripovedovanja se vleče kamnitna črta njegovega umetniškega in človeškega jaza.

Prepričan sem, da bo lahko odkrilo in spoznalo vse človeštvo. Da so mu zaradi tega tudi podelili Nobelovo nagrado.

...Mislim, da je v tem pri-

meru moja domovina, Jugoslavija, tista, ki je preko svoje literature dobila mednarodno priznanje. Ugled Jugoslavije je v zadnjih dvajsetih letih v svetu narasel. Zaradi tega se je ta svet začel zanimati tudi za njeno kulturno življenje... Vem, da nagrada lahko pripada samo enemu samemu, in zato se počutim samo kot nosilec te nagrade, čast pa, ki mi jo daje, se širi na vso državo, predvsem na kulturnem področju. To je moje osebno pojmovanje te nagrade in dovolite mi, da ga tu povem, ker prav to in takšno pojmovanje napravlja za mene to nagrado dragoceno...

Takšne so bile Andrićeve besede, ko so mu čestitali ob podelitvi Nobelove nagrade. In, ali ni v teh besedah zbledela tista rahla zagrenjenost nad zaostalostjo domovine, ki jo je tako pogosto, sicer dobro prikrit, občutil v »Mostu na Drini« in skoraj vseh njegovih delih?

BOJAN SAMARIN

TA TEDEN SMO IZBRALI

»Tajni zakon«

Stara resnica pravi, da je v vsakem slabem nekaj dobrega. V našem primeru je slabo to, da ljubljansko operno gledališče še vedno popravlja in bo zaprtja do 29. novembra — dobro pa, ker je predstava »Tajnega zakona« zašla v Dramo. Drama je namreč za tako ljubeznive in dovipne goste, kakršni je Cimarosa, naravnost ustvarjena. Za nameček ima sijajno akustiko, primerno komornim operam, in orkester je zvenel polno, kakor že zlepa ne doslej — z njim pa, žal, tudi vsi nepotrební spodrsiljaji, ki jih je bilo čez mero dovolj. Arhitekt Sveta Jovanovič je zasnoval prijetno, enostavno, pa vendar filigransko živo sceno in režiser Drago Fiser je v njenem okviru vodil dejanje dovolj živahno, čeprav ne vselej dovolj domiselno. Ansambel solistov je svoje vloge rešil tehnično neoporečno in z veliko podporo dirigenta Cirila Cvetka. Posebno priznanje pa velja obema basistoma — Ladku Korošcu in Zdravku Kovaču — za imenitni igralski ter pevski kreaciiji, ki sta izzvali zaslužen aplavz na odprti sceni.

Govorimo, da nam manjka smeha in sproščeni del in vsaj ščepec vedrine, kadar zapuščamo gledališče. Govorimo tudi, da so naši repertoarji slabi, da nikakor nečemo upoštevati te želje in potrebe, če pa jo že, izbira ni najbolj posrečena. Zato smo si ogledali »Tajni zakon« ne na premieri, temveč nekoliko po njej, v nedeljo, ko ni bilo abonmaja in nobenih posebnih predstav drugod in niti ne lepega vremena, ki bi vabilo na daljše izlete — ko se skratka ni dogajalo nič takega, da bi lahko pozabili na te dve urici prijetnega smeha in kulturne zabave. Toda dvorana je bila kljub temu zasedena — komaj zadovoljivo! Vsi mogoci avtomobili, ki brziijo ob nedeljah sem in tja po lepi naši deželi so brez težav zgrešili Dramo in tudi vsi nemotorizirani državljani (tudi taki s pripravljenimi očiki o »težavnosti« naših repertoarjev) so mirne duše storili isto.

Kako je torej z našo željo po dobri zabavi in z našo zahtevo po psihološko neobteženi in čustveno preprosti muziki? Po oddihu?

Ob krstni uprizoritvi Torkarjeve igre

»SVETLOBA SENCE«

Te dni je slavil slovenski dramski igralec Stane Sever 25 let svojega umetniškega delovanja. V Torkarjevi igri »Svetloba sence« je bil Severjev jubilej bolj delo kot praznovanje. Jubilant je režiral in igral pet vlog, Severjeva zveza z gledališčem ni slučajna in ni deklarativna. To je zveza ustvarjalca, umetnika, ker je njegovo delo bistvo njegove osebnosti. Jubileji so mi zoprni. Severjev jubilej me je prepričal, da so lahko tudi jubileji prirčni.

Nisem na strani tistih, ki vztrajajo odklanjajo Torkarjevo dramatiklo. Še zdaj mi ni jasno, čemu je »Pisana žoga« s strani naših gledaliških teoretikov in predvsem tistih kritikov, ki v nekakšni sintezi želijo prikazati problematiko sodobne dramske ustvarjalnosti, tako zadržan molčan tekst? Če nič drugega, bi mu morali priznati predvsem to, da je bil to prvi dramski tekst, ki je novatorsko posegel v probleme revolucije (pri nas) in, da je odprl nekatere probleme, ki so jih potem drugi morda bolje pa tudi v večji varnosti obdelali, kot jih je lahko on.

Na ta Torkarjev tekst sem se spomnil, ko sem gledal »Svetlobo sence« in nekako žal mi je bilo zanj. Žal mi je bilo, da ni Torkar vzdržal tistega, kar je začeljal v »Pisani žogi« in kar smo vsi skupaj pomagali moriti.

»Svetloba sence« se ne bo uvrstila v anale pomembnih umetniških stvaritev, brez pomisleka pa bi glasoval za to, da jo naša gledališka uprizorjajo. In ker sem za to, mi je še posebej žal za nekaterimi hude spodrsiljaje najnovejšega Torkarjevega dela.

Igra je protest zoper popačenost so-

dobnega sveta, protest zoper absurdnost sodobne uničevalne historije, protest zoper tisto, kar je človeka tako odtujilo samemu sebi, da ne more več določiti pravega razmerja do ljudi okoli sebe, pa do tistega, čemur smo nekoč pravili ljubezen, narava, lepota in podobno. Mislim, da ne moremo trditi, da Torkar v svojem gledališkem kaleidoskopu ne slega v vznemirjačo problematiko sodobnega sveta. Toda s svojim delom je hotel doseči preveč in vse na en mah. Premalo je domislil, prehitro se je zadovoljil, združil je kopico nasprotujočih si spoznanj in občutij v pravcato zmeđo, ki ji ne vidimo začetka in konca.

Torkarjeve misli se plečejo okoli štirih zgodb: ljubezen med francoskim oficirjem in alžirskim dekletom, tragedija klovna-umetnika, najnovejši Svejč, zgodba atomskega uničenja. Vsaka od teh zgodb je taka, da bi bila lahko drama ali komedija zase. Vse skupaj so preobsežne (dobro tri ure sedenja v parterju je za brzino sodobnega življenja le nekoliko preveč), vsaka zase pa je spet le okrnjen koncept. In tu se nam odpirajo vprašanja formalne in vsebinske narave:

Ali je možno francosko — alžirski problem (kajti dramatik se je odločil za konkretno imenovanje kraja in junakov) reševati ob navzočnosti dveh mladih zaljubljenih ljudi? Simpatična mi je Torkarjeva vehementna gesta. Simpatična mi je njegova misel, da spričo takšnega sveta ni več prostora za drobne človeške intimnosti in da je to napak. Toda, ta večni toda... Kaj nam je pisec p r o b l e m s k e g a povedal ob tej ljubezni? Sodobni Romeo in Julija? Magari, toda tam imam dramo, ki nosi s seboj vsa dramatična vozlišča neke družbe, tu imam skico, ki se ne more prebiti preko romantičnih pustolovščin in v najboljšem primeru, preko slučajnosti, ki ni bistvena za problem, ki ga obravnava. Njegova skica ni filozofija in ni poezija, je nekaj počez in nasploh.

Povsem nevzdržna je klovnova zgodba. Nejasna je in človeško zelo problematična. Klovn ljubi čisto umetniško izpovednost. Vse lepo in prav, toda kaj je ta izpovednost razen izpovednosti same na sebi, se pravi, kakšna je vsebina te izpovednosti? V formalni in nedomiselnjeni pantomimi prav gotovo ne. Torej v vsebini klovnovnega življenja? To, konkretno, predstavlja dve ženski in je klovn med njima pravcato učenje neodločnosti. Načelno lahko pojmuje njegovo dilemo kot beganje med dobrim in zlim in kot odločitev za dobro, toda kaj ko nič ne zvemo o vsebini obeh principov. To je preveč nasploh in od-

ločno premalo za konkretni svet umetnosti.

Svejčova zgodba bi bila lahko imenitna sodobna komedija. Mislim, da je Torkar odkril z njo del svojega neodkrita talenta. Takšno komedijo bo lahko napisal, toda svojih bodic in ostrice ne bo smel preveč nasploh deliti na »dva bloka«, ostati bo moral na domačih tleh. Zelo konkretno! Pa še to: Svoj preveč »vicovski« humor bo moral dvigniti na nivo dobre literature. Ne kabinetne! Vso aktualnost dveda naj ohrani, pač pa na nivo tiste literature, ki ne pozablja pozameznih dobrih, starih strani človeškega okusa. Svejčova zgodba nosi v sebi vsa nasprotja. V njej je skrit srž dobre komedije, njena izpeljava je balnala. Drznem si upati, da je publika ploskala srži in ne zbirki starih in novih vicev, ki smo jih slišali z odra.

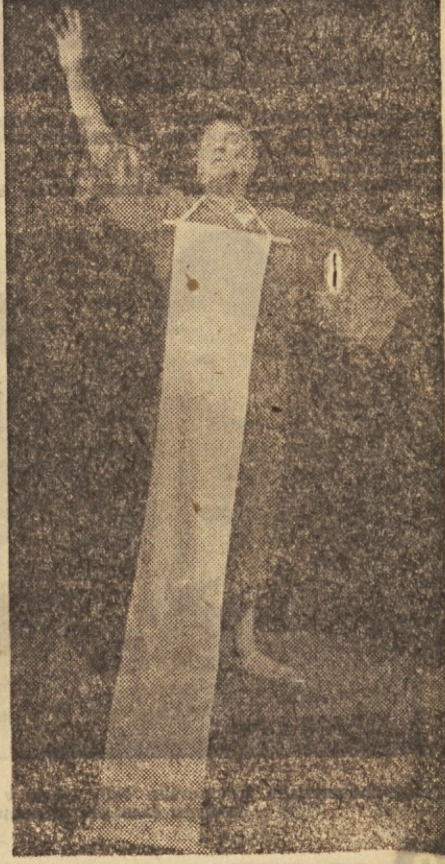
Atomska zgodba je najbolj čista in, če izuzamemo oba Amerikanca, ki sta preveč konkretno vezana na svojo deželo, kajti takih »Amerikancev« je danes na svetu še precej, poštena humanistična izpoved, grozljiva prerokba o bodočnosti človeštva. Misli in dialog, zamisel in realizacija predstavljajo enovito skladnost nevsiljive temne in poetične vizije prihodnosti. En sam tehnični lapsus ima ta zgodba. Da je na koncu. Ko je gledalec že utrujen in le s težavo sledi najboljsemu delu Torkarjevega kaleidoskopa.

Kar zadeva uprizoritev, moramo v prvi vrsti omeniti režijo. Duet Sever — Korun je bil vzoren. Tako pošten, ne vnanje, in gledališko čiste režije pri nas niso zelo pogostne. Nič formalnega ekslibicionizma, temveč pravno ustvarjanje brez snobizma in želje po ugajanju. Najbrž je bila prav zato igra vseh prevzeta s spoštovanjem do svojega poklica in svojega umetniškega poslanstva. Ne

vem kdo, ali Torkar ali režiserja ali kdo tretji, je dosegel od ansambla, da smo v njegovi igri videli predvsem ljudi, ki želijo nekaj povedati in izpovedati.

Mislim, da je to zadnje najdostojnejše priznanje Severjevemu jubileju.

MIRAN IVANC

● IZOLA:

Za nos nas vlečejo...

...pravijo delavci in delavke v oddelku litografija izolskega živilskega kombinata Delamaris, kjer so jim pred tremi meseci zvišali norme za celih 20 odstotkov — z edino utemeljitvijo, da sedaj zaslužijo zaradi novega sistema nagrajevanja tudi do 25.000 dinarjev. Kljub skrajne nezdravemu delu je namreč 30 proizvajalcev v tem podjetju, zaradi dobre stimulacije, začelo med seboj tekmovali, kdo bo postavljeno normo čimprej in čimveč presegel. Ko pa so, na pobudo delovodje, kasneje normo zvišali, je zavladalo v oddelku pravo malodušje med delavci, saj sedaj še tako smotno zastavljeno delo tudi najmarljivejšim proizvajalcem, ne vrže niti približno toliko zaslužka kot v prejšnjih, normalnih razmerah. Tak odnos gotovo krši načela demokratičnega upravljanja in še predvsem ni v skladu s prizadevanji za povečanje storilnosti dela. Sedaj, ko so v Delamaris že ustanovili ekonomske enote, bodo proizvajalci, ki naj bi sami neposredno odločali in upravljali svojo ekonomsko enoto, lahko še toliko bolj odločno prekinili takšno samovoljno odločanje nekaterih ljudi iz upravnega vodstva. B. C.

● »SVILANIT« KAMNIK:

»Zakaj je naša enota zapostavljena?«

Značilno za občni zbor sindikalne podružnice v kamniškem »Svilanitu« je predvsem to, da se v razpravi niso usmerili na obravnavanje najrazličnejših drobnih problemov, pač pa so govorili predvsem o decentralizaciji gospodarjenja in upravljanja ter v zvezi s tem nastajajočimi problemi v ekonomskih enotah.

Poudarjali so, da je potrebno predvsem čimprej v vseh šestih ekonomskih enotah izvoliti samoupravne organe. Sedaj je namreč edini organ v ekonomski enoti vodja enote, ki pa je hkrati tudi obratovodja ali mojster. Razprava je pokazala, da je v ekonomskih enotah vrsta odprtih vprašanj, o katerih bi morali v kolektivu čimprej razpravljati in jih urediti.

Delavke iz ekonomske enote 10 so na primer vpraševale: Zakaj ne moremo doseči norme, zakaj delamo s slabšim materialom kot ostali obrati, zakaj ima naša enota nižji start pri delitvi osebnih dohodkov kot ostale enote in podobno. Kaže, da je ta enota trenutno res nekoliko zapostavljena zaradi tega, ker je v okviru te enote tudi nova tkalnica, ki je v poskusni proizvodnji, in delno tudi zaradi slabših surovin, ki jih trenutno predelujejo. Delavke obrate v Smarju pa so jim nato nekako takole odgovorjale: Pri nas stroji zelo redko čakajo na surovine, medtem ko v deseti ekonomski enoti čakajo po več dni (kar nedvomno kaže na pomanjkljivo organizacijo dela). In še dalje: V našem obratu delavke že nekaj

časa upravljajo kar po šest strojev, medtem ko v enoti 10 le po dva do tri stroje. Od tod torej tudi razlike v osebnih prejemkih na enakih delovnih mestih v različnih obratih.

V razpravi so opozorili še na to, da se delavci še premalo zavedajo, od česa je odvisen uspeh ekonomske enote in bodo morali za to še predvsem sindikalni delavci dosti napraviti ter na tako konkretnih vprašanjih, kot so jih obravnavali na tem občnem zboru, tolmačiti proizvajalcem načela gospodarskega poslovanja. F. Svetelj

● TRBOVLJE:

Sodelovanje posameznikov

V Rudniku rjavega premoga Trbovlje-Hrastnik zgradijo sicer letno povprečno 80 novih stanovanj, toda to je za sedanjost potrebe še vse premalo. V Trbovlje prihaja na delo namreč vedno več delavcev iz drugih krajev, ki najprej stanujejo v samskem domu, kasneje, ko si ustvarijo družino, pa potrebujejo družinsko stanovanje. Razen tega pa je v teh krajih že precej starih in dotrajanih hiš, ki jih bo treba slej ko prej porušiti. Za sedaj si največ pomagajo s posojili občinskega in republiškega stanovanjskega sklada. Da bi čimbolj pospešili stanovanjsko gradnjo, posegajo tudi precej po skladih, ki so jih ustvarili iz čistega dohodka. Toda ta sredstva, pravijo, da bodo letos tako malenkostna, da ne bodo bistveno vplivala na izboljšanje tega problema, predvsem še zato ne, ker morajo z njimi odplačevati tudi anuitete za stare, pred leti najete kredite za stanovanjsko izgradnjo.

Zato bo treba iskati še drug izhod, predvsem nameravajo sedaj pritegniti k sodelovanju v tej gradnji čimveč posameznikov, ki bi sami pomagali s svojimi deleži. (k)

● »STOL« KAMNIK:

Bolje in koristneje: razprave po enotah

Tudi občni zbor sindikata v »Stolu« je opozoril, da je težko v širšem krogu kolektiva konkretno obravnavati posamezne pereče zadeve. Zato v tem kolektivu čedalje bolj uveljavljajo razgovore članov kolektiva po poslovnih enotah. Tudi neposredno pred zadnjim občnim zborom so se člani sindikata sestali po pododbirih, kot imenujejo organizacijske enote sindikalne podružnice v poslovnih enotah. Občni zbor, ki so se ga udeležili delegati iz poslovnih enot, seveda ni mogel temeljiteje proučiti dolge vrste problemov z vseh področij dejavnosti sindikata v kolektivu. Zato se vsiljuje vprašanje, kakšen namen je imelo pravzaprav branje več kot 30 strani dolgega poročila, kjer so bili sicer zelo konkretni podatki o organizaciji poslovanja, delitvi osebnih dohodkov, izobraževanju, higiensko-tehnični varnosti, stanovanjski izgradnji itd. Morda bi bilo bolje, če bi vodstvo sindikalne podružnice posebej opozorilo na tista vprašanja, ki so jih obravnavali člani sindikata na sestankih v okviru poslovnih enot, skratka le na tiste probleme, ki so v kolektivu trenutno najbolj aktualni.

Predvsem je pomemben odnos med poslovnimi enotami in kriteriji o delitvi čistega dohodka v njih. O tem so sicer začeli razpravljati, vendar je ostalo več ali manj le pri ugotovitvi, da je treba izpolniti nekatere tehnične službe, manj pa so govorili o vlogi kolektivov poslovnih enot pri urejanju teh vprašanj.

V kolektivu se čedalje bolj kaže potreba po tem, da bi dobili delavski sveti poslovnih enot večje pristojnosti. Razprave na poslednjih sejah svetov opozarjajo na to, da razvoj dejavnosti teh organov že prihaja v fazo, ko se proizvajalci ne bodo več zadovoljili samo z odločanjem o vprašanjih delovnih razmerij, discipline itd., ampak bodo hoteli odločati o vseh pomembnih zadevah za razvoj posamezne enote.

Na občnem zboru so govorili tudi o preusmerjanju proizvodnje od upognjenega na mizarstvo pohištvo, predvsem zaradi ugodnejših pogojev na tržišču. Zato so tudi soglašali s predlogom, naj bi se podjetje preimenovalo v »Industrijo pohištva Stolz«. F. S.

● KAMNIK:

Tudi razprave mladih proizvajalcev po obratih

V teh dneh so v Kamniku končali s konferencami aktivov LMS. V občini je sedaj 22 aktivov, ki vključujejo okoli 60 % vse mladine. Na konferencah so govorili predvsem o problemih mladih ljudi v podjetjih, na solah in drugod. Se posebej pozornost je veljala uveljavljanju mladih v življenju delovnih kolektivov. Ugotovili so, da so klubi mladih proizvajalcev (te imajo sedaj v »Stolu«, »Titanu«, »Usnju« in podjetju Kamnik), največ pomagali pri urejanju problemov mladih delavcev v proizvodnji. V zadnjem času so klubi mladih proizvajalcev, zlasti v Titanu, dali delavskim svetom več koristnih predlogov za izboljšanje delavcev, delitev dohodka in podobno. Dosedanje izkušnje pa kažejo, da bo treba delo prilagoditi novim oblikam poslovanja in upravljanja v kolektivih. Predvsem bodo morali težišče razprav prenesti v ekonomske enote. F. S.

● LIP ZAGORJE:

Storilnost za 7,9 % večja

V lesno industrijskem podjetju v Zagorju so letos v primerjavi z lanskim letom povečali storilnost za 7,9 %, čeprav imajo precejšnje težave. Sicer pa pravijo, da bi bil ta odstotek lahko še večji, če bi v celoti izkoristili stroje in prav razporedili delavce. V podjetju imajo tudi tri ekonomske enote, ki pa imajo vse, razen žagarskega obrata Jesenove, težave zaradi majhnih neustreznih prostorov. Mizarjski obrat Lesno industrijskega podjetja Zagorje prehaja sčasoma v obrat za serijsko proizvodnjo kuhinjske opreme »SVEA«, vendar postaja v tem obratu vse večji problem prostor za nadaljnji razvoj. (k)

● LITIJA:

Za občinski praznik preurejena kino dvorana

V Litiji preurejajo staro kino dvorano, kupili pa bodo tudi dva nova kinoprojektorja, ker je sedanji že davno dotrajal. Sredstva za to preureditev so prispevala litjska podjetja, največ kolektiv Predilnice. Preurejeni kino bodo izročili svojemu namenu za občinski praznik — 24. december. (k)

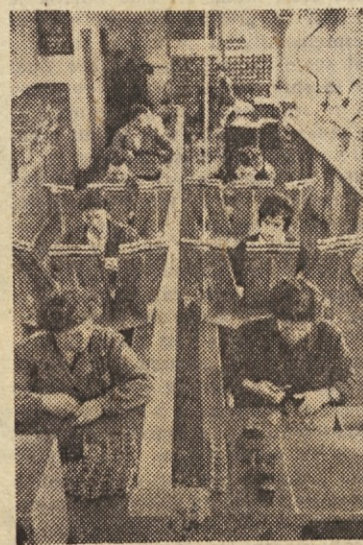

Prejšnji teden so na Srednji Dobravi nad Podnartom na preurejenem pokopališču odkrili spomenik narodnemu heroju Stanetu Zagarju in tovarišem. Na spomeniku so vklesani verzi Mateja Borja: »In vendar je vaše seme pognalo«. Spomenik je prav gotovo eden najlepših in najbolj domiselnih pri nas. Idejni osnutek zanj je izdelal ing. arh. Boris Kobe, čigar delo je tudi novi, 1. novembra odkriti spomenik v Grazu. Zalne komemoracije na Srednji Dobravi se je udeležilo več kot tisoč ljudi, med njimi tudi mnogo svojcev padlih ter predstavnikov delovnih kolektivov, organizacij in društev

● KMETIJSKI KOMBINAT KOPER:

Po novih poteh

Razlogov za kritično stanje v koprskem kmetijskem kombinatu, ki je pred dvema letoma prevzel okrog tisoč hektarov zemljišč v obalnih občinah, je več, vendar bi se stvari lahko zasukale že skrajša povsem drugače, če bi bilo med obalnimi občinami in tem družbenim posestvom tesnejše sodelovanje. Bolje povedano — sodelovanja domala ni bilo, čeprav je to veliko družbeno posestvo prevzele s tem, da je začelo obnavljati velikanske komplekse opu-

Obrat Iskrine skupnosti v Lipnici zaposluje okoli 150 delavcev. S tako veliko notranjo ureditvijo se lahko pohvali le malokateri obrat pri nas. Razen mehanikov in električarjev so začeli 6. oktobra izdelovati tudi številčnice za števe in števe pogovorov za telefone, pripravljajo pa tudi proizvodnjo dvotarifnega številčnika za števe s stikalno uro. Številčnice izdelujejo na tekočem traku in izdelajo vsake petnajst sekund en števec ali 1620 vsak dan, medtem ko so prej, ko so bili še v prostorih Iskre v Kranju, izdelali vsak dan le 800 številčnikov

ščenih zemljišč, odgovorno in skoraj pionirsko nalogo.

Druga težava, ki se kaže v čedalje ostrejši obliki, pa so nerentabilne naložbe. Tako je danes v povprečju obremenjen en hektar zemljišča s tremi milijoni dinarjev investicij. Seveda so prav nerentabilne investicije zaradi neizenačenih instrumentov v kmetijstvu še posebna ovira za nadaljnji razvoj kombinata.

Več stočlanski kolektiv, ki se je zavedel resnega položaja kombinata, je sklenil v bodoče ubrati povsem nova pota, medtem ko je na drugi strani končno prišlo do boljše povezave z občinami.

Težnja po decentralizaciji je kombinatu že rodila začetek snovanja ekonomskih enot, kajti doslej obratni delavski sveti niso izpolnili pričakovanj. Že osnovna ugotovitev, da so bili proizvodni plani izključno domena ožjega kroga vodstva kombinata, kar je imelo čestokrat zelo neprijetne posledice za celotno kmetijsko proizvodnjo, terja zares uvedbo novih, predvsem demokratičnejših oblik upravljanja. Podobna ugotovitev zadeva tudi vrsto drugih kompetenc, ki so bile doslej domena le ožjega kroga: nabava strojev, nove investicije, sprejemanje in odpuščanje delovne sile in podobno.

Seveda bo snovanje ekonomskih enot terjalo od slednjega

proizvajalca kar najbolj dosledno sodelovanje, kajti le v takih pogojih bo lahko uresničljiv tudi resno zastavljen načrt o lastni predelavi nekaterih pridelkov, tako da bi bila proizvodnja na tem velikem posestvu kombinirana. Trgovska mreža se namreč čestokrat okorišča s proizvodi kombinata, čeprav nastopa samo kot posrednik. B. C.

● SEŽANA:

Izpopolnitev oddajnika na Nanosu

Delavci podjetja Elektro Sežana so pred dnevi položili zadnje metre podzemnega kabla, ki povezuje radijski in TV oddajnik na Nanosu z dolino. Relé na Nanosu je bil namreč zaradi pogostnih strel večkrat poškodovan, tako da so bili številni lastniki radijskih sprejemnikov in televizorjev na Primorskem domala ob vsakem neurju prikrajšani zaradi motenj, večkrat pa so bile oddaje tudi za dalj časa prekinjene. Kabel pod zemljo je sedaj vključen v relé tako, da mu strele ne bodo mogle do živca. Za podjetje Elektro Sežana pa pomeni to nadvse lepo delovno zmago, saj so na strmeh in skalnatem kraškem terenu (kabel leži 80 cm globoko) opravili svojo nalogo zelo dobro. —sky

● TGA KIDRIČEVO:

Izpit iz HTZ službe

Upravni odbor Tovarne glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem je na eni svojih sej sklenil, da morajo vsi izmenski mojstri in predelavci opraviti izpit po tečaju, ki so ga organizirali za HTZ službo. Namen tečaja je bil, da bi se vsi mojstri in predelavci temeljito spoznali z vsemi glavnimi nalogami in nameni HTZ službe in potem svoje znanje posredovali še drugim delavcem. Opravljeni izpiti kažejo, da so udeleženci tečaja spoznali, kolikšne važnosti je dobra higiensko-tehnična zaščita za delavce in podjetje, sedaj morajo le še svoje pridobljeno znanje prenesti tudi na ostale zaposlene.

F. Meško

● ZASAVJE:

Volitve začasnih svetov kolektivov ObLO

V Litiji, Hrastniku in tudi v Trbovljah so na občinskih ljudskih odborih že izvolili začasne svete delovnih kolektivov. Medtem ko v Trbovljah in Hrastniku se niso razpravljali o pravilnikih o delu teh začasnih kolektivov, pa je litjski občinski ljudski odbor ta pravilnik že sprejel. Z njim so določili, da bo svet kolektiva sprejemal plan o uporabi razpoložljivih sredstev ter zaključni račun o gospodarjenju s temi sredstvi. Začasni svet bo dajal predloge in mnenja k načrtu dela in nekaterim drugim organizacijskim zadevam ter odločal o pritožbah na delitev dohodka in o uporabi sredstev skupne uporabe. Razen tega so v Litiji tudi določili, da bo začasni svet kolektiva odgovoren za čimboljše poslovanje, za do-

bre odnose uslužbencev do delavcev in za čuvanje splošnega ljudskega premoženja. (k)

● KOPER:

Mesopromet Koper — novi obrat »Emone«

Koprsko obalno območje torej že lep čas hude težave okrog preskrbe tržišča s mesom. Redno in boljše preskrbo nemogočajo v prvi vrsti domala nemogoči pogoji klanja živine v higiensko in tehnično neurejenih starih klavnicah. Tudi trgovska mreža, torej mesnice, so v večini primerov stara dediščina in le razumevanju inšpektoratov in prizadevanju kolektivov teh podjetij, ki so storiili vse, kar je bilo v danih možnostih mogoče, gre zahvala, da ni prišlo do še večjega zastoja v preskrbi z mesom.

V Koprju, kjer so najprej postavili vse sile, da bi zgradili novo klavnico in postopoma modernizirali prodajno mrežo tega načrta zaradi pomanjkanja sredstev niso mogli uresničiti. Zato so sprejeli edino možno rešitev in se pridružili ljubljanski mesni industriji Emona. Pogodba, ki med drugim določa, da bo Mesopromet Koper postal po združitvi obrat Emone s samostojnim obračunom, z organi delavskega samoupravljanja in s potrebnim številom obračunskih enot, obvezuje Emono, da bo zagotovila potrošnikom, gostincem in počitniškim domovom redno, zadostno in kvalitetno meso. Nadvse pomembna pridobitev za Koper pa bodo tri nove samopostrežne prodajalne za meso in suhomesne izdelke ter samopostrežna restavracija za družbeno prehrano s kombinirano prodajo polpripravljenih industrijske hrane. Vse lokalne bo preskrbel ObLO Koper, opremila pa jih bo Emona v razdobju naslednjih štirih let.

Zal s tem problem preskrbe tržišča v obalnih občinah le še ni rešen kompleksno, kar je po novem dokaz, da občinski ljudski odbori ob obali ne upoštevajo sprejetega načela o skupnem

Na Ljubelj že orjejo novo cestno traso

urejanju vseh obalnih problemov, ki zadevajo ob splošne skupne interese občanov. V Izoli in predvsem v Piranu, ki odgovarja hkrati za preskrbo velikega števila gostinskih obratov in počitniških domov, vsekakor nobena zasila rešitev v sedanjih pogojih ne obeta trgu boljše perspektive. B. C.

Ljubljansko podjetje »Petrol« gradi za ljubljansko železniško kurilnico tri cisterne za nafto, prostornine 50 kubičnih metrov, ki jo potrebujejo kurilnice za svoje Diesel lokomotive in motorke. Doslej so nafto prevžali trikrat dnevno, vendar ta nafta ni bila najbolj uporabna, ker mora nafta za Diesel lokomotive težati najmanj teden dni, da se ne zamašijo filtri

Učenci Industrijske kovinarske šole Iskra v Kranju posvečajo vse več svojega časa praktičnemu delu

PROBLEMI TELESNE VZGOJE V ZAGORJU OB SAVI

KAKO ZAGOTOVITI SREDSTVA

»PROFESIONALNI BERAČI«

Pred kratkim je bil na poudar občinskega komiteja ZK in komisije za društva pri občinskem odboru SZDL v Postojni sestanek, ki so se ga udeležili vsi komunisti, ki delajo v raznih telesnovzgojnih organizacijah. Razprava je pokazala, da je življenje v večini društev še precej razgibano in pestro, lahko pa bi bili uspehi znatno večji, če bi nad društvi kot večni domo-klejev meč ne visele najrazličnejše materialne tegobe — od pomanjkanja denarja do nezadostnih športnih objektov in podobno. Zato se večina ljudi odteguje delu v

športnih društvih in obstoje-mnoge društvene uprave le na papirju.

Ljudje v duštvih, predvsem odborniki in sploh društveni funkcionarji, so se naveličali večnega beračenja po podjetjih. Naveličali so se stalno tavati v enih in istih težavah. Zato si raje poiščejo področje, kjer dobe za svoje delo tudi družbeno priznanje! Tega — žal — v mnogih, mnogih športnih organizacijah ne moreš dobiti. Delo v športnem društvu še vedno nima iste »cene«, kot delo v drugih političnih in množičnih organizacijah.

Ali niso ti pojavi zadnji alarm, da je treba pereče probleme telesne kulture začeti reševati z vso resnostjo in odgovornostjo?

ČEMU BI SE GNALI?

Pred nedavnim so se pomerili na progi Ljubljana — Celje — Ljubljana slovenski kolesarji za naslov republiškega prvaka.

Pravimo, da ima slovensko kolesarstvo že tradicijo in da uživa v našem športu eno izmed vodilnih mest. Vse lepo in pravo, vendar prava škoda, da tega ne potrjujejo tudi dejstva in predvsem številke.

Dan, ki naj bi prinesel enemu izmed naših kolesarjev pokal za osvojeno prvo mesto na republiškem prvenstvu, je bil lep in za tekmovalce dokaj ugoden. Izmed številnih slovenskih kolesar-

jev se je prijavilo za odločilno borbo le 14 tekmovalcev. Številni, ki sicer malo skromna, vendar zaradi nje se še ne moremo pritoževati. Težave so nastale pozneje, ko je dve tretjini kolesarjev spoznalo, da le ne morejo vsi zmagati, pa čeprav so sami izbranci. Z vsako minuto je bilo to spoznanje bolj očitno. Ko je cesta spet zavila proti Ljubljani, so zaostali tekmovalci stopili na ne preveč vidnih mestih s svojih dirkalnih konjičkov, sneli startne številke in za tisti dan tekmovalje zaključili.

Hja, malce nerodna stvar — kajti, če bo to postalo praksa, potem ne bomo ocenjevali zmagovalcev po tem, koliko tekmecev je prišlo za njimi v cilj, ampak po tem, koliko jih je odstopilo.

Zares, malce nerodna stvar!

SILO

ODBORNIKI OBEH ZBOROV OBČINSKEGA LJUDSKEGA ODBORA V ZAGORJU SO NA ZADNJI SEJI RAZPRAVLJALI O POROČILU SVETA ZA TELESNO VZGOJO PRI OBLO. UGO-TOVILI SO, DA JE TELESNA VZGOJA TUDI V ZAGORSKI OBČINI V ZADNJIH LETIH ZELO NAPREDOVALA, DA PA SO SIRS RAZMAH TE VAŽNE DEJAVNOSTI SPREMLJALE ŠTE-VILNE TEŽAVE, SLABOSTI IN POMANJKLJIVOSTI, KI SO V ZADNJEM ČASU POSTALE ŽE RESNA OVIRA ZA MNOŽIČEN RAZMAH TELESNOVZGOJNE DEJAVNOSTI.

Stanje na področju telesne vzgoje se je po ustanovitvi občinske zveze za telesno kulturo precej spremenilo. Zveza združuje osem telesnokulturnih društev: TVD Partizan Zagorje in Izlake, ŠD Proletarec, ŠD Svoboda — Kisovec, PD Zagorje, SK Zagorje in Kisovec ter tabornike »Rodu črnih krtov«. V ta društva je vključeno skupno 2123 članov, od tega 445 aktivnih, ter 13 stalnih trenerjev in vaditeljev. V Zagorju uporabljajo v telesnovzgojne namene dva domova, dvoje telovadišč, dvoje nogometnih igrišč, dvoje košarkarskih igrišč, eno igrišče za odbojko, dve smučarski skakalnici, eno kegljišče, plavalni bazen na Izlakah in nekaj planinskih domov.

Eno od osnovnih vprašaj v telesnovzgojnih društvih je vprašanje kadra. Težko je namreč najti ljudi za delo v upravah društev, ker se vsakdo boji prevzeti dolžnosti, ko pa ve, da je osnova dela vseh uprav zbiranje sredstev za delo društev in za nastope športnikov. Hkrati pa opazajo, da se delo telesnovzgojnih delavcev ne vrednoti tako, kot bi bilo potrebno. Nič bolje pa ni tudi s strokovnimi kadri v društvih.

Ko je svet za telesno vzgojo pri ObLO Zagorje analiziral stanje, je ugotovil, da večina težav izhaja iz neurejenih finančno materialnih vprašanj v društvih. Na eni strani leži krivda na vodstvih društev, ki ne znajo zbirati sredstev tam, kjer so, na drugi strani pa v izredno nizkih dotacijah, ki jih prejemaajo društva in ki vrhu vsega dotekejo zelo nerodno. Da bi se letos zagotovilo načrtno delo društev, je občinski ljudski odbor formiral poseben sklad, v katerega naj bi se na podlagi določil stekala ena promila od vrednosti bruto proizvodnje gospodarskih organizacij, zavodov in ustanov, ustvarjene v letu 1960. Računali so, da se bo tako zbralo 6.317.442 dinarjev, vendar se je doslej kljub intervencijam upravnih organov občinskega ljudskega odbora zbralo le 1.283.370 dinarjev. Zaradi nerednega dotoka sredstev nastopajo težave na vsakem koraku. Ustanavljajo se nove sekcije, ni pa sredstev, da bi se lahko ta prizadevanja tudi finančno podprla.

Z enakimi problemi pa so povezane tudi investicije v telesnovzgojne objekte. Ti so nedograjeni, oziroma že nedograjeni služijo povsem svojim namenom. V Kisovcu nad Zagorjem že nastaja zametek novega športnega stadiona. Lani je bilo tam urejeno betonsko košarkarsko igrišče in igrišče za odbojko. Zdaj bi bilo treba tam urediti še nogometno igrišče, ker bo Rudnik rjavega premoga Zagorje sedanje nogometno igrišče uporabil za svoje potrebe.

Veliko voljo do dela kažejo tudi smučarji v Kisovcu, ki so začeli z urejevanjem 30-metrse skakalnice. Zagorski planinci so na Čemšeniški planini brez pomoči drugih uredili še eno planinsko koč. Taborniki »Rodu črnih krtov« imajo že zbranega precej materiala za taborniško koč, ki jo mislijo graditi na Zeleni travi.

Mladinci iz Industrijske rudarske šole Zagorje so začeli lani urejevati zimski športni dom pod Čemšeniško planino. Objekt je že pod streho, vendar ga še ni mogoče uporabljati, ker ga je treba še dokončno urediti in opremiti. Okrog turistično-gostinskega centra Medijske Toplice bi bilo treba zgraditi vrsto objektov za športne igre. Za zdaj je ostalo vse le pri ponudbah, ker ni sredstev.

V Zagorju samem prihaja v ospredje vse bolj potreba po ureditvi osrednjega športnega parka. Začetki so. Treba je le dokončno urediti igrišča. Tako bo potrebno premakniti nogometno igrišče glede na ureditev atletske steze, asfaltirati igrišče za košarko in urediti ostala igrišča in športne naprave. Čimprej pa bi bilo treba v samem Zagorju dokončno urediti tudi plavalni bazen, na katerem so dela v letošnjem letu zastala, ker je zmanjkalo denarja. Za dokončanje del na bazenu in za ureditev okolice bi potrebovali okrog 40 milijonov dinarjev.

Občinska zveza za telesno vzgojo iz Zagorja je že izdelala predračun za nekatera potrebna investicijska dela. Ta znaša preko 64 milijonov in obsega ureditev športnega stadiona v Kisovcu, ureditev doma TVD Partizan v Zagorju in razširitev telovadišča, ureditev stadiona Proletarca, ureditev skakalnice in drugih zimskošportnih objektov v Kisovcu, ureditev igrišč pri osmih šolah, ureditev igrišč v Medijskih Toplicah v Izlakah, ureditev planinskih domov, ureditev stalnega tabora in koč za tabornike »Rodu črnih krtov«. Mislijo pa tudi na ureditev otroških igrišč z različni športnimi

in drugimi telesnovzgojnimi napravami.

Lansko leto je bil z namenom, da se poživijo, popestri in izboljša telesna vzgoja na šolah, ustanovljen pedagoški aktiv učiteljev telesne vzgoje, ki je tudi organiziral seminar za vse učitelje, ki poučujejo telesno vzgojo na šolah v zagorski občini. Ta seminar je sklical svet za prosveto pri ObLO, vendar ni dosegel svojega namena, ker je neupravičeno izostala cela vrsta prosvetnih delavcev. To pa kaže nemogoč odnos do telesne vzgoje na šolah. Ker pa je telesna vzgoja v učnih načrtih šol, bi bilo prav, da se zagotovi reden pouk tega predmeta in da se ga tudi nadzira. Šolam je treba zagotoviti, da si uredijo najosnovnejše pripomočke za nemoten pouk telesne vzgoje.

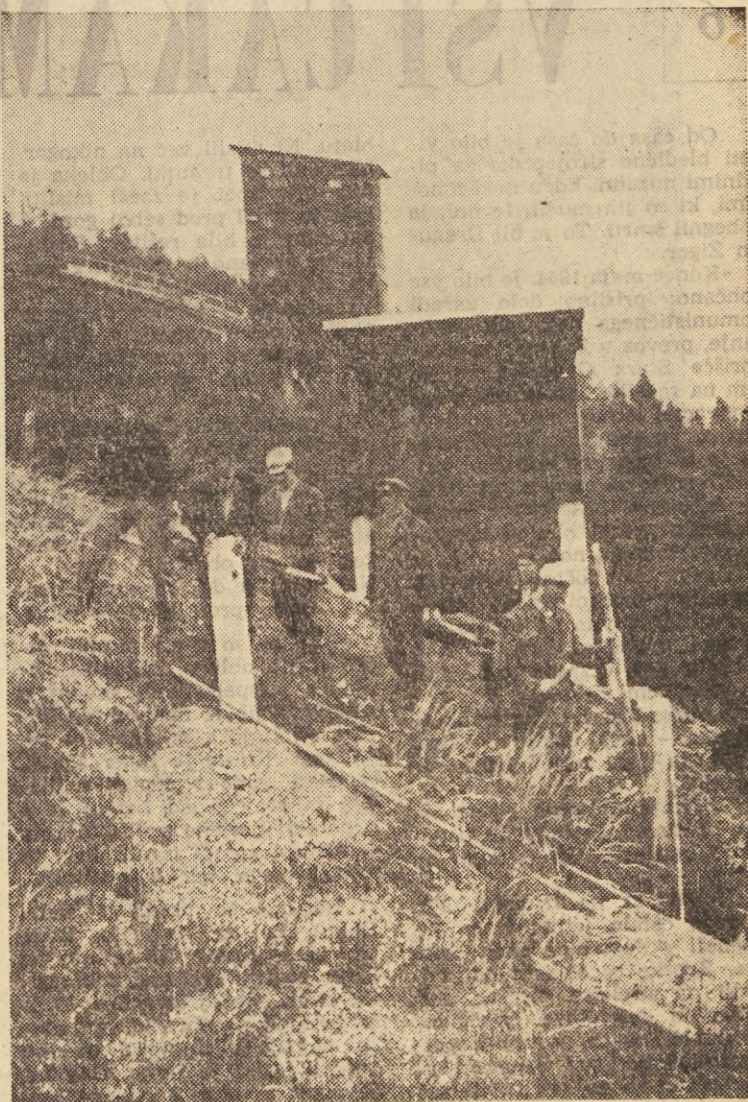
Izvedena športna tekmovanja med sindikalnimi podružnicami so v zadnjih letih močno razgibala delovne ljudi. Zato je bilo letos sklenjeno, naj bi postala ta tekmovanja tradicionalna. Kljub nekaterim slabostim in težavam bodo v Zagorju s temi tekmovanji nadaljevali in jih bodo skušali razširiti še na mladinske aktivne, tako da bi nekje dobili osnovo za ustanovitev športnih aktivov v gospodarskih organizacijah, ki naj bi predstavljali enote za razširitev športa in telesne vzgoje.

Svet za telesno vzgojo pri ObLO Zagorje si je izdelal zelo konkreten program dela glede temeljne telesne vzgoje ter investicij za telesnovzgojne objekte in sredstev za pomoč društvom. Po mnenju odbornikov bi bilo uspešno, če bi se preko sindikalnih podružnic v gospodarskih organizacijah pripravila in izvedla akcija za zbiranje sredstev za redno delo športnih in kulturno-prosvetnih organizacij v občini.

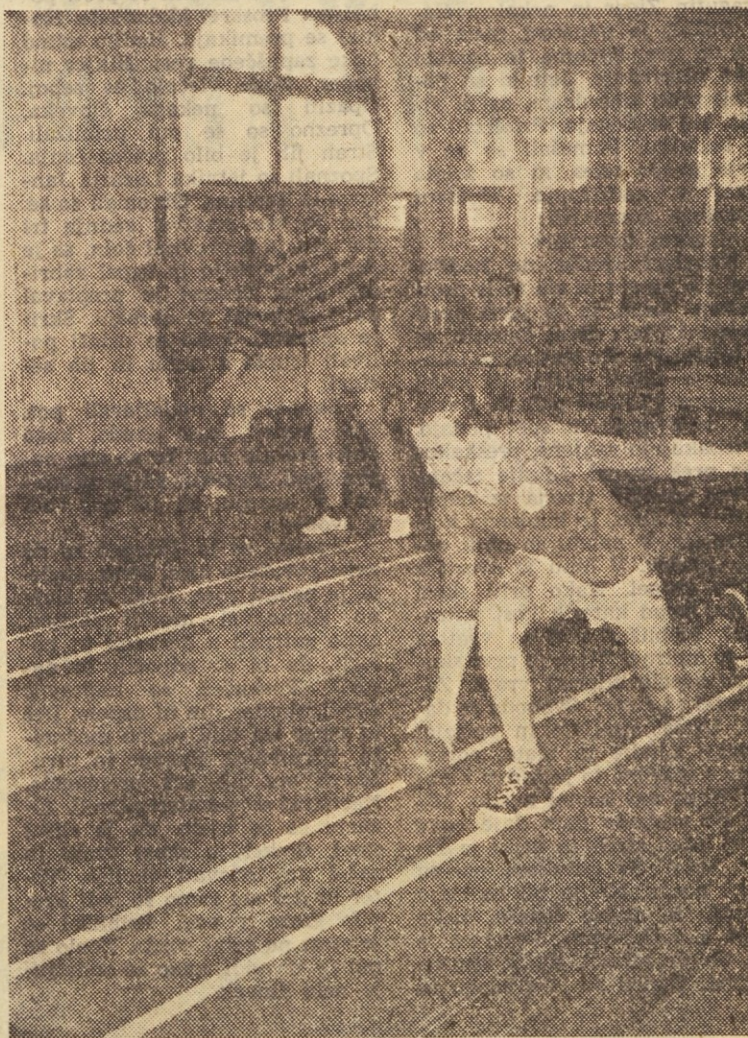
SPORT NA TUJEM

ŠOLSKA TELESNA VZGOJA NA JAPONSKEM

Japonske osnovne, srednje in visoke šole slovijo po vsestranski obvezni in neobvezni športni dejavnosti. V osnovnih šolah se ukvarjajo otroci zlasti z igrami, učijo pa jih tudi tradicionalnih ljudskih športov v obliki različnega borjenja. V srednje šole so uvedli prav vse moderne športne panoge — prav posebno pozornost posvečajo atletiki, plavanju in košarki. Od telesnih vaj, ki so specifično japonske, omenjamo »sumo« (japonsko rokoborbo), »judo« (metodo obrambe in napada) in »kendo« (borjenje z bambusovo palico). V vseh šolah je telesna vzgoja obvezna, delujejo pa tudi šolski športni klubi, ki jih vodijo dijaki sami. Pri prostovoljni dejavnosti je največ zanimanja za odbojko, tenis, golf, judo in baseball.

ZE DALJ CASA UREJAJO 80-METRsko SKAKALNICO V PLANICI. NAREDILI SO NOVO OGRAJO OB DOSKOCISCU, NOVE BETONSKE STOP-NICE IN NOV STOLP ZA NOVINARJE

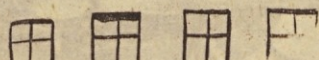
NA KEGLJISCU TRIGLAVA V KRANJU JE BILO V NEDELJO KEGLJANJE ZA PRVENSTVO GORENJSKE. ZMAGAL JE TRIGLAV IZ KRANJA

O nekaterih slabostih šolske telesne vzgoje

Pred dvema letoma je bila pri nas ukinjena tako imenovana inšpektorska služba na področju telesne vzgoje v šolah. Zdaj delajo učitelji po svoje, nekateri uspešno in prizadevno, nekateri pa tudi z napakami, ki se jih morda niti ne zavedajo. Tokrat se mi zdi potrebno opozoriti na nekatere napake, ki bi se dale brez večjega truda odpraviti.

I.

Nedavno sem vstopil v telovadnico. Tako slab zrak je bil v njej, da me je instinktivno vle-klo na plano.

»Slab zrak je pri vas«, sem pripomnil, tovarišu ki je vodil telovadbo kakih trideset učencev. Priznal mi je, da je zares slab zrak in pripomnil, da ga že po dveh urah dela v teh prostorih boli glava.

»Kaj, ko bi odprla okno in vrata, da bi se prostor prezračil,« sem predlagal.

Storila sva tako in še več. Učitelj je sprejel moj predlog, da bi telovadili na prostem, kajti bil je lep jesenski dan.

Imel sem dober občutek. Trideset učencev se je razširilo na sončnem igrišču. In ko je ura minila, so se osveženi vračali v učilnico.

To sem hotel povedati: So-im, da je skrb za dober zrak v olških prostorih prav tako pomembna, kakor skrb za sodobne metode poučevanja, skrb za okusno malico in podobno.

II.

Niso vse vaje za vsakogar. Nekoč sem slišal mater, ki se je pritoževala, da se hčerka boji »prevalev« ali kozolcev na tleh, ker jo potem ves dan boli glava. Tudi neka učiteljica mi je pripovedovala o podobnem primeru, namreč, da se ta ali ona

deklica ne počuti dobro, če dela prevale.

Če deklici prevale škodi, ga pač od nje ne boste zahtevali, sem povedal svoje mišljenje. Zdravje je vendar prva naloga telesne vzgoje, različne vaje pa so samo sredstvo. Jasno je, da moramo vse, kar zdravju škoduje, opustiti. Bo že prišel čas, ko se bo deklica okrepila in ko bo dobila obilico gibalnih izkušenj. Takrat ji prevale ne bo več škodila in se ga bo mimogrede navadila.

III.

Za pravilno rast otrok, za vsestransko krepitev in zdrav razvoj notranjih organov bi bilo potrebno, da bi imeli v šolah vsak dan po eno uro telesne vzgoje. Tako bi postali učenci v teku let primerno močni, hitri,

spretni in vzdržljivi in tudi na oko lepo razviti. Zadoščeno bi bilo njihovi biološki potrebi po gibanju, laže bi se učili, jed bi jim bolj teknila, spanec bi bil trdnjši in odpornost proti boleznim večja.

Iz razumljivih razlogov pa še ne moremo uvesti telesne vzgoje vsak dan, temveč samo po nekajkrat na teden. Učenci morajo biti zadovoljni, če sta jim telovadnica ali vadišče na planem na voljo vsaj po dvakrat na teden.

Telesna vzgoja po dve uri na teden pomeni zelo malo, vendar neprimerno bolje kakor nič. Tega bi se morali zavedati šolski upravitelji, učitelji in seveda tudi učenci sami. Upravitelji ne bi smeli dovoliti, da izkoriščajo ponekod ure telesne vzgoje za druge predmete, učitelji telesne vzgoje pa bi morali skrbeti, da bi pili odmerjen čas kar najbolj izrabili za korist otrokom.

Ko sem šel nedavno mimo šolskega vadišča na planem, sem videl prizor, ki me ni prečkal o tem, da dobro izkoriščajo čas. Okrog 15 učencev se

je ukvarjalo s suvanjem krogle — imeli pa so eno samo kroglo! To je približno tako, KAKOR DA BI VIDEL 15 KOPACEV, KI BI IMELI ENO SAMO MOTIKO. Izgovor, da v šolskem inventarju ni krogel, ne drži. Krogle je treba kupiti, in če ni denarja, si oskrbimo primerno

kamenje — in če se tudi za to nismo potrudili, bomo pač suvanje krogel opustili. Ne gre namreč za informacijo o dolo-čeni panogi atletike, temveč za učinek vadbe na organe. ORGANI PA SE RAZVIJAJO Z DELOM, IN NE S ČAKANJEM V VRSTI!

Če se zavzemamo za to, da bi uvedli v naše šole več telesne vzgoje, je treba najprej tiste ure, ki so nam že na voljo, kar najbolj izkoristiti. Zato naj bodo ure telesne vzgoje na planem ali v dobro prezračenih telovadnicah in tako organizirane, da ne bo nepotrebne izgube s čakanjem, da pride učenec na vrsto pri krogli, pri skoku ali pri vaji in orodju. D.V.

VSI ČAKAMO NA SMRT!

Od časa do časa je bilo videti bledečine stroješke pisalnice. Eden med mnogimi, ki so jih mučili te dni, je pobegnil smrti. To je bil Dragutin Žiger.

Konec maja 1944. je bilo vse končano: prisilno delo zaradi komunističnega dela, fotografiranje, prevoz v Zagreb, pa v taborišče Stara Gradiška in po tem na začetku septembra v Jasenovac, o katerem smo se že v zaporu pogovarjali. Slišali smo, da je to taborišče smrti.

Ko so se za nami zapirali vrata taborišča Jasenovac, se je razgrnila precej hladna negotova septemrska noč.

Dnevi so počasi minevali. Nalezljive bolezni, lakota, maltretiranje, javna obešanja in strašna mučenja. Sava je bila polna trupel. V zraku je bil duh po sežganem mesu.

Bombardiranje zaveznikov. Po tem — naval ustašev — strel v odprta usta najbližjemu zaporniku.

Ubijanje, ubijanje. Na sto in sto, na tisoče. Podnevi in ponoči. Ubijanje... Vsi čakamo na vrsto.

Noč od 21. na 22. april 1945. Kar je ostalo jetnikov, so jih nagнали v delavnice. Samo moške. Ženske so še isto noč odvedli na strelišče. Grozna noč. Vihar in dež. Sneg. Svečanost groze. Nagneteni v tesnih prostorih čakajo smrt. Sepet od ust do ust, ki so ga prekinjale eksplozije min, strelji iz pušk in pištol. Ustaši so minirali taborišče, barake in poslopja.

Vsi čakajo konec. V prostorih prvega nadstropja, kjer je Dragutin Žiger in nekateri člani SKOJ, je napetost rasla od ure do ure. Hipoma je nastalo neko prerivanje. Jetniki so po hiteli proti stopnicam, da bi videli, kaj se dogaja. Približali so se hodniku. Pomešali so se v divjo gnečo teles, ki so želela nazaj v nadstropje. Medtem sporočajo komunisti:

»Naprej, tovariši!»

Nekateri ljudje ne hodijo. Nosi jih na sto in sto teles proti vratom. Začel se je juriti proti izhodu iz taborišča. Oglasili so se mitraljezi. Ko mitraljezi utihnejo, se slišati vpitje in krike ranjenec. Ljudje padajo. Nekateri se dvigajo in spet padajo. Preskakujejo ranjene, preskakujejo prek trupel. Ljudje tečejo. Nekaj ustašev strelja iz neposredne bližine. Iz bunkerja kosi mitraljez. V naletu so ubili nekaj ustašev. V hipu je dvorišče polno trupel. Kako priti skozi vrata, iznad katerih kosi mitraljez? Približal sem se vratom na 40 metrov. Vtem je prva skupina uspela odpreti vrata. Zaporniki so zunaj. Svoboda je daleč. Ustaši streljajo in vpijejo: »Stoj!» Ljudje in blato, pomešano s snegom, to je čuden klobčič. Noge nas komaj nosijo. Mislil na svobodo nam daje nove moči. Med strelji in krikom je Žiger bežal ob Savskem nasipu proti gozdu. Ko je bil na robu gozda, je opazil ustaša, kako meri s puško vanj. Vrgel se je na tla in začutil, da je ranjen v prsi. Umiril se je v snegu in

blatu. Ni mislil več na nikogar. Minevali so trenutki. Obkleja je bila kri. Spet je začel misliti, spet je videl pred seboj gozd, v katerem je bila rešitev. Poslušal je, oprezno je dvignil glavo. Ustaša, ki je streljal, ni bilo več. Verjetno je — misleč, da ga je ubil — odšel naprej, v lov na jetnike, ki so v manjših razbitih skupinah prodirali proti gozdu.

Žiger je vstal. Čez nekaj trenutkov je srečal prvo skupino jetnikov, ki se je najdlje prebila. Jetniki na vso moč hitijo in srečajo človeka, ki je brez moči sedel v okovih. Za trenutek so ga obstopili. Strelji... Nekdo mu je bil francoski ključ. Vsi bežijo proti obrežju Save.

Tamkaj so bivši jetniki začeli slati obkle. Takoj za njimi so prispeli novi, skupaj z ustaši, ki jih iz neposredne bližine streljajo s puškami in revolverji. Ko se je Žiger slegel, je ostal samo v čepici, v hlačah in srcaji, pod katero je s krpo ovil ranjene prsi. Obšla ga je slabost zaradi izgube krvi in zaradi vsega, kar je preživljal.

Begunci so bredli v vodo. Rafali. Boj za življenje. Voda jih nese. Kam? Nihče ne ve. Žiger je priplaval pod neko strmo steno. Nekaj tovarišev, ki so že prispeli na obrežje, mu skušajo pomagati. Pomolili so mu vejo. Zgrabil je zanjo. Dvakrat je padel v vodo. Z rokami brez moči se ne more držati. Sele tretjič, po kratkem odmoru, mu je uspelo. Od šestih, ki so v skupini zaplavalji prek Save, je zbranih pet. Krenili so proti pobočju Prosare. Malodušje. Komaj se premikajo. Hodijo mimo neke zapuščene vasi. Nikjer nikogar. Noge vlečejo za seboj. Opazili so nekega človeka. Opazno so se mu približali. Strah jih je bilo presenečenja. Spoznali so jetnika Lazarja Janjkova iz Zemuna. Objemali so se. Kaj je vse preživel zadnje tri dni. Ko je popravljal čoln, se je skril ob obrežju in uspel zabrisati sled. Trikrat je preplaval Savo in begal po obrežju. Skrit je opazoval, kako so ustaši polivali trupla z nafto in jih sežigali.

Skupaj so nadaljevali pot. Niso vedeli, kam gredo, koga bodo srečali. Bosi in za silo napravljeni, ranjeni, so se premikali v upanju, da jih pot vodi v svobodo. Znočil se je. Prispeli so do neke porušene hiše. Mraz. Začela je padati rosa. Našli so vlažno slamo, si uredili ležišča, okna zatrpali s deskami in po legli, da bi se odpočili in naspali. Poskušali so napraviti ogenj, vendar jim ni uspelo. Dež in veter sta bila vedno močnejša. Utrujenost, spanec in utrujenost sta jih brž premagala. Naenkrat so nekateri planili. Žigerju se je zdelo, da je slišal strel. Strel je skozi vrata in začel pregledovati okolico. Veter in dež sta samo še bolj krepila grozo v noči. Približal se je stezi na robu gozda. Zdelo se mu je, da vidi, kako se oddaljuje neki človek.

— Tovariš, kdo si? Ali si aktivist, je zavpil Žiger.

Odgovora ni bilo. Nato je skočil vstran in legel v jarek, poln vode in blata. Zdelo se mu je, da se je človek oddaljeval. Žigerju se je zdelo, da je bil človek v civilu. Vtem je poleg sebe zagledal tovariša Weissga in ga vprašal, če je koga opazil. Rekel mu je, da je videl vojaka s puško. Ne ve, ali je partizan ali sovražnik. Premrla in mokrsta sta se vrnila v sobo. Mir. Nihče od ostalih ni slišal nikaršnega strela razen Žigerja. Hud veter je od časa do časa premaknil desko, ki so jo begunci smrti pribili prek okna. Potem jim je bilo vse jasno. Pred utrujenimi očmi bivših jetnikov so se prikazovale vizije iz strašne preteklosti.

Naslednji dan so se vlekli po stehaz tiho in oprezno dalje, čim dalj od taborišča smrti. Mir je bil v krajih, skozi katere so hodili. V ušesih so jim odmevali strelji. Vsak čas so bili pripravljeni, da se s panteriskim skokom rešijo pred puškinih cevmi.

Ko so že dolgo hodili, so tisti, ki so bili na čelu, bliskovito poskakali v jarek. Slišali so korake, vedno močnejše, vse bliže. Nepremični so pričakovali in na kapah zagledali peterokrake zvezde. Bili so presenečeni...

Žiger in njegova skupina so bili prvi odposlanci iz strašnega taborišča smrti.

Meseca aprila 1943 je zbežalo iz zaporov v Tirani 22 političnih obsojencev na čelu s partijskim vodstvom zaporov, v katerem sta bila Kočo Džodže in Krste Crvenkovski.

Konec 1942 so fašistične oblasti preselile obsojence v novi tiranski zapor v okolico mesta.

Priloge so organizirali na hitro roko. Nihče od obsojencev ni vedel, kam gre. Na dvorišču so samo ugibali. Partijsko vodstvo pa je uspelo zvedeti od nekega stražarja, za kaj pravzaprav gre. Stražar namreč ni mogel držati jezika za zobni, ko je zagledal pred seboj blesk zlatnika.

— Zdaj lahko delajo z nami, karkoli hočejo... Daleč smo od vsega sveta... Kot na kakšnem otoku... Obkoljeni z zidovi.

— Livada... in na njej novi zapor!... Mogoče bo beg od tod lažji kot doslej! je rekel eden med obsojenci, ko je opazoval zidove zaporov, obširno livado, na kateri je zrasel zapor kot kakšen otok na nepregledni morskni površini.

— Vedno premišljuje... se je oglasil prvi, ali ne vidiš oglata tega stola? V njem so gotovo karabinjerji z mitraljezi... Kakšen beg sploh lahko organiziraš na tej livadi?

Padal je mrzel novembrski dež. Pred obsojenci so visela vprašanja:

»Kaj prav semkaj? Kako je znotraj? Ali so samice, ali bomo spet skupaj? Ali se bomo lahko povezali s tovariši v Tirani?« Mnogi med obsojenci ni-

so našli odgovorov na ta vprašanja.

Velikanska železna vrata so se tistega popoldne zaprla za številnimi političnimi obsojenci, ki so napeto opazovali vsak gib, vsako besedo do zob oboroženih spremljevalcev, prizadevajoč si, da iz njihovega obnašanja zvedo o morebitni spremembi položaja, v katerem se bodo znašli to noč na povsem drugem prizorišču novih mučenj.

Prvi dan po noči, ki so jo prebili v novem zaporu, se je sestalo partijsko vodstvo zaporov, na čelu s Kočo Džodžem, in sklenilo, da se začne pripravljati na beg. Sklep so sprejeli na predlog Džodžeja, ki je poročal o zadovoljujočih spremembah, kar zadeva varnost zaporov.

— ...Zapor je na poljani... Če uspemo izkopati rov, dolg približno 15 m, se bomo znašli izven zidov... Ta priložnost je idealna, kajti nikdar nismo bili v boljšem položaju. Razen tega... smo v kleti... to pomeni v zemlji... Kupati od tod ne bi bilo težko in ne bi dolgo trajalo... Med drugim... mogoče bi lahko prekopali celo zid, kajti le-ta je kamnit, povezan s šibjem... Ne verjamem, da bi zadel ob beton, saj nimajo železa še za bolj važne objekte...

Soglasno smo sklenili, da zbežimo. Zapor je imel dve poslopji. V enem so bili kriminalci in tisti politični obsojenci, ki so preživljali neko vrsto karantene po aretaciji.

Naslednje dni so ugotavljali možnosti za beg. Ko so se obsojenci sprehajali, so merili oddaljenost poslopja do zidov, potem oddaljenost stražarskih stolpov do svojih sob in do morebitne smeri, kjer bi kopali rov...

Na podlagi teh proračunov so sklenili, da mora biti rov nekoliko daljši.

Potrebno je bilo nabaviti orodje. Sklenili so, da naprosijo nabavilca-trgovca, ki je delal za upravo in je večkrat prihajal v zapor. Le-ta se je precej svobodno gibal po zaporu, se pogovarjal z obsojenci in ni vznemikal nikakršnega suma v upravi. Človek je malce pomislil, vendar se ni prestrašil:

»V redu... — je rekel po kratkem premišljevanju. »Najhuje bo izročiti orodje. Prav te dni moram pripeljati za upravo krampe in lopate... Pripeljal bom vsakega po en kos več... Recimo v torek... Tedaj bo med stražarji moj prijatelj... Vse drugo je vaša zadeva...«

Strinjali so se. V torek je prišel. Dežurni je bil njegov prijatelj. Lopato in kramp ter nekaj pil in svedrov so prinesli v kletno sobo, kjer je bila večina partijskega vodstva.

Vzpostavili so tudi zvezo s partijsko organizacijo v Tirani. Obvestili so jih o sklepu in priporočilih za beg. Organizacija v Tirani je potrdila sklep, kajti tudi sama je iskala poti za osvoboditev obsojencev, med katerimi je bil njen voditelj Kočo Džodže.

Sirija prodana za 10.000.000 funtov

Feldmaršal Abdel Hakim Amer je objavil dekret, s katerim prepoveduje aretacije katere koli osebe brez naloga javnega tožilstva. Prav tako je izšla odločba v združenju obveščevalnih služb obeh pokrajin, z drugimi besedami rečeno: ukinitve sirijskega oddelka za raziskave o kriminalnem delovanju. Seveda so se sirijski izvršni organi uprli tem ukazom, trdeč, da to kaže nezaupanje proti njihovi časti in zvestobi. Iljub temu pa je bil sklep o združitvi teh dveh mehanizmov sprejet. Do državnega udara pa je prišlo samo nekoliko dni po objavi dekreta in preden je splošna obveščevalna služba prevzela svojo dolžnost.

Omeniti pa je treba še to, da je, ko je prišlo do državnega udara, feldmaršal Amer zvedel, da je vodja tega upora direktor njegovega biroja. El Nahlaui je obiskal feldmaršala in zahteval privatni sestanek. Feldmaršalu je povedal, da se sirijski oficirji pritožujejo na nekatere njegove ukaze.

Feldmaršal je med smehom rekel: »Vi ste vendar direktor mojega Biroja, generalni sekretar Ministrstva za vojsko in odgovorni za osebje. Vi bi morali preprečiti vzroke teh pritožb!« Presenečeni polkovnik el Nahlaui je povsili glavo in molče pogledal v tla.

Medtem je podpolkovnik Hajdar el Kuzbari navezal stike s kraljem Huseinom in beduinskimi plemeni.

V poročilih iz Damaska trdijo, da je Hajdar el Kuzbari prodal Unijo več kupcem hkrati in da je od vsakega posebej dobil denar. Prodajal jo je družbi petih partnerjev, siriskim fevdalcem, kralju Huseinu in Zahodu. Paradoksa je, da dolguje Hajdar svoj obstanek v armadi Uniji. Njegova služba v vojski se je končala, ko je dosegel čin podpolkovnika. Medtem pa ga je Unija znova aktivirala kot rezervnega oficirja na podlagi odredbe Prve armade. Ker je bil ambiciozen, je Hajdar trpel zato, ker ne bi nikdar dobil višjega čina, kot je podpolkovnik, ker je bilo tako regulirano z odredbami. Drugače je lastnik sadovnjakov, polnih sliv, jabolk in marelic.

El Nahlaui in el Kuzbari sta prišla v stik z Abdel Gani Dahmanom, tradicionalno figuro v vsakem uporu, ki je kdajkoli zaplamljal v Siriji. Leta 1957 so ga obtožili za sodelovanje v zaroti, ki je bila v interesu ZDA. Unija ga je 1958. leta amnestirala, vendar, ker je po naravi nepopravljivo nevhvaležen, se je pogodil z novimi uporniki. El Nahlaui ga je imenoval za komandanta Damaska.

Kasneje je prišlo do stika z brigadirjem Muvafakom Esamom, članom obveščevalne službe. Obtožili so ga, da je širil profesionalne skrivnosti in da je predlagal, naj bi uporabljali nasilne metode proti civilistom.

Ves Damask je šepetal o sestankih Mamuna el Kuzbarija z el Nahlauijem, ki so bili v hiši gospe Salme el Hafar el Kuzbari. V njeni hiši je bilo precej sestankov, na katerih so se pogajali o organizaciji odcepitve.

SIRIJSKO LJUDSTVO PRODANO ZA 10 MILIJONOV FUNTOV

V Amanu krožijo glasovi o tem, da je Mamun el Kuzbari obiskal pred nekaj tedni jordansko prestolnico. Kaže, da je imel tajni sestanek z ljudmi kralja Huseina in da je ob tej priložnosti prišlo do razgovora o predlaganem državnem udaru.

Po teh glasovih v Amanu je el Kuzbari odpotoval v Evropo, kjer je imel več sestankov in organiziral več stikov. V nedeljo, 25. septembra, mu je Salma el Hafar el Kuzbari odposlala brzojavko: »Pridi takoj!« in el Kuzbari je takoj odpotoval v Damask. V sirijsko prestolnico je prispel 48 ur pred državnim udarom.

Po prihodu je sporočil svojemu sorodniku Hajdaru, da je dobil v Evropi zagotovila od veleisl, ki smatrajo, da je za udar pripraven čas. Mamun el Kuzbari je izročil svojemu sorodniku denar, ki ga je prinesel s seboj za finaniranje akcije.

V dobro obveščenih krogih pripovedujejo, da je bila Sirija prodana za 10 milijonov funtov. Od te vsote je milijon dala družba petih, medtem ko so drugi prispevali 9 milijonov.

MARIONETSKI MINISTER

Adnan el Kuaatli je bil imenovan za ministra za notranje zadeve zaradi tega, ker je sorodnik predsednika Sukri el Kuaatlija. Vendar to ni bil edini vzrok za njegovo imenovanje. Adnana so izbrali tudi zaradi njegovih dobrih odnosov z levicariji. Njegovi stiki z levico so se začeli v Parizu, ko je študiral pravo in postal profesor prava na univerzi v Damasku. Ti odnosi pa so se še bolj okrepili, ko je bil imenovan za delegata ILO.

Adnan je obiskal LR Kitajsko dvakrat, in sicer 1956 in 1957. Ustanovil je kitajsko-sirijsko združenje prijatelstva v Siriji. Leta 1957 je podpisal deklaracijo miru v Stockholmu.

Medtem pa je presenečeni in razočarani Adnan že dve uri po imenovanju dojel, da je samo marioneta in da je načelnik štaba resnični minister za notranje zadeve. Aretacije so se vršile brez Adnanove vednosti.

KONEC

DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

SESTANEK V ALPAH

Dne 10. avgusta 1953 je Allen Dulles pripravil kovečke in odpotoval v Evropo, da bi se pridružil ženi v mirnem letovišču nekeje v švicarskih Alpah. Ta njegov odhod iz ZDA je bil v istem času, ko se je jel večati pritisk v Iranu. Mosadik je zapretil, da bo vrgel šaha Mohameda Rizo Pahlevija s prestola in ga pregnal iz dežele; povezal se je z levicarsko stranko Tudeh v Teheranu in imel več razgovorov z gospodarsko-diplomatsko sovjetskimi misijoj...

Ameriški veleposlanik v Iranu Anderson je imel tedaj »dovolj časa«, da je lahko zapustil to pomembno mesto in odpotoval tudi sam na kratek dopust v Švico, ki ga je seveda preživel v družbi z Allenom Dullesom.

V teh kritičnih trenutkih je bil Dullesov hotel v švicarskih Alpah magnet, ki je zvalil še enega gosta. To je bila princesa Ašraf, prikupna in energična sestra dvojčica iranskega šaha...

To alpsko srečanje je nekaj pripravljalo.

Ta vtis se je zelo povečal, ko se je na mednarodni sceni počasi začel gibati tudi četrti skrivnostni udeleženec. To je bil brigadni general Norman Schwarzkopf, znan po ne preveč odlično vođeni preiskavi, ko so ugrabili Lindbergovega otroka 1932. leta.

Tedaj je bil Schwarzkopf šef policije v državi New Jersey. Potem se je začel počasi »sprehajati« po Srednjem vzhodu. Obiskal je Pakistan, Sirijo, Libanon in Iran. Iran je dobro poznal, ker je tamkaj služboval od 1942. do 1948. leta kot glavni svetovalec za organizacijo šahove državne policije. Ko se je spet pojavil v Iranu, je rekel, da je prišel »samo obiskat stare prijatelje«.

V četrtek, 13. avgusta, je šah začel akcijo. Z dekretom je zamenjal Mosadika s položaja premiera in imenoval generala Zahedija za predsednika vlade. Enega od polkovnikov kraljeve garde so poslali, da obvesti o tem Mosadika, vendar premier ni bil pripravljen odstopiti. Razpostavil je tanke, jepe in čete okrog svoje rezidence in v soboto, 15. avgusta, aretirati tega polkovnika, ga zaprl in sporočil, da je »upor« zadušil.

Šah in kraljica sta po teh Mosadikovih besedah kar najhitreje odpotovala prek Iraka v Rim.

Nekateri, med njimi tudi Schwarzkopf, so ostali na iranski sceni. Kaj so tamkaj delali, nikoli ni bilo kdo ve kaj znanega, ve pa se, da je denar Centralne obveščevalne agencije tedaj v potokih tekel v Iran. Iz zaupnih virov je bilo moč zvedeti o 19 milijonih dolarjev, to pa je vsota, ki lahko precej vpliva na ljudi. Kar se

je potem zgodilo v Iranu, kaže, da je samo potrdilo to novico.

V sredo, 19. avgusta, so vojaške enote na šahovi strani, verjetno na določen signal, začele napad. Ogorčeni boji so trajali devet ur. Kraljeve čete so do mraka pritiskale Mosadikove pristase na ozek prostor okrog premieroove palače in jih prisilile k predaji. Mosadika so aretirali v postelji, na kateri je jokal. V Rimu se je presenečeni mladi šah pripravljati, da se vrne domov, da imenuje Zahedija za premiera in da imenuje prozahodno vladno, je tedaj pisal ameriški novinar Hartnes v seriji člankov, ki jih je pod naslovom »Skrivnostno poslovanje CIA« objavila revija »Saturday Evening Post«.

ZAROTE PO EVROPI

Marca 1954. leta je Allena Dullesa intervjuval predstavnik časopisa »U. S. News and World Report« in mu ob tej priložnosti zastavil nekoliko vprašanj o aktivnosti CIA v vzhodnoevropskih deželah.

Vprašanje: »Casniki večkrat pišejo, da pošiljate provokatorje v vzhodnoevropske dežele, da bi zanetili upore. Ali je to res?»

Dulles: »Zelo všeč bi nam bilo, če bi uresničili vse tisto, kar nam so vsjenska zveza pripisuje.«

Vprašanje: »Ali spada v vašo dolžnost tudi to, da organizirate upore?»

Dulles: »Neumni bi bili, če ne bi sodelovali z našimi prijatelji v tujini in jim pomagali v vsem, kar delajo, da bi razkrinkovali subverzivno ko-

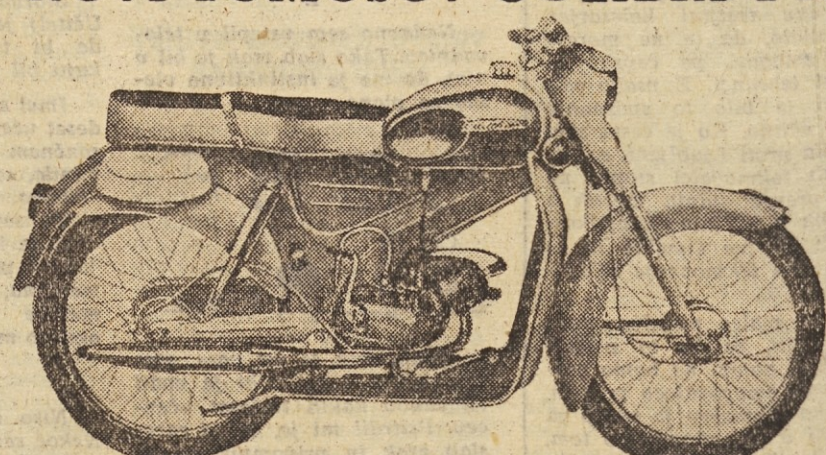
munistično gibanje in ga preprečevali!«

Očitno je torej Allen Dulles priznal, da CIA sodeluje pri podpihovanju nasilja in uporov za »železno zaveso«, vendar je to storil kar se da z nedolžnimi besedami in na način, ki je za Amerikance primeren.

V številnih uporih, ki so zadnja leta pretresli mir v tem negotovem svetu, bi z analizo odkrili večjo roko CIA. Odkrili bi, da je agencija od časa do časa netila požare, ne upoštevajoč dolgoročnih in daljnosežnih posledic.

KONEC

NOVI TOMOSOV COLIBRI T-12

močnejši motor — 2,3 KM, tri stopnje prenosa, možnost vzpenjanja, hitrost 60 km na uro, večji tank za gorivo, dva sedeža, sodobnejša oblika in še mnogo manjših izboljšav — to so prednosti novega Tomosovega Colibrija T-12!

Tovarna motornih vozil TOMOS Koper

TRIJE MEJNIKI V RAZVOJU »ALMIRE«

Preprosta zgradba, ki je pred leti združila male obrtniške delavnice v »ALpsko Modno Industrijo RAdovljica« — ALMIRA, nas spominja na številne podobne zametke naših, dandanes že močno uveljavljenih industrijskih središč. Program 550-članskega delovnega kolektiva govori o enotnem konceptu tovarne, ki naj bi bila zrcalo zdajšnjim obratom v Lescah, Novi Gorici in v Radovljici. To je podoba bodočega gorenjskega središča volnarske industrije!

Kadar govorimo o programih in o investicijah, se vselej radi zadržimo pri tistem kar je in šele na tem gradimo dalje! No, v tem pogledu nam »Almira« točno odgovarja:

I. FAZA izgradnje je končana. Milijardo in tristo milijonov bruto dohodka je lep rezultat vloženega truda v ureditev strojnega parka, saj je tovarna še lani ustvarila komaj šest sto milijonov dinarjev v bruto dohodku z istim številom delavcev!

Kateri so pravzaprav stroji, ki so tako drzno segli v ritem proizvodnje?

Med najpomembnejše sodi krožni pletilni stroj, ki je zamenjal 35 delavcev! Njegova odlika je v tem, da plete neprestano! Mrtvega hoda ne pozna. 24 motkov enakomerno razporeja drobne niti mimo 3096 pletil, ki jih spretno nizajo v krogu. Na tem stroju je možno ustvariti nešteto domiselnih vzorcev.

Njemu se pridružuje sodobna tehnika z malim strojčkom za tako imenovano slepo šivanje. Dokler ni prišel ta strojček v tovarno, je opravila delavka v osmih urah približno osem kosov; s strojem jih izgotovi točno — sto. Odnos 8 proti 100 pa že nekaj pove!

In potem: stroji za šivanje gumbov, gumbnic, stroji za likanje.

Prva faza torej opredeljuje svojo vsebino z modernizacijo strojnega parka, od katere je odvisen nadaljnji potek proizvodnje.

Tesno ob njej: organizacija dela! Šivalnica, oddelek, kjer šivilje sešijejo posamezne, na stroj spletene dele, je še zmerom ozko grlo; Mehanizmi prehitevajo spretnost rok! Dober sistem nagrajevanja zmaguje to težavo. Šivilje lahko nosijo delo na dom. Tu po svoje tekmujejo: prvi dve, ki po svojem učinku presegata ostale, dobita posebni nagradi kolektiva v znesku 30 in 20 tisočakov!

II. FAZA je zdaj zastavila. Še vedno je poudarek na strojih. Domiselnost te faze je vsekakor v preorientaciji nekaterih strojev, ki so doslej pletli nogavice iz sintetičnih vlaken v mehanizme, ki bodo z drobnimi, predvsem ceneniimi spremembami, skoraj začeli pletiti volnene tkanine.

Vpliv posodobljenih strojev na bruto dohodek izraža plan, ki pove, da bo z njimi bruto dohodek narasel na dve milijardi dinarjev letno. Vrednost proizvodnje na zaposlenega bo v primerjavi z letom 1959 porasla natančno trikrat: 4 milijone na posameznika ali — 220 ton proizvedenih volnenih izdelkov.

III. FAZA je v izpolnitvi. Umno gospodarjenje smotrno razporeja sredstva. Tovarna gradi iz svojega! Da pa bo tega njenega več, se je odločila, da najpoprej zgradi strojne zmogljivosti. Potem šele bo na vrsti tretja faza izgradnje, ki vsebuje formalno združitev doslej razmetanih

obratov (Radovljica in Lesce) v enotni industrijski center, ki bo v Radovljici. Izpopolnjena že obstoječa strojna dvorana, upravno poslopje, pomožni obrati — o tem govori načrt. Obrat v Novi Gorici pa bo ostal samostojna ekonomska enota.

Takratna tovarna ne bo štela dosti več delavcev kot danes. Blizu 600 jih bo! Njena proizvodnja pa bo seveda trikrat večja in obsejnejša, njen sistem dela bo s sodobnimi mehanizmi, urejenim transportom, tekočimi trakovi enak mnogim sistemom, ki prevladujejo kjerkoli v svetu.

TRŽIŠČE — posebno poglavje, ki izpisuje v življenju delovnega kolektiva podčrtane strani v njegovi kroniki.

Poti do njega so različne! Klasične — mimo trgovcev in grosističnih podjetij. Modernije: v ustanavljanju lastnih prodajaln. Takšni prodajalni ima »Almira« že v Lescah in na Bledu. Zdaj jih ustanavlja v Trbovljah, na Jesenicah in v Ravnah na Koroškem. Obenem pa je povezana z goriškim konfekcijskim podjetjem »IDEAL«, ki ji je odstopil prostor v svojih lokalih.

Zbliževanje tovarne s potrošnikom brez posrednikov ustvarja dvojje: zadovoljstvo kupca, saj kupuje cenejše blago; omogoča solidnejše poslovanje tovarne, saj ji je dokaj bližji okus tržišča, ki mu s tem lažje prilagaja svojo proizvodnjo.

Pomembno vlogo v zbliževanju tovarne s potrošnikom pa bo odigrala tudi ljubljanska »Modna hiša«, v kateri bo imela »Almira« svojo strežno mizo.

OSEBNI DOHODEK kolektiva je najzgovornejši dokaz za uspešen razvoj proizvodnje. Povprečje — 18.800 din — nam v primerjavi s splošnim povprečjem osebnega dohodka v tovrstni industrijski panogi — 15.300 din — dovolj pove! Sklade podjetja pa nam predstavlja letošnji plan — 31 milijonov, ki je že v prvem polletju dosežen!

Volneni izdelki »Almira« so znani! Domače tržišče jim na široko odpira vrata, tujina se za njih poteguje. Posebnost izdelkov je prav gotovo v niansah gorenjske folklore, ki jo inspirirajo gore in sneg, zima ter hladna poletja. Temu so prilago-

jeni tudi vzorci! Odlikuje jih vsekozi praktičnost, ki je odlična vrtilna kateregakoli blaga, namenjenega vsakdanji rabi.

In kje stoji zgradba, o kateri besedujem? Ob desni strani asfaltne ceste, ki se odcepi od magistrale Kranj — Jesenice in zavija v ostrém loku v slikovito gorenjsko naselje

Radovljica. Zunanje pročelje nas skoraj ne spominja na tovarno, bolj je podobno razkošni trgovini brez izloženih oken. Kljub temu pa se za skromnim napisom na zidu skriva utrip strojev, ki pletejo in tkejo izdelke za ljudi in udobnejšo brezskrbnost za tamkajšnje člane kolektiva.

Praktično, okusno in ceneno

VELIKE VERIGE

NAŠE »VERIGE«

Tovarna verig v Lescah spada po vrsti svojih proizvodov med prva tovrstna podjetja kovinsko predelovalne industrije Jugoslavije, saj je edino podjetje v državi, ki izdeluje težke sidrne verige za največje prekoceanske ladje.

To podjetje je po svojih izdelkih poznano po vsej naši domovini pa tudi izven njenih meja, v glavnem na Bližnjem in Daljnem vzhodu ter celo v Ameriki, kamor izvažajo svoje izdelke.

Tovarna verig je bila ustanovljena konec leta 1922 kot delniška družba z okoli 50 delavci. Njena osnovna dejavnost je bila izdelava ročno kovanih, elektro varjenih in patentnih verig.

Čeprav je bila tovarna pred vojno po številu delavcev razmeroma majhna, so bile pa zavest delavcev, njihova revolucionarnost in težnja po organiziranem delavskem gibanju toliko večje.

Vsi delavci, povezani z jeseniškimi kovinarji, so se že takoj v letu ustanovitve tovarne organizirali v podružnici »Osrednjega društva kovinarjev in sorodnih strok«. Leto kasneje je bilo v Lescah že ustanovljeno »Delavsko kulturno in prosvetno društvo«. Leta 1925 se je preobrazilo društvo kovinarjev v Savez metalnih radnika Jugoslavije (SMRJ), s tem pa se je delavsko gibanje organizacijsko le še bolj utrdilo.

Leški delavci so v boju za svoje pravice organizirali dve krajši stavki, leta 1935 pa so organizirali splošno stavko, ki je trajala tri tedne. Odločni boj je prinesel za takrat pomembne uspehe. Po končani stavki se je uprava podjetja začela držati obrtnega zakona. Delno je morala izboljšati plače, priznala je sedemdnevni plačan bolniški dopust

in letni plačan dopust ter uredila sanitarne prostore z umivalnico in prhami, katerih prej ni bilo. Seveda pa je vodstvo podjetja tudi drugače reagiralo. Organizatorji stavke so bili premeščeni na slabša delovna mesta, odpuščeni ali kako drugače prizadeti.

Posebno pomembno je bilo za delavsko gibanje v leški tovarni leto 1938, ko je bila ustanovljena v Lescah partijska organizacija. Delavstvu, ki je imelo bogate izkušnje v utrjevanju socialističnih idej, se zato ni bilo težko znajti 1941. leta, ko se je začela borba proti okupatorju. Kolektiv Tovarne verig je skoraj brez izjem v celoti sodeloval tako ali drugače v narodnoosvobodilni borbi. V tej borbi je padlo kar 19 delavcev.

Med okupacijo so tovarno nekajkrat delno porušile partizanske enote, v letu 1944 pa tako, da je bila skoraj v celoti nesposobna za obratovanje.

Po osvoboditvi je bilo treba tovarno obnoviti. Preživeli delavci so krepko prišli za delo in v razmeroma kratkem času je tovarna pričela redno obratovati.

Podjetje se nekako do leta 1948 ni bistveno razvijalo, šele po tem obdobju je iz leta v leto pridobivalo na obsegu in se postopoma razvijalo v pravo industrijsko podjetje.

Skok v količinski proizvodnji in še večji v bruto produktu, je podjetje

je doseglo z novimi investicijami in rekonstrukcijami zastarelih obratov, z novimi stroji, z boljšo organizacijo dela ter uvajanjem sodobne mehanizacije.

Tovarna proizvaja danes dve osnovni vrsti proizvodov: verige in vijačno blago. Do nedavnega so bili njeni proizvodi še razni poljedelski stroji in orodje ter njih deli, katere pa je tovarna nehala proizvajati, ker zaradi mehanizacije našega kmetijstva za te izdelke ni bilo več povpraševanja.

Največjo investicijo v podjetju (okoli pol milijarde dinarjev) predstavlja novi obrat za proizvodnjo težkih sidrskih verig, v katerem je delno stekla proizvodnja že v aprilu letos, popolnoma pa dva do tri mesece kasneje. S to investicijo je podjetje močno povečalo proizvodnjo in je bruto produkt zdaj več kakor tri milijarde dinarjev. Letos bodo po planu izdelali 8125 ton izdelkov, vrednih 3.279.000 dinarjev, kar je po količini za 26 %, po vrednosti pa za 44 % več kakor lani, čeprav obratuje podjetje letos povprečno le z 22 delavci več (3,7 % več zaposlenih kot lani).

Razen za razširitev podjetja se kolektiv prizadeva tudi osvojiti proizvodnjo novih izdelkov. V kooperaciji s podjetjem »Industrija traktorja i mašina ITM« iz Zemuna je začel serijsko proizvajati polgosenice za traktor »Ferguson«, ki ga po angleški licenci izdeluje to podjetje.

Organi delavskega upravljanja pa pri gradnji novih objektov in rekonstrukcijah niso pozabili na eno svojih zelo pomembnih nalog — na skrb za človeka-proizvajalca. Ta skrb se kaže v omogočanju nadaljnega izobraževanja zaposlenih. Samo letos je opravilo 380 delavcev tečaj za pridobitev polkvalifikacije z zaključnim izpitom, 8 delavcev za visoko kvalifikacijo, prav zdaj pa je tečaj za kvalifikacijo za člane ZB in pa nadaljevalni tečaj za strojepisje. V novembru je predviden tečaj za vodilni kader v proizvodnji. Razen tega načina izobraževanja

skrbi podjetje za nov kader tudi s štipendiranjem in pošiljanjem posameznih članov kolektiva na razne seminarje.

Podjetje ima organiziran avtobusni prevoz delavcev na delo in z dela, zato delavci niso izpostavljeni vremenskim nevarnostim ter ne prihajajo utrujeni na delo. Da se zboljša delovna sposobnost in zdravje delavcev, je bila zgrajena in sodobno urejena menza za topli obrok v času odmora. Razen tega pa vlagajo vsako leto precej sredstev za gradnjo novih stanovanj. Zdaj imajo že okoli 116 družinskih stanovanj in 2 samska doma z okoli 60 ležišči.

Tudi za letni oddih članov kolektiva je poskrbljeno.

Imajo svoj počitniški dom v Crnkvenici, katerega zmogljivosti pa že ne zadoščajo več, da bi v razmeroma kratkem času koristili svoj dopust vsi oni, ki to želijo. V novi sezoni bodo pridobili še nekaj novih ležišč, tako da bo verjetno potrebam kolektiva zadoščeno.

V novem obratu za proizvodnjo težkih sidrskih verig so pripravljene verige da jih pregledajo strokovnjaki domačih in tujih registrov

Tudi za potrebe komune ima kolektiv »Verige« veliko razumevanja. Tako je prispeval sredstva za gradnjo nove občinske klavnice, namenil sredstva za gradnjo nove šole v Begunjah, investiral gradnjo trafa postaje za novo naselje, zdaj pa pripravlja še gradnjo ceste k novim stanovanjskim blokom.

Vsa pevojna leta so v Lescah močno pogrešali prostor za kulturno in prosvetno ter drugo družbeno dejavnost. Kolektiv podjetja »Veriga«, ki pretežno giblje življenje v Lescah, se je odločil, da bo investitor novega doma, v katerem bodo dobili prostore društvo Svoboda in druge družbene ter politične organizacije. Letos so za priprave in nakup prvega gradbenega materiala že prispevali 15 milijonov dinarjev. Razen tega prispevka da »Veriga« vsako leto kot dotacijo okoli 2.000.000 dinarjev družbenim organizacijam v občini. Na ta način prispeva Tovarna verig neposredno tudi k dvigu življenjske ravni vseh občanov radovljiške občine.

INDUSTRIJSKI TRŽIČ

Zgodovina nam pove, da je bil že leta 1568 postavljen v Tržiču prvi plavž, da so tod že leta 1557 kopali in izkoriščali živosrebrno rudo, da so Tržičani že 1630. leta začeli strojiti kože in izdelovati usnje, da so že v šestnajstem stoletju imeli znane delavnice za tkanje posebnega blaga iz lanu in volne ter da se je iz vseh teh začetkov razvila močna industrija usnja, čevljev, bombažnih tkanin, kos in srpov (ter drugega obrtniškega in poljedelskega orodja), lesna in pohištvena industrija ter industrija lepenke.

Industrija je bila osnova za razvoj delavskega gibanja v Tržiču, ki je doseglo višek v zadnjih letih pred okupacijo, ko so tuji lastniki tovarn hoteli kar največ izveliči iz ljudi in strojev ter spraviti bogat dobiček čez mejo. Po vdoru Nemcev čez Karavanke Tržičani niso čakali, ampak so takoj začeli organizirati odpor in že 5. avgusta 1941. leta je padlo prvih dvanajst partizanov Tržiške čete. Na ta dan praznuje tržiška občina vsako leto svoj občinski praznik.

Petnajstega maja 1945. leta je bil Tržič osvobojen in od borbe izmučeni ljudje so začeli borbo za obnovo, za čim večjo proizvodnjo. Tržiške tovarne niso mogle izdelati nikoli dovolj usnja, čevljev, bombažnih tkanin in drugih proizvodov. Tržišče je terjalo vedno več, zato se je morala proizvodnja nenehno večati.

V dobi obnove je tržiško gospodarstvo veliko prispevalo celotnemu gospodarstvu naše države. Bombažna predilnica in tkalnica je delala noč in dan, zaposlili so še več tkalk in predilk. Tovarna čevljev Peko je povečevala proizvodnjo vsak dan. Pilarji so delali v lesenih lopah in so zato sklenili, da si bodo sami zgradili nove prostore in v njih izdelali še več kvalitetnih pil. Tovarna kos in srpov je izdelala na sto tisoče kos in srpov za naše kmetijstvo, kasneje je začela izdelovati

obrtiško orodje in v kooperaciji dele za kmetijske stroje. To jim je odprlo pot v svet in njegovo tržišče. Na sejmihi so se uveljavili in začeli so sklepati trgovinske pogodbe. Prvi poskusi izvoza so presegli vsa pričakovanja. Države, kjer pridelujejo sladkorni trs, so hotele kvalitetne mačete za sekanje trsa Tržiške tovarne kos in srpov. V Egiptu so vedno močneje povpraševali po pleskarskih lopaticah. Danes izvažata tovarna že v 18 držav vseh kontinentov sveta, hkrati pa še skrbi, da je dosti njenih proizvodov tudi na domačem tržišču. Usnjarji v RUNO so zaradi vse večjega povpraševanja po njihovih izdelkih (zlasti po kvalitetnem zgornjem usnju) sklenili že pred leti obnoviti podjetje in povečati proizvodnjo. Danes je RUNO obnovljeno podjetje, ki ima najmodernejša stroje v državi.

Večstoletna tradicija tržiške industrije bi bila zaman, če vsa podjetja ne bi začela misliti na obnovo. Proizvajalci so spoznali, da samo tradicija ni dovolj. Leta 1958 je leto začetka obnove skoraj vseh industrijskih podjetij. Omenili smo samo samo RUNO in PILARNO, vendar je v tem in v 1959. letu zraslo močno novo poslopje tovarne PEKO, kamor so postavili nove stroje in kjer so uvedli najsodobnejši tehnološki proces v čevljarski industriji.

Pri petinosemdeset let starem poslopu Bombažne predilnice in tkal-

nice so lani začeli graditi veliko dvonadstropno halo za novo tkalnico, v katero bodo postavili moderne stroje iz ZDA. Zmogljivost in proizvodnja se bosta mnogo povečali, zaradi modernega tehnološkega procesa pa jim ne bo treba zaposliti nove delovne sile. Moderna tkalnica bo začela obratovati prihodnje leto.

Elaborate za modernizacijo podjetja imata pripravljene tudi Tovarna lepenke in Tržiška tovarna kos in srpov. V Lepenki bi radi postavili nov parni kanal za sušenje mokre lepenke, s katerim bi znatno povečali proizvodnjo. Kljub zastarelemu postopku sušenja v zračnih sušilnicah pa je to podjetje v devetih mesecih letos povečalo proizvodnjo na 1516 ton lepenke, ali za 7%.

Podjetja so ustvarila vsako leto več sredstev, vendar jih je bilo premalo za zadovoljitev vseh potreb. Razvoj industrije je pritegnil mnogo nove delovne sile, za katero je bilo treba priskrbeti stanovanja. S povečanjem prejemkov zaposlenih je narasel promet v trgovinah, ki niso mogle zadovoljiti povpraševa-

nja potrošnikov. Začeli so obnavljati trgovske lokale.

Mesto, katerega število prebivalstva je hitro naraščalo, je bilo brez letnega kopališča, zdravstveni dom je bil v neprimernih prostorih, šole so postale pretesne, ni bilo dobre cestne razsvetljave itd. Nabralo se je toliko nujnih stvari, da sredstev ni bilo dovolj. Težko je bilo določiti, kje začeti. Proizvajalci so napravili posebno anketo, v kateri so se odločili za vrstni red gradenj. Tako so prišla na prvo mesto stanovanja, potem kopališča, zdravstveni dom, šola itd.

Vsako leto je bilo zgrajenih veliko novih stanovanj. Letos je bilo izročeno namenu novo moderno kopališče, ki je imelo že več kakor 40.000 obiskovalcev iz mesta ter bližnje in daljne okolice. Zdravstveni dom je skoraj dograjen in bo najbrž odprt že 29. novembra. Na hribu nad domom pa je začela rasti nova šola.

S tem še ni izčrpan seznam vseh potreb. Družbene in politične organizacije niso mogle še uspešneje razviti svoje dejavnosti, ker niso imele potrebnih klubskih prostorov. Rodila se je ideja — razpišimo lokalno

posojilo! Sedaj so ljudje sami prispevali več kot dvanajst milijonov dinarjev sredstev, ki jih bodo porabili za gradnjo in opremo klubskih in društvenih prostorov. Ta edinstvena akcija v Jugoslaviji je nalletela pri prebivalcih občine na zelo ugoden odmev in rezultati vpisa posojila so presegli pričakovanja. Ljudje radi prispevajo, če vidijo, da je to res potrebno.

Niso majhni! Ob Cankarjevi cesti bo zrasel v prihodnjih letih moderen trgovsko-gostinski center, poleg njega pa visoka stanovanjska stolpnica. V vse to bo treba investirati okrog pol milijarde dinarjev. Tržiču je potreben delavski in kulturni dom, nova kino dvorana, gasilski dom, potrebna so mu še nesteta nova stanovanja.

Veliko so naredili, veliko potreb še čaka na rešitev. Prav to pa daje Tržiču izredno dinamiko, podobo mesta, ki se hitro razvija. Ni zaman rekel tisti izseljenec, ki je po petindvajsetih letih spet prišel v Tržič: »Če me ne bi narava okrog mesta spomnila, da sem zopet v Tržiču, bi bil prepričan, da sem prišel drugam!«

TROJNI PRAZNIK ANHOVSKIH DELAVCEV

Anhovski delavec, ki že od leta 1950 dalje uspešno gospodari in upravlja tovarno, praznuje letos ob dnevu republike trojni praznik: 40-letnico obstoja tovarne, 20-letnico vstaje in zaključek obnovitvenih del tovarne.

Pred štiridesetimi leti je v Anhovem zagorela prva cementna peč, ki je od tedaj dalje spreminjala kamen v cement in dajala siromašnemu človeku, ki je prebival na levi in desni strani Soče, skromen kosček kruha. Kljub temu, da je bila tovarna pred vojno sredstvo za izkoriščanje delavcev, so delavci vzljubili tovarno in pozneje, pred priključitvijo Primorske k Jugoslaviji, odločno stopili v obrambo strojev, sicer bi jih lastniki pred priključitvijo demontirali in odpeljali v notranjost Italije.

Stari delavci, ki so danes v pokoju, pripovedujejo, da je pred prvo svetovno vojno, ko so gradili železniško progo Gorica—Jesenice, prišel v Anhovo ing. Stock, lastnik cementarn v Dalmaciji in Istri ter prve salonitne tovarne v Saloni pri Splitu. V Anhovem je našel dober lapor, iz katerega je moč proizvajati dober cement. Nastala je zamisel o postavitvi cementnega obrata v Anhovem.

Po prvi svetovni vojni se je ing. Stock vrnil v Anhovo in začel igrati cementarno. Gradbeno podjetje »Ferron beton« je leta 1921 zaključilo gradnjo in montažo in cementarna je še isto leto začela obratovati. S fari obrat salonita pa je začel obratovati leto dni kasneje.

Stara cementarna je imela 16 Dietschevih peči, 3 Lenard mline za mletje cementa in en mlin znamke »Fuller«, ki je prav tako služil za mletje cementa, vendar ni ustrezal takratnim potrebam. Mlina za mlet-

je surovine niso montirali, ker so rabili za proizvodnjo klinkerja naravni lapor, katerega so pridobivali v odprtem kopu kamnoloma v Rožu.

TEŽKO DELO V STARI TOVARNI

Delovni pogoji v tovarni so bili za delavce izredno težki. Ročno delo v cementarni in v obratu salonita je bilo za delavce tako naporno in zdravju škodljivo, da so morali mnogi zaradi popolne izčrpanosti zapuščati delovna mesta.

Od leta 1928 dalje je tovarna preživljala velike krize, zato ni bilo čudno, da so delavci delali samo po nekaj dni v tednu, še več pa jih je bilo odpuščenih.

Prvi lastnik tovarne ing. Stock ni imel interesa, da v takih gospodarskih razmerah vlagal v tovarno investicijska sredstva. Po drugi strani pa je bila tovarna preveč od nje oddaljena in je bila v Italiji, ki je bila ing. Stocku precej naklonjena. Leta 1928 je tovarno odkupila Banka di Roma, ta pa je v letih 1935—1936 prodala obrat salonita Eternitu iz Casalemonferato, cementarno pa poldržavnemu podjetju IRL. V istem obdobju je Eternit odkupil tudi obrat cementarne in od tega časa dalje obdržal lastništvo vse do priključitve.

Tovarna v drugi svetovni vojni ni dosegla gospodarskega vzpona. Med delavce je že leta 1942 prodr-

la vest, da se je pričel v Jugoslaviji oborožen boj proti okupatorju. Delavci so o tem razmišljali in se odločili, da tudi sami pričnejo socialno in nacionalno borbo. Iz pripovedovanj in dokumentov ugotovimo, da so bili vsi delavci vključeni v OF in da so vsak po svoji moči in sposobnosti pomagali narodnoosvobodilni vojski. Nekateri so že v jeseni leta 1942 odšli v partizane, drugi so zbirali za partizane hrano in orožje, tretji so bili obveščevalci in kurirji, nekateri pa so v tovarni celo izdelovali ročne bombe in štopiljke ter popravljali orožje.

STROJI SO POSTALI NJIHOVI

Pri 99 anhovskih cementarjev ni bila prelita zaman. 15. septembra 1944 so doživeli svoj dan nacionalne in ekonomske svobode. Slavoloki, zastave, pesem, brezmejna radost je vtisnila v prvi dan življenja v svobodni Jugoslaviji pečat najbolj pomembnega dne v zgodovini Primorske. Komaj se je prvi dan v svobodi umaknil novemu jutru, se je pričel delovni dan anhovskih cementarjev. Vrnili so se k strojem, jih še bolj vzljubili in od tedaj dalje delili z njimi usodo in z njimi zapeli mogočno pesem o svobodnem delavcu in upravljavcu.

Stroji v cementarni so bili stari in iztrošeni, v salonitu pa je bilo treba misliti na modernizacijo. S to mislijo je zaključil zasedanje že prvi delavski svet, ki je bil izvoljen v mesecu januarju 1950, to je pet mesecev pred sprejetjem zakona o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji. Obnova tovarne je povezana z obdobjem 11-letnega uspešnega delavskega samoupravljanja, povezana z 11 let zavestnega dela članov delovnega kolektiva, ki so se odrekli delu dohodka za osebne dohodke in izgradnjo družbenega standarda, samo da bi bila tovarna obnovljena in modernizirana. Za vse to veliko opravljeno delo je bilo vloženih v obnovo tovarne in za izgradnjo objektov družbenega standarda 3.293.207.000 dinarjev. Od tega

je bilo lastnih sredstev podjetja 2.118.440.000 dinarjev.

VELIKE INVESTICIJE — PROIZVODNJA ŠE ENKRAT VEČJA

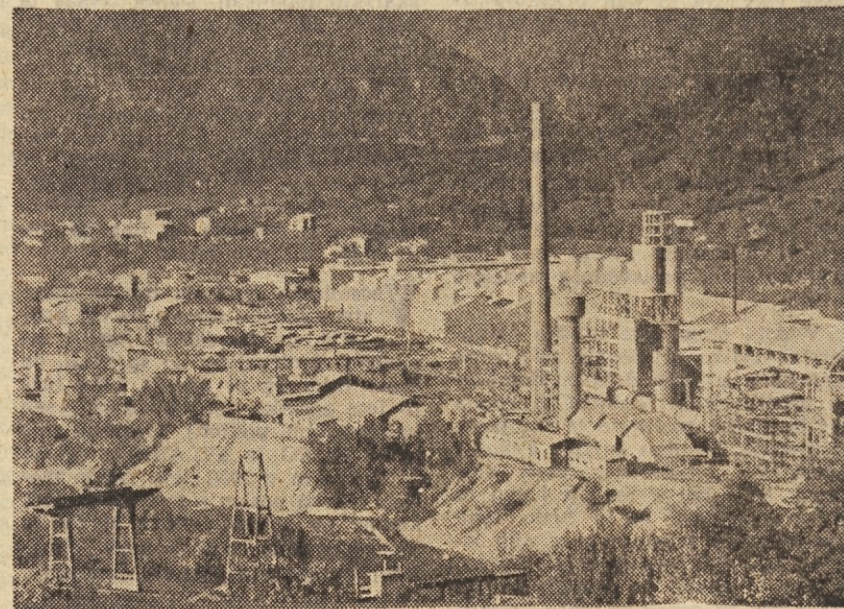
Z vloženimi investicijami v obnovo tovarne je bila dograjena ena najbolj modernih cementarn v Jugoslaviji. Sto pet metrov dolga rotirna peč, avtomatska naprava za homogenizacijo, nova mlina cementa in surovine so ključni objekti nove cementarne, ki bo v novem obratu povečala zmogljivost za več kot 100% in tudi izboljšala delovne pogoje delavcev. Prav tako se modernizira mehanizacija v kamnolomu. Prejšnje ročno delo bodo zamenjali stroji, in sicer: bager, demperji in buldozeri. V obratu salonita so bili montirani avtomatski stroji za obratovanje salonita in cevi in montirane druge naprave za izboljšanje tehnološkega postopka.

V novih proizvodnih pogojih se bo proizvodnja cementa povečala na 150.000 ton klinkerja letno, v salonitu pa na 15.000.000 tovarniških

metrov. S tem se bo povečal bruto dohodek tovarne od sedanjih 8 milijard na 14 milijard dinarjev.

Razen investicijskega vlaganja v tovarno je delovni kolektiv vložil v gradnjo objektov družbenega standarda 272 milijonov din. Po vojni je bilo zgrajenih 76 družinskih stanovanj v Anhovem, Desklah, Kanalu in Gorici. V Desklah je bil zgrajen nov kulturni dom, v Izoli pa počitniški dom. Razen tega je tovarna asfaltirala cesto Plave—Anhovo. V tovarni je bil postavljen spomenik padlim v NOB. S tem pa ni bilo še vse končano. V načrtu imajo gradnjo dveh stolpnih s 16 stanovanji in poslovnimi lokali v Desklah. V Novi Gorici bodo gradili stanovanjski blok s 14 stanovanji, v Desklah pa novo osnovno šolo in pomagali graditi šole v Kanalu.

Kratek pogled nazaj lepo kaže, kaj vse je delovni kolektiv napravil v kratkem povojnem obdobju. Zato je ob trojnem praznovanju lahko zadovoljen s svojim delom.

Pogled na rekonstruirano tovarno v Anhovem

STO LET JE PRED NAMI

Poročilo o geološkem kartiranju ozemlja med Zapodjem in Štance Lazami ugotavlja: severno od Kresnic med vasema Ušenišče in Dešen leži strmo pobočje, ki sestoji iz sivega apnenca triade ali jurske starosti. Drugače povedano, v teh krajih skriva zemlja samo v gornjih slojih 15 milijonov kubičnih metrov prvovrstnega apnenca, globlje pa še ostalih 37 milijonov! V tem dejstvu tiči napoved, ki obeta Industriji apna v Kresnicah še polnih sto let neprekinjene proizvodnje!

Zavoljo te, strokovno utemeljene domneve seveda še ni zrasla prva peč za »kuhanje« apnenca v Kresnicah med železniško postajo in desnim bregom Save; niti se ji niso zaradi tega v poznejših letih pridružile še ostale peči!

Vsekakor pa je ta domneva danes odličen temelj za nadaljnji razvoj industrijskih obratov za proizvodnjo apnenca v Kresnicah! Geološko odkritje je namreč mlado: šteje le nekaj let, rojstni datum apnenice pa sodi v leto 1929!

S skromnim, rekli bi lahko — obrtniškim začetkom, so se peči šele po letu 1952 razrasle v pomembnega industrijskega silaka, brez katerega bi bila osiromašena marsikatera veja industrijske proizvodnje v Sloveniji.

Kamnomol — surovinska baza — leži onstran Save visoko v bregu. Do njega pelje lepa cesta, ki jo je v letošnjem letu zgradil kolektiv Industrije apna. Ob njem stoje nočišča za delavce, s sodobnimi stroji opremljena sortirnica za apnenec in od tam vodi čez Savo žičnica naravnost v ustje industrijskega obrata.

Obrat ima danes šest peči. Prve tri dajejo dnevno vsaka po 28 ton apna; druge tri, nekoliko manjše po obsegu, pa izpečejo na dan po 14 ton bele materije.

Seštevek nam pove, da odpošlje tovarna vsak dan svojih 126 ton apna v svet! Vsaka peč zase ga proizvede na uro 1200 kg; če bi hoteli vse o obsegu proizvodnje predstaviti še v vagonih, potlej bi se srečali z

dejstvom, ki nam pove, da zapusti železniško postajo vsak dan povprečno 10 vagonov apna in prav toliko vagonov očiščenega gramoza.

Da, tudi — gramoza! V kamnomolu delavci sicer kopljejo apnenec, toda med njegovimi plastmi nalete na gramoze. Svoje dni so ga zametovali, dandanes ga izkoriščajo, saj v njegovih tonah leži dohodek!

65 vlakovnih kompozicij po 100 vagonov pa je že dostojen poslanec, ki pripoveduje o Industriji apna v Kresnicah!

Nepogrešljiva surovina plemeniti delo v mnogih industrijskih panogah:

- v kolikor vsebuje več fosforja in magnezija — za proizvodnjo karbida!

- žvepla, silicija in magnezija — za potrebe metalurške industrije!

- kalcijevega oksida — za papiro industrijo,

- čim manjšo količino magnezija — za gradbeništvo, ki ga med vsemi panogami uporablja v največji množini.

Proces pridobivanja apna iz apnenca je preprost: sivi kamen potuje polnih 12 ur skozi visoko peč, kjer ga obdaja plamen s temperaturo do 1000 Celzijevih stopinj. Ogenj osvobaja iz apnenca ogljikov dioksid in ga na ta način izpreminja v uporabno apno. Tehtnost proizvodnje je v določevanju temperature:

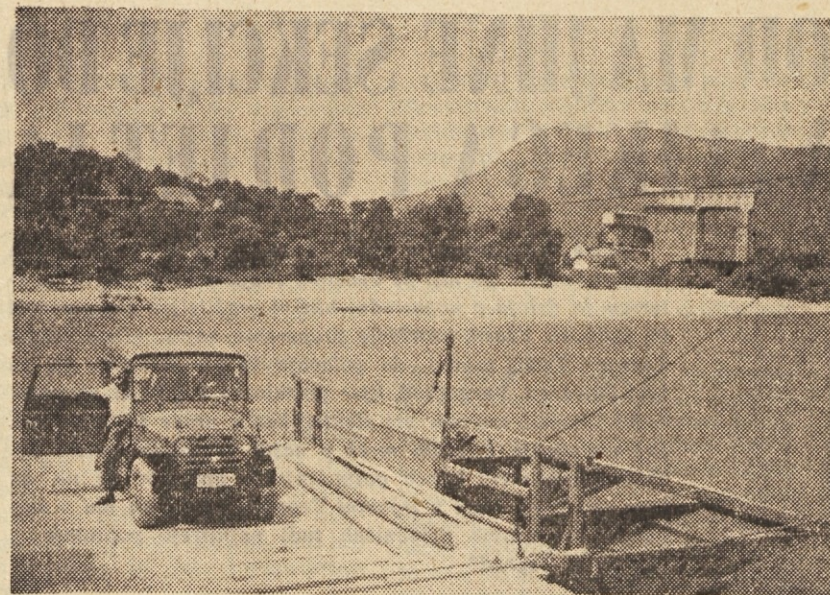
apno mora ohraniti svoje prirodne lastnosti (dojemljiv za vlago, zvezno sredstvo...), sicer je neuporabno. Prepečeno ali mrtvo pečeno apno se ne more kosati glede na kvaliteto s primernejšim mehkim apnom. V določevanju temperature je poslovna skrivnost, ki uvršča Kresnice med najboljše dobavitelje odličnega apna. Njeni odjemalci niso samo v Sloveniji, pač pa tudi drugod v Jugoslaviji.

Krog odjemalcev se širi! Stari koristniki apna že dele proizvodnjo z industrijami agrotehnične stroke. Saj si je apno že dodobra utrlo pot v sodobno sadjarstvo in vinogradništvo.

Perspektivnost, ki je osnovana v potrebah industrijskih središč in v dragocenih zalogah, pa razgrinja pred Industrio apna v Kresnicah obširen načrt nadaljnega razvoja. Modernizacija transporta v obratu, izpopolnjevanje tehničnega procesa, hitrejša dobava proizvoda tudi na oddaljenejša tržišča — to so osnovne misli, s katerimi se ukvarja 200-članski delovni kolektiv.

Vzporedno s tem pa je briga tovarne še v oblikovanju vsakodnevnega družbenega življenja v kraju, kjer je pravzaprav osamljeni predstavnik večjega delovnega kolektiva, od katerega naj zavisi bitje in nehanje bližnje okolice. Za zdaj se suka vse življenje okoli zgradbe, kjer so klubski prostori s televizorjem! Drugo je zastavilo svojo vsebino v štirih ekonomskih enotah, ki sestavljajo celotni obrat. To dvoje se z ustvarjenim čistim dohodkom prepleta v treznem presojevanju, kaj od razpoložljivega denarja za tovarno, kaj za življenje okoli nje.

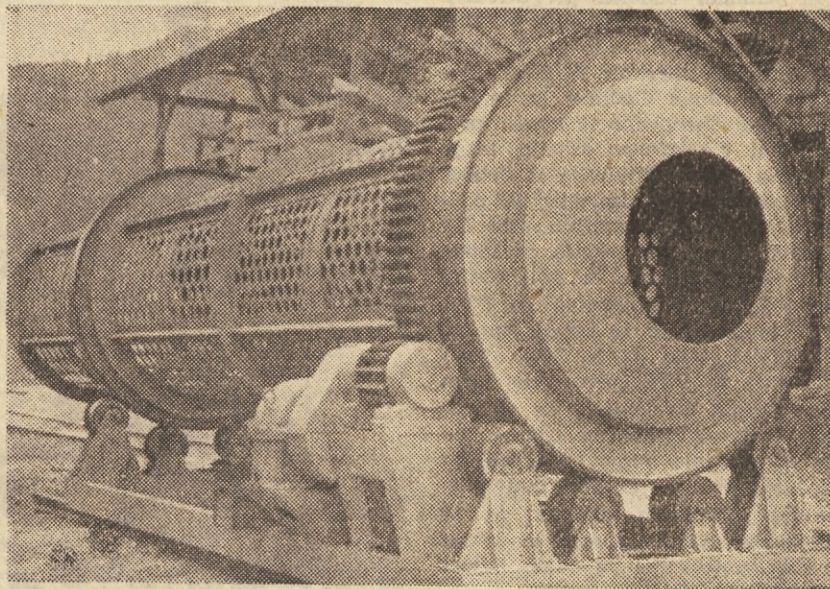
Zasavska cesta bo kmalu končana! Njena trasa pa opozarja na čas, ko bo le treba zgraditi most čez Savo pri Kresnicah. Splav, sicer imenitna turistična atrakcija, že dolgo več ne odgovarja ritmu cestnega prometa kot ga narekuje Industrija apna. Kamioni orjejo daleč naokoli, železnica ima svoj vozni red. Z novim mostom pa bodo proizvodi Industrije apna neprimerno bližji potrošniku, delovni kolektiv pa se bo enkrat za vselej otresel večnih skrbi okoli popravil dovozov

k splavu kot seveda bo šele tedaj lahko začel poenostavljati svoj transport.

Mogoče je prav ta most na Savi eden izmed ciljev, ki je tesno povezan z vsemi ostalimi delovnimi

uspehi tovarne v Kresnicah; nemara je prav njegova dograditev tista, ki bo še bolj razmahnila perspektive giganta, nepogrešljivega spremljevalca hitrejšega razvoja naših pomembnih industrijskih panog!

OD MAJHNE SEKCIJE DO VELIKEGA PODJETJA

Nekje rekonstruirajo cesto. Spremljamo delo gradbenih podjetij, včasih pa niti ne opazimo skupine delavcev in monterjev, ki delajo v neposredni bližini graditeljev ceste ponoči in podnevi. Včasih vendarle preberemo napis: »Dela izvaja Tegrad«. Tedaj zvemo, da polagajo kabel. Srečamo jih po vsej Sloveniji. Vseposod, kjer postajamo bogatejši za nove kable. Srečali smo jih pri elektrifikaciji proge Pivka—Verd. Pri urejevanju mestnih mrež v naših največjih mestih itd. Tudi marsikateri kupec gospodinjskih aparatov že ve, da le-te najceneje kupi v trgovini Tegrada, in da jih mu v servisnih Tegradovih delavnicah tudi najhitreje popravijo... Kaj pa je Tegrad?

Z novim letom 1954 smo v naši državi dobili več samostojnih gradbeno-montažnih podjetij za izvajanje telefonskih gradenj in instalacijo šibkega toka, med njimi — v naši republiki — Tegrad.

Povrnimo se nekoliko nazaj. Takoj po osvoboditvi je to delo opravljal tehnični oddelek pri direkciji PTT v Ljubljani. Oddelek je imel dve sekciji, ljubljansko in mariborsko. Tedanji direktor PTT v Ljubljani, tov. Šenk Vladimir, pa je leta 1948 tako imenovano tt sekcijo preformiral v gradbeno sekcijo, ki je izvajala vsa investicijska tt dela v LRS in to od nadzemeljskih, podzemeljskih in naročninskih mrež. Zanimivo je, da ta sekcija ni imela formalne odobritve za svoj obstoj od tedanjega ministrstva za PTT. Vendar pa se je ta sekcija kmalu uveljavila, tako da je Zvezno ministrstvo za PTT priporočilo vsem republiškimi direkcijam, da ustanovijo podobne gradbene sekcije. Tu pa ne moremo mimo takratnih težav. Manjkalo je kadrov, materiala, orodja, prevoznih sredstev in še marsičesa. Veliko pomoč so takrat nudili prostovoljci in JLA, katere pomoč je sploh neprecenljiva.

Že tedaj je bil na čelu tega oddelka sedanji direktor podjetja Te-

grad tov. ing. Anton Repe, ki je vložil veliko truda in naporov za vzgojo lastnih kadrov in za razširitev dejavnosti oddelka. Vrstili so se razni tehnični in strokovni tečaji ter seminarji, ki so usposobili precej kadrov, ki so bili sposobni kaj kmalu uveljaviti 1954. leta ustanovljeno gradbeno montažno podjetje Tegrad.

Seveda so takoj ob ustanovitvi podjetja nastopile podobne težave kot pri ustanovitvi gradbene sekcije. Tem težavam pa se je pridružila še skrb za nove poslovne prostore, ker je PTT nujno potrebovala prostore, ki jih je zasedel gradbeni oddelek za tehnične potrebe PTT direkcije. Priskočil je na pomoč ObLO Ljubljana-Center s tem, da je omogočil novemu podjetju preselitev iz Cigaletove na Šmartinsko c. 10 v prostore tedanje Lesne galanterije. ObLO jim je svetoval, naj v novih poslovnih prostorih ustanovijo elek-

troservis za elektrogospodinjske aparate. V tistem času je bila to za podjetje zelo težavna naloga zaradi tega, ker takrat sploh še ni imelo ustrežajočih kadrov. Kljub vsem težavam pa se je stanje polagoma izboljšalo. Danes lahko zadovoljijo potrošnika, žal pa imajo silne težave glede nabave rezervnih delov, ki jih prejmejo od grosistov-uvoznikov oziroma nekaterih domačih tovarn.

STROKOVNJAKI ZA TELEFONSKE GRADNJE

Poleg elektro servisne delavnice razpolaga podjetje tudi s trgovino z elektrogospodinjskimi aparati. Prvotno je bila trgovina zamišljena samo kot trgovina rezervnih delov, ki jih potrebuje tako servisna delavnica kot potrošnik za svoje elektrogospodinjske aparate. Na željo strank pa so se odločili za njeno razširitev. V podjetju obstoja tudi elektrodejavnost, ki se ukvarja z vsemi vrstami električnih instalacij. Obe omenjeni dejavnosti pa nista glavni dejavnosti podjetja. Glavna dejavnost podjetja je gradnja tt naprav, t. j. nadzemnih linij in vodov, kabelskih linij, kablovske kanalizacije in še marsikaj od tt.

Poudariti moramo, da podjetje ni pristojno za vzdrževalna dela na tt objektih. Za vzdrževanje tt objektov imajo PTT podjetja posebne enote. Če pa je potrebno, tedaj tudi Tegrad pomaga tem enotam. Prvotno se podjetje ni ukvarjalo s popravili notranjih tt naprav, praksa pa je pokazala, da je njegova nezainteresiranost za to vprašanje neupravičena. Zato so ustanovili servisno tt skupino, ki je trenutno še šibka, in posebno tt delavnico. V tej delavnici so najprej proizvajali elektronske stabilizatorje pod nadzorstvom prof. dr. ing. Aleša Strojnika, in po njegovih naročih, kasneje pa tudi domofone.

Kadrovsko vprašanje rešuje podjetje s štipendiranjem. Več težav pa imajo z osnovnimi sredstvi, posebno pri nakupu mehanizacije. Jasno je, da podjetje te vrste ne more uspešno delovati brez ustrezne mehaniza-

cije. Ob ustanovitvi Tegrada so imeli le dva avtomobila, danes jih imajo že sedem, razen tega še dva kompresorja in vrsto drugih strojev in opremljeno delavnico. Postopoma pa jo še dopolnjujejo.

Podjetju so nujno potrebni novi upravni prostori in urejeno skladišče. Svoj čas je podjetje kupilo na Viču od KZ veliko gospodarsko poslopje, ki ga je preuredilo in ga še preureja v skladišče, garažo, delavnice in, v nadstropju, samska stanovanja za delavce. Tudi novo upravno stavbo si bo podjetje moralo zgraditi. Morda se bo priključilo h gradnji nove PTT stavbe v Ljubljani, vendar podjetje trenutno ne razpolaga z zadostnimi finančnimi sredstvi. Na tem mestu naj pripomnimo, da do letošnjega maja direktor celo ni imel svoje pisarne, in da še vedno 12 ljudi dela v eni pisarni. Podjetje je pač posvečalo osnovno skrb nabavi osnovnih sredstev in gradnji oziroma nakupu stanovanj.

Kot povsod, tudi podjetje Tegrad tare pomanjkanje stanovanj. V stavbi, ki so jo zgradili skupaj z Intertransom in Instalacijami, bo letos vseljivih 23 stanovanj. Za leto 1962 jim je stanovanjski sklad ObLO Ljubljana-Center prodal 4 stanovanja. Podjetje je letos tudi posodilo sredstva za gradnjo družinskih hišic še 16 delavcem. S tem pa krog prosilcev še ni izčrpan, upajo pa, da bodo do konca leta 1963 v glavnem uredili stanovanjsko vprašanje.

KMALU ČEZ MILIJARDO

Na koncu pa še o poteku letošnjih del. Plan — 1.050.000 dinarjev — bodo uresničili. Razvoj podjetja najbolj karakterizira porast bruto produkta. Leta 1954 je znašal bruto produkt približno 135.000.000 dinarjev, leta 1959 pa že cca 930.000.000 dinarjev. Podjetje torej napreduje in bo še napredovalo, o čemer ni dvoma. O tem nas prepričuje dosedanji razvoj, ko je iz majhne sekcije zraslo veliko podjetje.

»VELEŽITAR«

SKRBI ZA NAS

Sedanje trgovsko in proizvodno podjetje »Veležitar« iz Celja je doživelo že veliko reorganizacij, kar kaže na to, da se je vseskozi razvijalo tako, kot so zahtevali spreminjajoči se pogoji domačega trga. Zadnja reorganizacija l. 1958 je pomenila najbolj kakovosten premik v tej smeri, saj se je takrat združil trgovski in proizvodni del dejavnosti z mlevskimi izdelki.

Tako so se takrat združili mlini in skladišča v eno podjetje s skupnim imenom trgovsko in proizvodno podjetje »Veležitar«. Sčasoma so uvideli, da kontinuiranost postopka, ki zagotavlja večjo rentabilnost in boljšo oskrbo našega potrošnika z vsemi vrstami mlevskih izdelkov, zahteva tudi priključitev pekarskih obratov, kar so kmalu uresničili.

Tako je prvotno majhno podjetje vidno rastlo in se širilo prek ozidja mesta Celja, čez okrajne meje, tako da sedaj deluje na širokem terenu več okrajev. To zgovorno dokazuje 27 obračunskih enot v 8 občinah v 3 okrajih. V sestavi podjetja so pekarnice v Celju, Žalcu, Šoštanju, Velenju, Vojniku, Dobrni, Sevnici, Zagorju in drugje. In kje vse je moč najti njihova skladišča? Ne samo v Celju, tudi drugod je skladišče z imenom »Veležitar« precej. Naj omenimo le nekatera kot v Šmartnem, Trbovljah, Sevnici, Brežicah itd.

Omenili smo že, da ima podjetje tudi lastne mline, v katerih proizvaja del mlevskih izdelkov, in sicer v mlinih v Medlogu, Slovenskih Konjicah, Šempetru in Zagorju, del izdelkov pa kupuje od drugih mlinov v državi. Za lastne mline pridobijo del žit z ugodno zamenjavo v lastnih menjalnicah, kjer pridelovalci takoj dobe izdelke za žito, vendar

bila ta mešalnica dograjena šele v l. 1960, v njej že dobro leto izdelujejo na podlagi strokovno izdelanih krmnih mešanic kakovostne izdelke za krmo vse vrste živine. Mešalnica močnih krmil v Vrbju pri Žalcu je dokazala svojo strokovno sposobnost posebno letos, ko se posledice suše v njihovem proizvodnem uspehu skoraj niso poznale.

Seveda pa brez težav tudi pri »Veležitarju« niso. Največ skrbi jim zadaja njihov obrat na Gaberju v Celju. Nova pekarna na Gaberju ni dala tistega, kar so od nje pričakovali. Čeprav so kupili nove peči in druga potrebna osnovna sredstva šele pred kratkim, ta oprema ne zadovoljuje in je kakovost pekarskih izdelkov precej slabša od izdelkov v drugih pekarnah z dosti slabšimi delovnimi pogoji.

Kljub tem težavam se kolektiv »Veležitarja« vseskozi bori za čim boljše oskrbo potrošnikov s pekarskimi izdelki, pri čemer posvečajo posebno skrb prav sortimentu teh izdelkov. Doslej so že uvedli v svojo redno proizvodnjo izdelavo 35 različnih vrst pekarskih izdelkov, kar

pa glede na ustaljeno tradicijo naših ljudi pri kupovanju, ko v glavnem kupujejo le kruh, žemlje, makovke, kifeljčke in morebiti še bige, prav gotovo ni malo.

Posebej velja pohvaliti njihova sedanja prizadevanja za uvažanje izdelave zahtevnejšega peciva tako po vsebini tega peciva kot po času trajanja. Resno se pripravljajo na izdelavo trajnejšega peciva, po katerem je veliko povpraševanje na trgu, vendar ga ni mogoče dobiti.

Podjetje »Veležitar« tako krije povpraševanje po mlevskih izdelkih vseh vrst, žitih, žitnih izdelkih, mešanicah močnih krmil in pekarskih izdelkov v celoti na območju celjskega okraja, razen tega pa tudi del ljubljanskega in del novomeškega okraja.

Podjetje je doseglo v preteklih letih s solidno postrežbo velike uspehe, zato ni čudno, da se je promet iz leta v leto nenehno povečeval. Medtem ko so imeli ob fuziji več obratov v eno podjetje v l. 1958 okoli 1,4 milijarde din letne realizacije, pričakujejo letos realizacijo že blizu 3 milijarde din. V skladu z večanjem dejavnosti je naraščalo tudi število zaposlenih. Od skupno 110 oseb, zaposlenih v mlinih in skladiščih v l. 1958, se je povečalo število zaposlenih letos že na nad 370 oseb.

DELITEV DOHODKA

»Veležitar« je bil tudi med prvimi v okraju, kjer so uvedli obratne delavske svete in že vseskozi strogo izvajajo načelo delitve dohodka po ekonomskih enotah, ki jih upravljaajo zbori kolektivov. Vsi neposredni proizvajalci so vključeni v upravljanje. S skupnim reševanjem vseh problemov so tako zagotovili ekonomičen način poslovanja.

Velja posebej omeniti tudi nenehno prizadevanje kolektiva za čim boljše postrežbo potrošnikov. V ta namen so že anketirali gospodinje in trgovine in na podlagi analize te ankete bodo v kratkem začeli s parkiranjem mlevskih izdelkov v zaželenih količinah, razen tega pa bodo embalirali tudi pekarske izdelke.

Seveda pa velja glavna skrb samoupravnih organov podjetja modernizaciji obratov in proizvodnih postopkov. Doslej so investirali v obnovo, adaptacijo in novogradnje oziroma nove nakupe že precej sredstev, v prihodnje pa ima podjetje še obsežne plane tako v investicijski dejavnosti pri proizvodnih zmogljivostih kot pri objektih družbenega standarda.

Za obstoj in uspešno poslovanje podjetja so življenjskega pomena zadostne skladiščne zmogljivosti. Prav teh pa je vedno primanjkovalo. V dosedanjih skladiščih so lahko hranili le zalogo, ki je ustrezala 20-dnevni potrošnji. Že samo ta podatek je dovolj zgovoren dokaz, da je bila potrebna izredna komercialna prožnost, če so hoteli zagotoviti nemoteno oskrbo z žiti in mlevskimi izdelki.

Rešitve tega problema so se smelo lotili in vsak član kolektiva se je z vso vnemo vključil v konkretno reševanje te naloge. Šlo je za novo moderno skladišče, ki naj bi omogočilo prebivalcem celjskega območja redno in kakovostno oskrbo z mlevskimi izdelki. Čeprav je gradnja 5000-tonskega skladišča že končana in bo prav te dni predano prometu, je to vendarle šele I. faza gradnje tega objekta. V načrtu imajo namreč zgraditi še prostore za nadaljnjih 1000 vagonov.

Če bodo sredstva na razpolago, bodo v bližnji prihodnosti začeli tudi z gradnjo velikega modernega mlinarstva ob Hudinji v Celju z dnevno zmogljivostjo 5 vagonov, zatem je v načrtu modernizacija vseh poslovnih lokalov in končno tudi gradnja več pekarskih peči.

Podjetje pa namerava zgraditi tudi več stanovanj, nadalje z adaptacijo urediti samski dom, lastni dom oddiha v Ankaranu in več montažnih hišic v gorskih krajih. Torej načrtov ne manjka pa tudi smelosti ne, zato lahko z gotovostjo trdimo, da bodo postavljene cilje tudi dosegli, kar jim prav gotovo vsi želimo.

Novo skladišče »Veležitarja« v Celju

»SANA« NEKDAJ IN DANES

Zgodovina današnje tovarne čokolade, bonbonov, keksov in pecilnih praškov »Sana« iz Hoč pri Mariboru je res svojevrsna in pestra ter bi težko našli njej enako. Tovarna stoji v vasi Hoče pod zelenim Pohorjem, tam, kjer se začne pohorska pot, ki pelje do prelepih domov in temnih pohorskih gozdov.

Njeni začetki pa segajo že v davnino. Komaj nekaj kilometrov južno od štajerske metropole so si že pred stoletji postavili naši predniki svoje koče, po katerih je dobil kraj svoje ime. Iz prebivalcev teh koč so se razvili trdni hočki kmetje, ki so že pred prvo svetovno vojno spoznali, da se vsak za sebe težko upirajo izkoriščanju kapitalistov in tujcev. Zato so ustanovili mlekarstvo zadrugo. Z združenimi močmi so si postavili vaško mlekarstvo, v kateri so predelovali svoje mleko in izdelke prodajali v bliž-

njem Mariboru, pa tudi v drugih krajih naše dežele.

Prva svetovna vojna je prekržala račune naprednih hočkih kmetov, saj so bili med vojno ob vse krave. Z izgubo krav je zadruga izgubila svojo osnovno surovino — mleko, zaradi česar je kaj kmalu razpadla. Premoženje zadruga je po končani vojni občina podarila sokolskemu društvu, ki ni vedelo, kaj bi počelo z bivšo mlekarstvo. Prodali so jo delniškemu društvu, ki se je ustanovilo zato, da bi ustanovilo tovarno čokolade.

Po prvi svetovni vojni so iskali razni mali in veliki kapitalisti primeren teren, kjer bi iz svojih vloženih sredstev dobili čimvečje profite. Nova Jugoslavija, ki je nastala po razpadu bivše avstro-ogrske monarhije, je bila s svojimi neurejenimi razmerami kaj primerno območje za pomnoževanje kapitala. Predmestno naselje z železniško postajo in poceni delovno silo pa je bilo še posebno privlačno za novoustanovljeno delniško družbo, ki je hotela vložiti kapital čim donosneje izkoristiti.

Tako je v Hočah pri Mariboru nastala tovarna čokolade. Po mnogih težavah in včasih res hudih dnevih je dočakala »Sana« začetek druge svetovne vojne z okoli 100 zaposlenimi delavci, od katerih je bilo največ deklet iz Hoč in bližnjih vasi. Med okupacijo je njen bivši lastnik preusmeril proizvodnjo zaradi pomanjkanja kakaovca v tovarniško izdelavo sadnega kruha in umetnega medu, ki ga je izdeloval za nemško vojsko in pri tem seveda dobro zaslužil. Dograbil je tudi novo poslopje tako, da je imela tovarna ob osvoboditvi že sedanji obseg.

Po nacionalizaciji so se začeli za tovarniški kolektiv povsem novi časi. Najprej so začeli s proizvodnjo keksov in bonbonov. Že 1. 1949 pa je bila priključena »Sani« naciona-

lizirana tovarna za proizvodnjo pudringov in pecilnih praškov, bivši Dr. Oetker, ker je rabila njene prostore Mariborska livarna. Tako je »Sana« dobila svoj sedanji obseg in v glavnem tudi smer poslovanja. Čokolado so začeli proizvajati šele leta 1959, ker prej ni bilo mogoče dobiti osnovnih surovin za proizvodnjo čokoladnih izdelkov.

Proizvodnja se je iz leta v leto večala in s tem tudi število zaposlenih delovne sile. Fizični obseg proizvodnje je posebno hitro naraščal po 1. 1951, kar je lepo razvidno iz naslednje tabele.

1950	267 ton
1951	323 ton
1952	612 ton
1953	753 ton
1954	849 ton
1955	728 ton
1956	736 ton
1957	1016 ton
1958	1235 ton
1959	1109 ton
1960	1361 ton
1961	1450 ton

Iz navedenega je razvidno, da se je povečal fizični obseg proizvodnje v primerjavi z 1. 1950 za 5,43-krat. Čeprav je v omenjenem razdobju rastlo tudi število zaposlenih, se je na novo zaposlilo nove

delovne sile le za 4,05-krat več nasproti stanju zaposlenih v 1. 1950. Število zaposlenih se je gibalo v posameznih letih takole. Medtem ko je bilo zaposlenih še 1. 1950 le 69 oseb, je porastlo to število 1. 1954 že na 122. Potem pa je naraščalo število zaposlenih takole. 1. 1955 je bilo zaposlenih 124, 1. 1956 127, 1. 1957 203, 1. 1958 261, 1. 1959 252, 1. 1960 275 in letos že nad 280 oseb.

Če sedaj primerjamo povečani fizični obseg proizvodnje v razdobju od 1. 1950 do danes in naraščanje števila zaposlenih, vidimo, da se je v ustreznem razdobju povečala delovna storilnost za 138 % oziroma je ustvaril vsak zaposleni v tem razdobju več kot enkrat več brutoprodukta po obsegu.

Še večja bi bila ta razlika prikazana v vrednosti, vendar bi tak pokazatelj sliko le izkrivil, ker se je vrednost proizvodov v omenjenem razdobju močno spreminjala.

Nenehna skrb in prizadevanje delovnega kolektiva za dobrobit svoje tovarne pa še posebej dokazuje dejstvo, da se osnovna sredstva niso bistveno povečala. Podjetje ni namreč kupilo v tem času, razen pekarniške peči in prevoznih sredstev, nobenih novih osnovnih sredstev. Tovarna kot taka je ostala ista kot je bila 1. 1950.

To je vsekakor velik uspeh delovnega kolektiva, ki ga je dosegel kot zavesten graditelj socializma — kot svoboden delavec. Čeprav je bilo veliko napak, iskanja poti, zaletavanja in ugotavljanja negativnih vplivov za uspešen razvoj podjetja, rezultatov delavskega samoupravljanja ni mogoče zanikati ali podcenjevati. Prav v tovarni čokolade, bonbonov, keksov in pecilnih praškov »Sana« je najbolj vidno, kaj lahko stori delavec kot svoboden proizvajalec, ki se zaveda, da dela zase in za svojo skupnost. Čeprav delovni kolektiv ni dobil novih prostorov in novih strojev, je znal razpoložljive možnosti izkoristiti tako, da so proizvedli več kot enkrat več v primerjavi s proizvodnjo v času, ko ni bil sam gospodar.

Doseženo delo in visoka izobrazba kadrov sta jamstvo, da bo delovni kolektiv »Sane« tudi v prihodnje častno opravljati zastavljene naloge in dosegal uspehe kot doslej.

TANI POHOD

mitar mилошевић

Kot mehko, mrtvo breme sta jo potegnili k prvim bukvam, potem pa sta jo dvignila in jo postavila na noge. »Bolje bo zate, če boš lepo mirna in boš stopala pred nama,« ji je rekel četnik.

»Kaj hočeta? Moram k otroku!« je zajecjala.

»Oho, celo otroka imaš,« se je zasmel drugi.

»Triletnega brata imam, še večjo siroto, kakor sem sama,« je rekla in čutila, kako ji je vsa kri udarila v lica.

Četnik je prižgal vžgalico.

»Glej jo, kako je lep!« je vzkliknil.

Videla ju je v obraz. Bila sta srednjih let, obrita in lepo napravljena. Eden se ji je zdel nekam znan.

Vžgalica je ugasnila, Rosa je začela mrzlično brskati po spominu, kje je že videla tisti obraz, kakor da bi bila od tega odvisna njena rešitev. Pa bi bilo bolje, če bi se ne bila spomnila, od kod ga pozna.

Bila sta četnika iz bataljona poročnika Gojkića, ki je bil medtem že izdihnil pri izvirku. Eden izmed četnikov je bil beranski trgovec Simo Sujović, drugi pa Veko Tanović, čigar poklic je bilo težko določiti. Včasih se je ukvarjal s kupčijo, večinoma pa je kartal. V gostilnah od Beran do Podgorice je prežal na žrtve in jih zvaljal k igri z zaznamovanimi kartami. Sprva je izgubljajal, da je bila žrtev pripravljena na večje stave, potem pa se mu je »nasmehnila« sreča in je kar naprej dobival, včasih tudi visoke vsote. Rosa ga je morala kdaj videti, zato se ji je zdel znan.

»Kje si doma?« jo je vprašal in spet prižgal vžgalico.

»Pri neki ženski stanujem,« je rekla Rosa in pokazala v smeri, kjer je bila hiša ženske, pri kateri je bila pustila brata.

»Zakaj lažeš?« jo je vprašal Sujović.

»Ne lažem,« se je branila.

»Videl sem te sinoči, ko sem spremljal poročnika Gojkića. Zgoraj ob potoku si bila v kolibi,« je dodal Sujović.

»Peljiva jo tja, da nama bo pripravila večerjo,« je rekel Tanović.

Vodila sta jo pod bukvami, potem pa sta zavila na stezo, ki je peljala ob potoku h kolibi. V tihi upanju, da ji bo uspelo uiti, je poslušno stopala pred njima.

Prišli so do samotne kolibe in vstopili. Tanović je prižgal vžgalico, pokal silba in šop slame ter spretno zakuril.

»Vrata zapri,« je rekel Sujović, potem ko se je razgledal po kolibi. Stopil je k dekletu, ki se je naslanjala na bruna v steni, ji odvezal roke in jo potisnil proti ogradi iz grobo obdelanih desk.

»Bodi pametna!« ji je rekel. »Če te izročila sodišču in poveva, kaj sva videla, boš visela kot hruska. Tako pa...«

»Pozabila bova na vse,« je dodal kvartopirec. »Že tako sva nameravala

pobegniti. V tej dolini bo imel hudič mlade, zato sva namenjena proti Komom.«

Nehote se je ozrla k vratom. Razmišljala je, ali bi ji uspelo odriniti zapah, odpreti in steči iz bajte, tisti trenutek pa so se Sujovićeve roke že oklenile njenega vratu. Skušala se mu je iztrgati, pa je pritisnil z vso težo in jo zvalil na pograd.

»Cakaj, držal jo bom,« se je zarežal Tanović.

Rosa je zastokala in zbrala vso svojo moč, da je odrinila trgovca, čigar obraz je bil tik pri njenem vratu. Njena roka je zdrsnila k njegovemu pasu in se dotaknila bodala.

v kolibi je bilo temno. Le nekaj žerjavice je še telo na robu ognjišča. Sujović je začel Roso poljubljati po licih in po vratu, njegove roke pa so zdrsnile ob njenem telesu. Sla ga je vsega prevzela.

Rosa ga je objela z eno roko in ga z vso silo stisnila k sebi, drugo pa je iztegnila ob njegovem telesu... Otipala je ročaj bodala.

»Slekel bom bluzo,« ji je zašepetal tik pri ušesu.

»Daj,« je rekla.

Izvil se ji je iz objema in hotel sesti, takrat pa je Rosa naglo potegnila bodalo in zamahnila. Ni razumel njenega giba in je razprostil roke, da bi se mu ne izmaknila v temi, trenutek kasneje pa je kričnil. Skrčil se je in si segel z roko na kraj, kjer ga je zabodla, Rosa pa mu je iztrgala roko in znova zamahnila.

Drugi sunek ga je zadel blizu ušesa, bodalo je zdrsnilo k vratu in napravilo globoko rano vse do ključnice. Sujović je omahnil, Rosa pa je skočila k steni iz brun.

»Kaj pa to?« je zavpil Tanović.

»Z nožem me je... Veko, ne daj...« Samo to je zastokal trgovec.

Z nožem v roki je Rosa skočila k vratom. Kvartopirec je to pričakoval in ji je podstavil puško. Opetekla se je in začutila puškino cev na svojih prsih. Zaprla ji je sapo, vendar je zamahnila in zadela četnika v roko. Zaklel je in pritisnil na petelina. Tik pred dekletovim telesom je švignil plamen iz cevi.

Čutila je, kako jo je nekaj sunilo. Roke so ji omahile. Za trenutek se ji je zdelo, da ima samo še glavo, ki se je skotalila na prag pred kolibo. Odprla je usta, da bi zajela sapo, pa ni več imela moči. Potem je vse izginilo. Rosa je obležala mrtva na pragu.

»Samo da ne bi zgrešila,« je pomislila in čutila, kako se ji hkrati s tem upanjem vračajo moči. Vedela je, da ju bo morala ukaniti.

Zaprla je oči in se zleknila na pograd.

»Tako, ovčica... Kako si lep!« je mrmral Sujović.

»On naj ne gleda... Sram me je,« je rekla Rosa, kakor da popušča.

»Tako bom pogasil ogenj in sedel tja v kot,« je rekel kvartopirec.

Prvič v življenju kvartopirec Tanović ni vedel, kakšnega nasprotnika ima v igri. Na ogenj je nasul pepela,

gu, ki jo je še nekaj trenutkov prej ločil od svobode.

Četnik je razgrnil žerjavico pod pepelom in z zdravo roko vrgel nanjo nekaj silba. Plamen je osvetlil zadimljeno kolibo.

Sujović se je zvijal na tleh, tanek curek krvi se je sukljal iz vene na njegovem vratu in kapljal na tla.

»Ne daj... Pomagaj mi, Veko...« Do srca me je prebodla, ta kača... Tiho, čedalje tiše je hropel Sujović.

»Kaj ti morem. Simo, strupeni kači si nasedeli,« je rekel kvartopirec, stopil k ranjencu in ga hotel dvigniti.

»Ne... Počasi,« je zamrmral Sujović in omahnil.

Onesvestil se je in se zvijal v zadnjem krču. Iz vratne žile mu je tekla kri čedalje počasneje. Veko ga je prijel z zdravo roko, si pomagal s kolegom in ga obrnil, da je ležal na hrbtu. Na pograd je segel po volneno blazinicu in mu jo podložil pod glavo. Odšel mu je bluzo in mu z nožem razrezal srajco. S kosom blaga je obvezal rano na vratu, potem pa je pogledal rano na trebuhu. Mimogrede si je odrezal kos srajce in si z njim ovil rano sredi podlaka.

Vmes je razmišljal, kaj naj stori. Pogled mu je obvisel na ranjenčevih prsih, kjer je bila vrstica. Potegnil jo je. V usnjeni vrečki je kovinsko zažvenketalo. Mrzlično jo je odprl: v odsevu plamenov na ognjišču so se zalesketali zlatniki. Zavezal je vrečko in jo spravil v žep. »Pa ni nikoli rekel, da jih ima,« je zamrmral.

Odtrgal je krpo platna in jo položil na rano, okoli katere se je že susedla kri. Ranjenec je dihal čedalje počasneje.

Izdihnil je, ne da bi se zavedel. Zaradi velike izgube krvi se je onesvestil, potem pa je lahko umrl.

Kvartopirec mu je pregledal žepa in torbo, vzel strelivo in puško, potem pa je stopil k dekletu. Pogledal jo je in jo nekaj trenutkov zamišljeno opazoval.

»Igrala je na bluf, brez aduta,« je rekel in šel iz kolibe.

Ko je stopal po gozdu, je v mislih popravil svoje prejšnje besede: »Ni bil bluf... To je bil njen edini adut.«

Ko je lezel navkreber proti Kotiču, ga je za trenutek obšla želja, da bi odvezal vrečko in prešel Sujovićeve zlatnike. Prižgal je vžgalico, sedel in razgrnil spodnji del plašča. Vžgalica je ugasnila, Veko je v temi razvezal vrečko in stresel zlatnike na plašč. Spet je prižgal vžgalico in naglo štel. Ko je prišel do šestindvajset, se je vžgalica utrla. Zdelo se mu je, da je prešel polovico zlatnikov, zato jih je tipaje v temi spravil v vrečko. Potem je za trenutek prižgal vžgalico, da bi videl, ali se ni kateri kam zakotrljal.

Vstal je in se napotil dalje. Pod Preslom ga je klic zdrnil iz misli:

»Stoj!«

Skočil je, da bi jo uzvril, pa so počile puške in Veko se je zamajal. Skušal se je obdržati na nogah. Zadela ga je nova krogla.

Ko so mu posvetili v obraz, je bil mrtveč.

»Glej no, saj to je Veko Tanović!« je rekel eden izmed četnikov iz njegovega bataljona.

»Norec, napačno je igral,« se je oglasil drugi.

Pregledali so ga in mu prebrskali žepa.

»Glej si ga nol,« je rekel četniški vodnik, ko je našel vrečko z zlatniki. Spravil jo je v žep.

»Dve puški je imel. Le čigava je druga?« so se vprašali.

»Hotel je zbežati, pa je ukradel še eno, da bi jo kje zabarantal,« je četnik brž našel razlago.

Pobrali so njegove reči in orožje.

»Pokopat bi ga bilo treba,« je rekel kmet.

»Samo na stezo ga potegni, pa ga bomo jutri,« mu je vodnik segel v besedo.

Izginili so v temi, Tanović pa je obležal, kakor da z mrtvimi očmi vso noč šteje zvezde.

16

V štabu Četrte proletarske brigade je komandant poslušal Mašanovo in Jakševo poročilo. V tla je gledal, potem pa se je obrnil, segel po robec in si z naglo kretnjo obrisal solzne oči.

»Tovornjak z ranjenci je pripravljen. Ali lahko odpelje?« je pogledala skozi vrata kurirja kustrasta glava.

»Mašan, pospremi sestro in Rada,« je rekel komandant. »Potem poglej, ali je v oklepnem vozu dovolj bencina. Če ga ni, naj ti ga dajo, skupaj bova šla.«

Jakša in Mašan sta pohitela, da bi se poslovila od Stanke in Rada. Dve

minuti kasneje je tovornjak s še tremi ranjenci odpeljal proti Kolašinu.

Ujetea Nemca sta zasiljevala brigadni obveščevalni oficir in tovariš, ki je govoril nemško.

Komandant brigade je izdal ukaz:

»Bataljoni naj se odpravijo, kakor jim je naročeno. Na divizijsko poveljstvo sporočite, da se bliža popolna nemška enota v jakosti divizije. Prebivalstvo naj se začne izseljevati. Nemce bomo zadrževali, tako da vsaj v prihodnjih štirindvajsetih urah ne bodo mogli prodreti v bližino Kolašina in Andrijevice.«

NAŠ NOVI ROMAN!

»Prosim, izvolite pod plin!«

Nacistična koncentracijska taborišča so najtemnejša stran druge svetovne vojne in ena najgrozotnejših stvari, kar jih je izmislil človek. V teh taboriščih, raztresenih po vsej Nemčiji, je bilo okoli 18 milijonov ljudi vseh evropskih narodnosti in 11 milijonov jih je v njih umrlo... Izumitelji industrije smrti, kakor je nacisti imenoval poljski pesnik Julian Przybos, so prepričali v uničevanje ljudi vso takratno nemško tehniko in znanost in ljudi dušili, morili in sežigali na tekočem traku. Naša fantazija je prešibka in premalo pokvarjena, da bi si vse to lahko naslikala; celo domišljija starega Dantega je bila proti domišljiji ponorelih nemških fašistov naravnost neobgljena. Kajti kakšna idila je podoba groze proti peterim krematorijem — tovarnam v Auschwitzu, ki so štiri leta goreli noč in dan in zmleli v pepel štiri milijone ljudi!

Tudi literarna in druga umetniška dela, ki slikajo ta taborišča — v teh 15 letih jih je nastala že dolga vrsta v vseh evropskih deželah — se v svojih najboljših dosežkih komaj približujejo grozi in resnici, ki bi jo moral zvedeti svet. Med te najboljše dosežke sodijo novele mladega in prezgodaj umrlega poljskega pisatelja Tadeusza Borowskega. Pisatelj je kot mlad fant sam preživel Auschwitz in na svoje oči videl, kako so ljudi dušili v plinskih celicah in jih sežigali kakor dračje. V daljši noveli »Prosim, izvolite pod plin!«, ki jo bomo začeli objavljati čez štirinajst dni, z veliko umetniško močjo pretresljivo opiše zadnjo pot žrtev od prihoda vlaka do smrti pod prho strupene plina. Njegove novele iz Auschwitza so obenem pričevanje očividca in strasten protest umetnika.

ČEZ ŠTIRINAJST DNI!

Spored RTV Ljubljana za teden od 6. do 12. novembra 1961

PONEDELJEK

6. novembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Od Mediteranskega morja do severnih tundar — 8.55 Za mlade radovedneže — 9.25 Igramo za vas — 10.15 Poje Zenski vokalni kvartet — 10.35 Zabavni orkester Alfred Scholz — 11.00 Logarski fantje s pevci in brez njih — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Pri naših mladih avtorjih — 12.05 Trio Augusta Stanika — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Zabaven opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Zvočni kaledoskop — 13.55 Rossinijeva glasba v novi obleki — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Kratkem po Jugoslaviji — 15.40 Literarni sprehod — 16.00 Kako sta oblikovala Goethejeva »Fausta« Charles Gounod in Arigo Boito — 17.05 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Casals igra — 18.29 Josef Suk: Pomlad. Pet skladb za klavir — 18.45 Radijska univerza — 19.05 Pevski zbor »Korotan« in solisti iz Clevelanda — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ponedeljkova panorama — 20.45 Kulturni glasbo — 21.00 Novi posnetki romunske zabavne glasbe — 21.30 Koncert simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije — 23.05 Mladim pisalcem in ljubiteljem popevk — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

TOREK

7. novembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Italijanske, francoske in španske melodije — 8.35 Proletarske in revolucionarne pesmi raznih narodov — 8.55 Radijska šola za srednjo stopnjo — 9.25 Ansambel Mojmir Sepeta — 9.40 Iz hrvatske in srbske komorne glasbe — 10.15 Izberite melodijo tedna! — 11.00 Gabriel Fauré: Balada za klavir in orkester — 11.15 Utrjujte svojo angleščino — 11.30 Mezzosopranistka Fedora Barbieri v Verdijevih operah — 12.05 Deset minut z ansambli Jožeta Privška — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Dunajske melodije — 12.40 Skladbe Heriberta Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Ali vam ugaša? — 14.05 Radijska šola za višjo stopnjo — 14.35 Ruski operni solisti vam pojo — 15.20 Korški akademski oktet — 15.30 V torek na evidenca — 16.00 Skozi pet stoletij slovenske glasbene kulture — 17.05 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Casals igra — 18.29 Josef Suk: Pomlad. Pet skladb za klavir — 18.45 Radijska univerza — 19.05 Pevski zbor »Korotan« in solisti iz Clevelanda — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ponedeljkova panorama — 20.45 Kulturni glasbo — 21.00 Novi posnetki romunske zabavne glasbe — 21.30 Koncert simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije — 23.05 Mladim pisalcem in ljubiteljem popevk — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

SREDA

8. novembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Kratk jutranji nastop violista Pavla Skabarja in flavtista Fedja Rupla — 8.35 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 8.55 Pisani svet pravljic in zgodb — 9.25 Ruleta z zabavnimi zvoki — 10.15 Cankar v naši glasbeni literaturi — 10.45 Ansambel Horst Wende — 11.00 Miro Kernjak poje koruške narodne pesmi — 11.15 Človek in zdravje — 11.25 Za oddih in razvedrilo — 12.05 Pavel Sivč: Uganka — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Zabaven opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Zvočna mavrica — 14.05 Radijska šola za srednjo stopnjo — 14.35 Jensenska balada in druge skladbe — 15.20 Koncert po željah poslušalcev — 16.00 Sotermj na pot — 16.45 Mandoline in godala — 17.05 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Casals igra — 18.29 Josef Suk: Pomlad. Pet skladb za klavir — 18.45 Radijska univerza — 19.05 Pevski zbor »Korotan« in solisti iz Clevelanda — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ponedeljkova panorama — 20.45 Kulturni glasbo — 21.00 Novi posnetki romunske zabavne glasbe — 21.30 Koncert simfoničnega orkestra Slovenske filharmonije — 23.05 Mladim pisalcem in ljubiteljem popevk — 24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

ČETRTEK

9. novembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Maria Callas v Bellinijevih in Jussy Björling v Puccinijevih operah — 8.55 Radijska šola za višjo stopnjo — 9.25 Češka, poljska in sovjetska zabavna glasba — 10.15 Od polke do rumbe — 10.40 Pet minut za novo pesmico in Pozdravi za mlade risarje — 11.00 Elegija in Scherzo Frana Lhotke — 11.15 Ruski tečaj za začetnike — 11.30 Slovenske popevke in slovenski zabavni ansambli — 12.05 Veseli hribovci za deset minut — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Zabaven opoldanski spored — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Domači napravi izpod zelenega Pohorja — 13.50 Plesni ritmi iz koncertnih dvoran — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Orgle in orkester — 15.30 Turistična oddaja — 16.00 Popolnoma v dobri družbi — 17.05 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pesmi in plesi iz Bolarije — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.05 Obvestila — 19.05 Nizozemski Filharmoniki igrajo Saint-Saens — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Po tipkah in strunah — 20.15 Tedenski zunanji politični pregled — 20.30 Gobjirj — 20.45 Krek in Fran Gerbič — 20.45 Štiri sto let klavirske glasbe — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih

PETEK

10. novembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Melodije v modrem — 8.35 Poje zbor Primorskih akademikov — 8.55 Pionirski tednik — 9.25 Kotiček za mlade ljubitelje glasbe — 10.15 Aleksander Obradović: Preludij in fuga — 10.30 Od tod in ondod — 11.00 Prizor iz 3. del. Domizetijeve opere Lucia Lammermoore — 11.15 Naš podlistek — 11.35 Glasba z obeh strani Pirenejev — 12.05 Tri narodne v priredbi Tončke Maroltove — 12.15 Radijska kmečka univerza — 12.25 Zabavni orkester Raphaela — 12.40 Za ljubitelje operne glasbe — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Zabavni zvoki za vse — 14.05 Radijska šola za nižjo stopnjo — 14.35 Haydnov Kvartet v B-duru — 15.20 Med odmorom z vašim pevcom — 16.00 Parada pihal — 16.45 Jezikovni pogovori — 17.05 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Pesmi in plesi iz Bolarije — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.05 Obvestila — 19.05 Nizozemski Filharmoniki igrajo Saint-Saens — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Po tipkah in strunah — 20.15 Tedenski zunanji politični pregled — 20.30 Gobjirj — 20.45 Krek in Fran Gerbič — 20.45 Štiri sto let klavirske glasbe — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih

SOBOTA

11. novembra

5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 8.05 Postarček v mladinski glasbeni redakciji — 8.30 Od polke do cha-cha — 8.55 Radijska šola za nižjo stopnjo — 9.25 Mozart v izvedbi pianista Jorga Demusa — 10.15 Zabavna glasba na tekočem traku — 11.00 Trio Bardorfer s pevskim seststvom bratov — 11.15 Angličana za mladino — 11.30 Dopoldanski operni koncert — 12.05 Trio Dorka Skoberneteta — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pihalni orkester Ljudske mllice — 12.40 Iz opernega sveta — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 S popevkami in zabavnimi melodijami po svetu — 14.00 Iz bolj redko zvaljanih Chopinovihi del — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.20 Planinski oktet iz Maribora — 15.40 Petar Stojanović: Serenada za flavto in godalni orkester — 16.00 Gremo v kino... — 16.45 Južnoameriški ritmi — 17.05 Vsak dan za vas — 18.00 Aktualnosti doma in v svetu — 18.10 Med arji in dueti — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila — 19.05 Domači ansambli jo »urežajo« na svoj način — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Vedri zvoki v izvedbi velikih zabavnih orkestrrov — 20.20 Radijska komedija — 21.00 Za prijeten konec tedna — 22.15-24.00 Plesna glasba

NEDELJA

12. novembra

6.00-7.00 Vedri zvoki za nedeljsko jutro — 7.15 Reklame — 7.30 Radijski koledar in prireditve dneva — 7.55 Da bi bila lepa ura... (slovenske narodne in umetne pesmi) — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.27 »Iz albuma skladb za otroke« — 9.48 Partizanske — tri resne in ena šaljiva — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Pisan glasbeni spored — 11.30 Silvo Matelič: Vije se cesta mladosti — 11.50 Zabavni orkester RTV Ljubljana — 12.05 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 13.30 Za našo vas — 14.00 Pojo »Fantje na vasi« — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Reklame — 15.30 Majhen mozaič opernih melodij — 16.00 Humoreska tega tedna — Mark Twain: Botak — 16.30 Dve Griegovi skladbi — 16.31 Bedrich Smetana: Trio v g-molu za klavir, violino in violončelo — 17.05 Orkester Mantovani — 17.15 Radijska igra — 17.50 Jules Massenet: Divertimento iz scene glasbe »Erlinje« — 18.05 Zvoki za razvedrilo — 18.30 Sportno popoldne — 19.05 Lepe melodije z volikimi radavinimi orkestri — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Izberite melodijo tedna — 20.45 Hammond orgle — 21.00 Nastopa violinist Campoli — 21.26 Vrtljak zabavnih zvokov — 22.15 Oddaja za naše izseljence

Atomske gobe

— Tista tam je šele strupena!

— Jaz lahko napravim več škode kakor ti...

— Kolega profesor! Mi slite, da je kaj nevarno, ko že dva dni ni radio-aktiven?

— Da veste — če hočem, naredim tak poskus, da ga ne bo nobeden od naju preživel!

HUMORESKA

SIMO KLARIČ:

TISOČ IN DRUGA NOČ

Tisoč dni in noči je sodobna Seherezada, ki se imenuje javnost, pripovedovala svojemu carju, ki se imenuje ljudstvo, o lopovih, ki se imenujejo gospodarski kriminalci. Arabska Seherezada je utihnila, ko je minila tisoč in ena noč. Toda naša sodobna Seherezada javnosti ima in bo še imela velikanske zaloge pripovedk. Naj pade sramotni žig na vse junake teh pripovedk in da bi nekoč le usahnile. Amen.

Dragi bralci, poslušajte:

Ko se je začela tisoč in druga noč, je Seherezada rekla:

— Pripoveduje se, o, veliki car, da je bil v nekem podjetju direktor. Podjetje je bilo trgovsko, sadje in zelenjavo je prodajalo državljanom vrlim. Podjetje je imelo trgovine po vsem mestu, kjer ponižni in skromni branjevci stojijo za mizami in tehtajo plodove zemeljske. Od časa do časa je obiskal direktor svoje prodajalce: kjer je našel gibčne in uslužne, jih je trepljal po ramah in se smehljaj dobrohotno. Pod njegovim toplim pogledom je branjevec poglodal kri po žilah in je zorel paradiznik zeleni. Če pa ni bilo v redu, je direktor zavpil:

«Ali se tako posluša, podgana škodljiva, s premoženjem socialističnega sektorja? Poglej mizo, kakšna ti je! Odpustil te bom brez odpovednega roka in brez soglasja sveta delavskega.»

Branjevec drhti, siromak, kri mu v žilah ledeni, in to ne od strahu za ljubi kruhek, ampak od sramu pred direktorjevo veličino moralno.

Tak je bil ta direktor. Mehak kot pecivo in oster kot sablja.

Nekega dne — je nadaljevala Seherezada — je prišla k direktorju kontrola...

Car se je zganil na postelji, zamahnil in mrzlo rekel:

— Vem, pokazala se je izguba.

— Da, pokazala se je — je žalostno rekla.

— Poslušaj me, Seherezada — je nadaljeval car. — Zopna si mi že s temi pravljicami. In sploh, kaj je neki s teboj? Tvoje nekdanje pripovedke so me pretresle, da sem se razjezil na take dolgoprstneže. Sedaj je postalo vse skupaj nezanimivo. Iz noči v noč me gnjaviš s sličnimi pravljicami. Najbolje bo, da me pustiš spati.

— Poslušaj me, car! Strinjam se, da je ta del pripovedke stereotipen. Interesantno se šele začneja. Poslušaj me, car!

— Nočem poslušati — je ježno odgovoril car. — Zakaj bi te poslušal, če vem vse vnaprej. Ti mene poslušaj in me ustavi, če

se bom zmotil. Torej: ker se je pokazala izguba, so direktorja zaprli. Ali je tako?

— Zaprli so ga — se je Seherezada strinjala.

— Na sodišču — je nadaljeval car — je advokat obtožena rekel:

«Dragi sodniki! Točno je, da je obtoženi zaradi raznih okolnosti padel v ta položaj in sodeloval pri tem umazanem poslu. Toda on ima celo vrsto olajševalnih okolnosti. Predvsem je bil vedno politično v redu državljan. To dejstvo se najbolj vidi po tem, da je redno obiskoval zbornice volivcev in druge politične konference in pogosto diskutiral...»

— Da — je rekla Seherezada. — Tako je govoril branilec.

— In lopov je odšel v kazensko popoljševalni zavod — je rekel car.

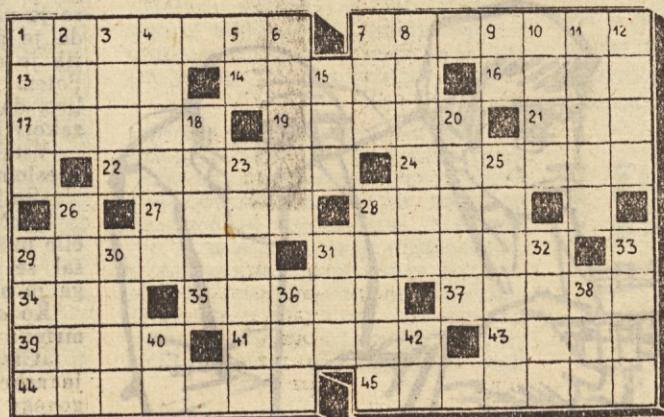
— Da, v kazensko popoljševalni zavod — je potrdila Seherezada.

— Po zaporu je odšel spet v podjetje. Tu je več variant zaključka. Prva varianta: bivši direktor je sprejet v isto podjetje, kjer se s komolci vzpenja po lestevici. Druga varianta: bivši direktor se javi na konkurz za direktorja drugega podjetja, ker ima vse pogoje iz konkurza, ker ima petletno prakso. In končno tretja varianta: bivši direktor takoj postane glava podjetja, ki ga je okradel »zaradi raznih okolnosti«. Vidiš, tu je konec. Ali vidiš sedaj, kako poznam vnaprej tvoje oguljene pripovedke.

— Vse si uganil, veliki car — je rekla z jokavim glasom Seherezada. — Pri moji pripovedki je samo še nekaj novega in interesantnega. Poslušaj, to je v resnici nekaj novega: Ko je odšel iz zapora, je bivšega direktorja počakala pred zaporom limuzina. Poslalo jo je njegovo podjetje iz glavnega mesta. Tako se je pripeljal z limuzino iz zaporov do glavnega mesta. Me slišiš, car, iz zaporov do glavnega mesta...

Te noči car ni zatislil oči. Pripravljali se je na zbor volivcev.

Križanka

Vodoravno: 1. skladba, za zbor in orkester, 7. vrsta železne rude, 13. Ober, 14. področje muslimanske vere, 16. podkožna maščoba, 17. dežela v Aziji, 19. gojenec vojaške akademije, 21. starinsko mesto v Dalmaciji, 22. naprava, 24. naklep, 27. pokrajina v Grčiji, 28. naziv angleških vladarjev, 29. Pozejdono novo orožje, 31. zobje divjega prašiča, 34. afriška zver, 35. enakovredno ponavljanje, 37. ladijska priprava, 39. anglosaška ploskovna mera, 41. slikarsko orodje 43. ameriški polarni raziskovalec (1865–1940), 44. barvilo, ki ga je dosti predvsem v korenju, 45. vodna priprava.

Navpično: 1. nemški filozof (Immanuel), 2. rimski pozdrav, 3. nastroje nad ognjiščem, 4. geometrijski lik, 5. osebni zaimek, 6. vojak rednega kadra v nekdanji turški vojski, 7. plod, 8.

knjiga nazivov, 9. znižana nota, 10. poškodbe, 11. davni prebivalci na naših tleh, 12. utežna enota, 15. oblika razcvetja, 18. surovina pri izdelavi cementa, 20. ime glavnega junaka znanega Gogoljevega dela, 23. vodni lovci, 25. vrednostni papir, 26. rudnik soli v Bosni blizu Tuzle, 28. priimek narodnega heroja Dakija, 29. pritisk, 30. lesni drobec, 31. zamašek, 32. malik, 33. močvirnat travnik v nižini, 36. glas, 38. časovni termin, 40. grška črka, 42. različna soglasnika.

RESITEV PREJSNEJE KRIŽANKE

VODORAVNO: 1. razpok, 6. vlakno, 11. ar, 12. Prometej, 15. es, 16. lak, 18. Oziris, 19. oni, 20. okop, 22. Eros, 23. Epir, 24. lok, 25. az, 26. ime, 27. idol, 29. okis, 31. ukor, 31. Rus, 35. omejen, 37. epi, 38. ee, 39. stolarna, 41. Ig, 42. Cluzot, 43. Indija.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEB DEŽEL — ZDRUŽITE SE

Ta teden nas je izredno presenetilo, hkrati pa seveda tudi zelo razveselilo pismo tov. Mileta Didića iz TOVARNE KOVČKOV IN USNjenih izdelkov v DOMŽALAH. Piše nam, da se v tem podjetju zaposleni zelo zanimajo za Delavsko enotnost. Prav zato mu je uspelo, da je zbral v kolektivu kar 91 naročnikov, katerih naslove nam je tudi poslal. Piše tudi, da so v njegovem podjetju naročeni na Delavsko enotnost vsi člani delavskega sveta in upravnega odbora ter seveda tudi vsi člani izvršnega odbora sindikalne podružnice. Tovarišu Didiću čestitamo za požrtvovalno delo in mu sporočamo, da bomo v bližnji prihodnosti obiskali njegov kolektiv in se pogovorili o nadaljnjih akcijah za širjenje našega sindikalnega glasila.

Komisija za sklepanje in odpovedovanje delovnih razmerij pri

Vinogradniškem gospodarstvu Gornja Radgona

razpisuje naslednja prosta delovna mesta za:

obratovodjo poljedelsko-živinorejskega obrata Črnci-Apače

vodjo izobraževalnega centra

instruktorja knjigovodske službe

v podjetju

POGOJI: pod točko 1: agronom s prakso ali kmetijski tehnik z najmanj 10-letno prakso na podobnem delovnem mestu. — Pod 2: agronom ali kmetijski tehnik z večletno prakso v proizvodnji in prakso na podobnem delovnem mestu. — Pod 3: srednješolska izobrazba z večletno prakso v knjigovodstvu.

Za obratovodjo v Črncih-Apače je družinsko stanovanje na razpolago, za ostali delovni mesti pa samski sobi.

Nastop službe takoj ali po dogovoru.

Osební dohodki po obstoječem pravilniku.

Prošnje s točno navedbo šolske izobrazbe in poteku službovanja pošljite na Vinogradniško gospodarstvo Gornja Radgona najkasneje do 15. novembra 1961.

29. Sedeli so pod krivenčastim hrastom in večerjali. Tomu so roke drhtele in žlica mu je opletala po menažiki, kot bi zvonil čredni vodnik. »Le najej se,« je rekel Binč desetarju. »Saj, kot je rekel komandant, je menda zadnjikrat. Če se bo samo eden vrnil, bom to jaz.« Milan je naglo vstal in se obrnil. Spotoma je s kopitom puške udaril Binča po glavi, da mu je klobuk padel v travo.

30. »Oprostí, če sem bil neroden,« je rekel Milan. »V govorjenju tudi nisi Ciceró.« Binč se je praskal po lasih in skoraj čutil, kako mu raste bunt. Glava ga je bolela, ampak kaj je mislil Milan s Cicerom, tega pri najboljši volji ni razvozlal. Ko je bil že trd mrak, so zapustili taborišče. Hodili so molče, brezskrbno, dokler niso v dolini zasuli obrise velike ceste. Obstali so.

31. »Preko te doline moramo in nazaj,« je rekel Tomo. »Zakaj pa potem pravijo, da je nevarno?« Oba sta pogledala zelenca in se posmešnila. Sklonjeni so prišli do hiše, ki je bila kakih dve sto metrov nad cesto. Binč je hotel naprej, a ga je Tomo povlekel nazaj. »Norec, počakaj. Jaz grem prvi.« Postavil se je za Toma, a ga je tudi Milan odrinil. Tedaj je zaropotalo.

32. Stisnili so se ob zid in Tomo je rekel: »No, si videl, kako bo lahko. Zasede so ob vsej cesti.« Binč pa nazaj: »Prava reč. Saj je noč. Ti še ponedelvi nikogar ne zadeneš, pa si star vojak, kje bodo pa oni ponoči.« »Kaj pa če od tisoč samo tri krogle zgrešijo?« je rekel Milan. »Če bi se zaletele ravno v nas, bi bilo presneto nerodno.« Tomo ga je ježno pogledal. »Do jutra tišina!«

33. Binč se je užaljen zmrdnil, onadva pa sta šepetaje kovala načrt, kako bi se prebili. »Sovražnika moraš presenetiti,« je rekel Milan. »V tem je vsa vojna umetnija. Napraviti moraš to, kar najmanj pričakuje.« Tomo si s tem ni znal pomagati. Zato jima je pomignil, da so šli naprej. Previdno so lezli ob cesti, a nikjer pripravnega mesta za prehod. Prišli so že v bližino trga in obstali.

34. Ker se Tomo ni mogel odločiti, kaj bi storil, je rekel Binč: »Samo dve besedi, tovariš desetar. Jaz bi šel kakih pet sto metrov nazaj in bi malo ropotal, vidva pa obideta trg in gresta preko. Vsi bodo mislili, da se hočemo na tej strani prebiti. Potem pritečem za vama.« Dala sta mu še puško in nekaj bomb. Opazil je izjeđen kolovoz, stekel po njem in blizu ceste zagnal bombo.

35. Najprej se je oglasila strojnica, potem je švignila raketa in Binč je videl kot podnevi. Potem so zaropotale še puške. Ropotalo je, kot bi se spoprijela vsaj dva bataljona. »Tako hudo pa spet nisem,« je godel Binč, tesno prižet ob mejo. »Udarili ste name, kot bi bil bataljon. Pa se še dajmo.« Zagnal je novo bombo. Zdaj je udarila vsa nasprotna stran.